ilke

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN !

* İLKE 10 YAŞINDA
* MİLİTARİZM VE SİYASİ DEMOKRASİ (2) / İLKE
* DEVRİMCİ YARATICILIK VE BARIŞ İDEOLOJİSİ / Konstantin ÇERNENKO
* BARIŞ İÇİN BİR GELECEK VE GERÇEK DÖNÜŞÜM İÇİN / H. FLORAKİS
* GELİŞEN ÜLKELERE KRİZ İHRACI / N. MARKOV
* SOSYAL DEMOKRASİ VE LATİN AMERİKA
* EMPERYALİZMİN SUÇLARI

CİLT/14 Nisan 1984 Sayı/80

ilke

Cilt/14
Nisan 1984
Sayı/80

İÇİNDEKİLER

- İlke 10 Yaşında . . . . İLKE 5
- Militarizm ve Siyasi Demokrasi (2) . . . . İLKE 6
- Devrimci Yaratıcılık ve Barış İdeolojisi . . . . K.Çernenko 29
- Barış İçin Bir Gelecek ve Gerçek Dönüşüm İçin . . . H.Florakis 45
- Gelişen Ülkelere Kriz İhracı . . . . Nikolai Markov 57
- Sosyal Demokrasi ve Latin Amerika 67
- Emperyalizmin Suçları 80

Yazışma Adresi: Postfach 10 16 34, 4100 Duisburg 1 – F.Almanya

İlke 10 Yaşında

İLKE Dergisinin ilk sayısı bundan 10 yıl önce 1974 yılı Ocak ayında yayınlanmıştı. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin kuruluşundan önceki dönemde yayına başlayan İLKE dergisi daha sonra TSİP kurulunca doğrudan Parti kollektivitesinin aylık teorik yayını olarak görevini sürdürdü.

1980 yılından 1983 Nisanına kadar üç yıllık bir aradan sonra, geçen yıl KARL MARX yılı dolayısıyla 12 Eylül koşullarındaki (legal olmayan) ilk baskısını 78. sayısıyla yapan İLKE, elinizde tuttuğunuz 80. sayısıyla birlikte 11. yılına girmiş bulunuyor.

Dergimiz önümüzdeki uzun mücadele yıllarında Parti'nin gelişen mücadelesine ve günün teorik-ideolojik ihtiyaçlarına bağlı olarak işçi sınıfı politik hareketimizin teorik ürünlerinin, araştırma, inceleme ve değerlendirmelerinin yayınlandığı; aynı zamanda uluslararası komünist ve işçi hareketinin, dünya barış hareketinin çeşitli yazılı ürünlerinin Türkiye'deki kadrolara ve ilerici çevrelere ulaştırıldığı bir yayın olarak görevini sürdürecek.

İLKE Dergisinin 10. yılı kutlu olsun.

Güncel Değerlendirmeler

Militarizm Ve Siyasi Demokrasi (2)

İlke

Geçen sayımızda yayınladığımız TÜRKİYE ÜST YAPISINDA MİLİTARİZM başlıklı makalemizin ikinci bölümünde, militarizmi siyasal demokrasi ve sivil toplum açısından değerlendirmiş ve Türkiye toplumunda militarizmin siyasal ve ideolojik etkisini ele almıştık.

Bu bölümde Türkiye'de militarizmin siyasal, ideolojik ve tarihsel kökenlerine değinecek, toplumda özgül bir konumu olan ilerici aydınlarımızın ideolojik yönelimindeki kemalist motiflere ve onların militarizm ile demokratizm arasındaki karşıtlık önündeki çelişkili tercihlerine değinecek ve anti-militarist mücadele açısından en önemli vurgulamaları yapacağız.

12 EYLÜL DARBESİ KARŞISINDA TÜRK AYDINI

12 Eylül darbesini memnunlukla karşılamış olanlar sadece kitlelerin politikleşmemiş kesimleri olsaydı bu bir ölçüye kadar anlaşılabilirdi. Ne var ki, ilerici ve demokrat olarak tanınan pek çok aydın K. Evren darbesini "tek çıkar yol" olarak görmüştür. Basından ünivensiteye kadar geniş bir aydın kesimi 12 Eylül darbesini sadece olağan değil, aynı zamanda gerekli görmüşlerdir. Bırakınız ilerici aydın olmayı, batı tipi bir burjuva liberali bile olamayacak denli geri anlayışların esiri olarak, pek çok ilerici yazar, çizer, öğretim üyesi 12 Eylül darbesini adeta ayakta alkışlamıştır. Aydınlarımızın önemli bir çoğunluğunun demokrasi anlayışının ne denli kıt olduğu 12 Eylül döneminde hazin bir şekilde görülmüştür.

Oysa günümüz dünyasında bir burjuva aydınının asla vazgeçmeyeceği bazı burjuva demokratik ilkeler vardır. Bu ilkelere bağlılık örneğin batı dünyasında burjuva aydınının adeta kişiliğinin bir parçasıdır, onun düşünce haysiyetinin vazgeçilmez unsurudur. Kuvvetler ayrımı, genel oy (yasama organının serbest seçimlerle oluşması), yargı bağımsızlığı, düşünce ve söz özgürlüğü, sendikal özgürlükler, kişi ve konut dokunulmazlığı vb. gibi temel insan hakları bir burjuva aydını için asla vazgeçilmezdir. Ne terör bahanesi, ne toplumsal keşmekeş ve ne de ekonomik, siyasal çıkmazlar bir burjuva aydınını temel burjuva demokratik ilkelerden, *siyasal demokrasi*'den asla vazgeçiremez. Kaldı ki 12 Eylül'ün bir mizansen olduğu, faşist terörün aynı mihraklar tarafından yıllarca önce başlatıldığı ve amacın ülkeyi böyle bir darbeye sürüklemek olduğu, bu süreç içinde ordu üst kademesindeki generallerin, onların emri altındaki istihbarat servislerinin, bu servislerle CİA arasındaki ilişkilerin de bu mizansende yeraldığı aydınlarımızın meçhulü değildi.

Buna rağmen K. Evren Cuntası suret-i haktan gözüküp darbe yaptığı zaman ve darbenin daha ilk sabahından başlayarak tüm temel hak ve özgürlükleri gaspettiği, kendini ülkenin mutlak hakimi ilan ederek bütün yetkileri kendi konseyinin emrinde topladığı zaman, bizim sadece burjuva aydınlarımız değil, halktan yana olan, —her durumda öyle olması gereken— ilerici aydınlarımız da, önemli bölümüyle, Cunta'ya selam çakmışlardır.

Aydınlarımızın bu yürekler acısı tutumunda ne gibi faktörler rol oynamıştır? Bunları açık yüreklilikle sıralamanın ve aydınlarımızın da bunları açıkyüreklilikle —hiç değilse kendi kendilerine karşı— itiraf etmelerinin yararlı olacağına inanıyoruz. (Çünkü önümüzdeki anti-faşist ve anti-militarist mücadelede aydınların önemli bir yeri olduğunu biliyoruz.) Bu nedenleri özelden genele (bireyselden toplumsala, önemsizden önemliye) doğru tek tek sayalım:

● 12 Eylül öncesinin milliyetçi hareket terörü politik bakımdan örgütsüz bulunan, yani militan bir mücadele içinde yeralmayan, bu nedenle de eskilerin "dava adamı" dediği nitelikleri pek taşımayan, ilerici-demokratik çabalarını daha çok bireysel sürdüren, bu anlamda da kaçınılmaz olarak topluluk psikolojisi ve kollektif bir ruh içinde bulunmayıp, *bireysel olarak varolan* birçok aydını ürkütmüştü. Faşist MHP terörü Abdi İpekçi'ye bile uzandıktan, böylesine ünlü ve meşruiyet sahibi, böylesine sağlam dayanakları ve "korunmaları" olan bir kişi bile MHP terörüne hedef olabiliyorsa, sahipsiz ve üstelik de ilerici bir aydın haydi haydi faşist terörün kurbanı olabilirdi. İşte bu endişe, ister bilince çıkarılmış olsun, isterse bilinç altında adeta bir içgüdü, bir öldürülme ürküntüsü halinde kalsın, birçok tekil ilerici aydında vardı. İmkan bulanlar birer ikişer yurtdışına çıkıyorlar, konuk öğretim üyeliği gibi ya da F. Almanya'da geçim olanakları bulmak gibi yollardan yurdu terkederek faşist MHP teröründen *bireysel* olarak kurtuluyorlar, kendi can güvenliklerini bu şekilde sağlıyorlardı. Ama sözkonusu ilerici aydınların büyük çoğunluğu böyle bir olanağa sahip değildiler. Bu nedenle, onlar kurbanlık

bir koyun gibi adeta "sıralarını bekliyorlardı". İşte 12 Eylül darbesi bireysel aydınlarımızda bu ruh halini bir anda sona erdiren bir "cankurtaran" oldu...Kimler için? Cunta'nın sıkıyönetimlerinin, kolluk kuvvetlerinin şu veya bu örgüte bulaştırarak pek içeri alamayacağı, bu yolda pek kanıt bulamayacağı, yani yakın geçmişte örgütlü politik faaliyette bulunmamış bireysel ilerici aydınlar için.. Faşist MHP terörü öylesine etrafa dehşet salmıştı ki, Cunta'nın her türlü insan hakkını, bütün özgürlükleri yoketmesi bir çoğunun gözünde önem taşımadı. Birçok aydın bu durumu "En büyük özgürlük yaşama özgürlüğüdür" diyerek, bütün temel hak ve özgürlüklerden bir anda ve kolaycacık vazgeçtiler, bunu da yukardaki cümleyle savundular.

● Faşist milliyetçi hareket terörünün yerini faşist devlet terörü almıştı, daha ilk aylarda tutuklananların sayısı yüzbini bulmuştu, onbinlerce kişi en ağır işkencelerden geçirilmişti, hapisaneler askeri toplama kampları ve zulüm mekanizmaları halinde işliyordu, içerdekiler kan kusuyordu, onların akrabalarının, yakınlarının yüreği kan ağlıyordu, ama dışardakiler "bana dokunmayan yılan bin yaşasın" mantığıyla etliye sütlüye karışmadan "bu dönemi geçirmek" istiyorlardı. Sadece onunla da kalmıyorlar, askeri yönetime övgüler düzmekten akıl vermeye kadar özünde aynı olan çeşit çeşit tutumlarla kendilerine 12 Eylül'le verilen "yaşama özgürlüğü"nü kullanıyorlardı. Sıkıyönetim operasyonlarında, polis işkencehanelerinde, MİT mahzenlerinde, askeri toplama kamplarında öldürülenler, sakat bırakılanlar ya da askeri zindanlarda veya onların hücrelerinde yavaş yavaş ölüme terkedilenler bizim tekil aydınımızı ve onun bireyini hiç ilgilendirmiyordu. Sanki bütün bunlar *"yaşama özgürlüğü"* imiş gibi, sanki bütün bunlar *terör* değilmiş gibi, ilericilik adına ikide bir 12 Eylül öncesinin teröründen sözedilerek Cunta'nın değirmenine su taşınıyor, terör *faşist devlet terörü* biçiminde meşrulaştırılıyordu.

● Kimi bireysel aydın da olan biteni içine sindiremese bile olan bitene karşı çıkma cesaretini kendinde gösteremiyordu.

● Bütün bunlara ilaveten, bireysel faktörler arasında *"güce tapma güdüsü"* de hiç kuşkusuz belli bir rol oynuyordu.

● Şüphesiz ki korku ya da cesaret kavramlarını bireylerle ve bireyselliklerle açıklamak idealizm olur. Korku da, cesaret de aslında insansal (insana ait) olgulardır ve bunların da asıl nedeni toplumsaldır. Yani korku da, cesaret de özünde toplumsaldır.

● Olaylar gibi bireylere ait olguları da bireyi esas alarak açıklamamak, bunları da toplumsal nedenleriyle görmek gerektiğinden, soruna bu açıdan bakılırsa 12 Eylül faşizmi karşısındaki tekil aydınların Cunta önündeki davranışlarının toplumsal temellerini 12 Eylül öncesi keşmekeşte, ilerici, anti-faşist güçlerin dağınıklığı, örgütsüzlüğü, tüm demokratik güçlerin güçlü bir birleşik politik otorite oluşturamamış bulunmaları bu nedenle 12 Eylül öncesinde ortaya etkin bir politik alternatif olarak çıkamamalarında görmek mümkündür. Aynı durum 12 Eylül darbesinden sonra da, yani faşist sokak terörü, resmi devlet terörüne dönđük-

ten sonra da devam etmiştir. Bu nedenle, örgütsüz aydın, sadece aydın değil, örgütsüz halk da kendisini aciz ve çaresiz hissetmiştir. Örgütsüzlüğün bir sonucu olarak kollektif ruh, dayanışma ve ortak hareket etme özelliklerinin bulunmaması örgütsüz insanları ilerici de olsalar, anti-faşist de olsalar tek tek bireyler halinde bırakmıştır. Böylelikle tek tek tekillerin bireyselliği ister istemez o insanlarda cesaretsizlik ya da —şimdilik ender de olsa— cesaret biçiminde, ama esas olarak cesaretsizlik halinde açığa vurmuştur,

● Ama bütün bu toplumsal nedenler, hiç bir ilerici aydının şu veya bu kılıf altında Cunta'ya selam temennah çakmasını bağışlatamaz. Ya da olanları sineye çekmesini hoş göstermez.

● Bu noktada bir de "Cunta'yı ehlileştirme", hatta "sola çekme" hayalleri bir Bizans kurnazlığıyla karışık olarak kimi ilerici aydınlarımızda aklıevvellik biçiminde ortaya çıkmıştır.

● Tekil aydınlarımızın Cunta önündeki tutumlarının toplumsal nedenlerini incelerken onların ideolojik yapılarını ve şartlanmalarını, illüzyonlarını da önemle görmemiz gerekir. Konumuzla asıl ilgili olan da budur.

● Türkiye toplumunda demokratik gelenekler zayıftır. Burjuva demokrasisinin en temel ilkeleri dahi burjuva aydınımızca, hatta ilerici küçük burjuva aydınımızca özümlenmiş değildir.

● İşte bu noktada *demokratizmin karşıtı olarak* MİLİTARİZM'in Türkiye'de burjuva devriminde oynadığı rol çok önemli bir etken olarak ortaya çıkar.

TÜRK BURJUVA DEVRİMİNDE ASKERİN ROLÜ

Tarihsel faktörler de bir toplumsal fenomenin maddi koşulları arasında bulunduğuna göre şu tarihsel gerçekleri birkaç cümleyle hatırlatalım:

● Osmanlı İmparatorluğunda kapitalizm batı feodalitelerinin bağrında olduğu gibi güçlü bir şekilde boy atmamış, kapitalizm Osmanlı İmparatorluğuna, kendinden önce kapitalistleşmiş ve burjuva devrimlerini çoktan yaparak ileriye gitmiş batılı sömürgeci ülkeler tarafından getirilmiştir. Böylelikle kapitalizm Türkiye'ye Batı'dan ithal edilmiş ve Batıya bağımlı olmuştur.

● Batı'dan gelen kapitalizm ise komprador burjuvazi eliyle yürütüldüğünden kendi iç pazarına sahip çıkmak isteyen bir burjuvazi —Kurtuluş Savaşı'nın hemen öncesine kadar— Türkiye'de türememiştir. Burjuva devriminin maddi temelini oluşturan kapitalist gelişmenin güdük ve cılız olması, devrimin sınıfsal bazını, —yani öncü sınıfını— oluşturan kayda değer bir burjuvazinin bulunmaması nedeniyle feodaliteye karşı radikal ve devrimci bir mücadele verilememiştir. Ayrıca kapitalizmin —ve burjuvazinin— ilk doğduğu ülkelerde bile iç pazarı bütünleştirmek amacıyla milli bir karakter taşıyan ve toplumu uluslaştıran karakteri gözönünde tutulursa, Batı'nın sultası altındaki Türk kapitalist gelişimi,

hem bütünsel bir iç pazar yaratmak, hem de yabancı kapitalistlere karşı bu pazara sahip çıkmak zorunluluğu açısından burjuvaziyi daha da milli olmaya zorluyordu. Osmanlı imparatorluğunda ise kapitalist üretim ilişkileri milli değil, gayrı milli bir burjuvazi tarafından sürdürülmüştür. (İç pazara sahip çıkmak ve yabancı kapitalistlere karşı bunu korumak isteyecek bir milli burjuvazi —Komintern'in de belirttiği gibi— ancak Birinci Dünya Savaşında "Anadolu ticaret burjuvazisi" olarak türemiş, fakat gene de cılız kalmıştır.)

● Buna rağmen, Avrupa'da burjuva devrimi, özellikle 1789 Fransız Devrimini izleyen Avrupa olaylarıyla tüm Avrupa'yı—feodal Avrupa'yı— temelinden sarsmıştır. Bu kuşkusuz ki burjuva düşüncesinin de güçlü etkilerini birlikte getirmiştir. Bu ideoloji ve kapitalist Avrupa'nın görkemi Türk düşünce hayatında da kendini göstermiştir.

● Paris'te okuyan Türk aydınlarının —Jön Türklerin— başlattıkları Türkiye'nin burjuva akımı politik etkilerini içeride göstermiş, kısa ömürlü birinci Meşrutiyetten sonraki istibdat döneminde çok sayıda burjuva aydını yetişerek Saray'a karşı mücadele içine girmiştir.

● Fakat hâlâ da ortada feodaliteyi radikal bir biçimde, devrimci bir tarzda yıkacak bir burjuvazi yoktur. Kapitalist mekanizma hemen hemen tamamen "gayri müslimlerin", *Galata sarraflarının*, yani komprador burjuvazinin elindedir. Kapitalist ülkelerin Osmanlı İmparatorluğuna yaptıkları sermaye ihracı ise doğrudan doğruya firmaların acentaları eliyle yürütülmektedir. (Reji, demiryolu, deniz hatları işletmesi, sabun, zeytinyağı fabrikaları, emperyalizmin işlettiği yeraltı madenleri vb...) Dahası da, kapitalist devletlerin Osmanlı'ya verdikleri yüksek faizli borçları geri ödemeye öyle bir ekonomik yapıda hemen hemen imkân yoktur. Osmanlı devleti borçlarını ödemeyince, bu kez kendisine kefil olmuş Galata Sarraflarına iltizam vermektedir. Böylece bir yandan Osmanlılarda ulusal anlamda bir ilkel sermaye birikimi sözkonusu olmadığı gibi, kırlardaki artı ürün de komprador burjuvaziye —ve dolaylı yoldan emperyalistlere— gitmektedir. Batı kapitalizminin deyimiyle "hasta adam" Osmanlı devleti hastalıktan da öteye iflas içinde can çekişmektedir.

● İşte bu durumda, batının güçlü burjuva ideolojisinden etkilenen Türk aydınlarının çabaları, batmakta olan devlete sahip çıkmak isteyen asker-sivil bürokrasinin genç kuşaklarında derin yankılar uyandırmaktadır. Bunlar sadece genç subaylar ve küçük memurlar değildir, aynı zamanda asker-sivil yüksek bürokrasinin Fransız terbiyesi almış —yani burjuva düşüncesiyle yetişmiş— çocukları arasında da bu ideolojik görüşler ve politik eğilimler yaygınlaşmaktadır.

● O yıllarda yaşanılan durumun doğal bir sonucu olarak batan bir devleti ve gelişen Avrupa'dan her gün daha da geri kalan bir ülkeyi kurtaracak bir burjuvazi olmayınca burjuvazinin misyonunu burjuva aydınları üstlenmeye başlamışlardır. Sözkonusu burjuva aydınları üretim aracı sahibi olmasalar bile —ticari ya da herhangi bir kapitalist işletmenin patronu olmasalar bile— onların taşıdıkları düşünceler, politik eği-

limler ve ülkeyi götürmek istedikleri hedefler *kategorik bakımdan* onları burjuva sınıfının fertleri yapmaktadır.

● Bu ortam içinde, bir de Abdülhamit'in kanlı istibdadı ve ülkede hüküm sürmekte olan şiddetli despotizme olan tepki eklenince, burjuva düşüncesi genç Osmanlı aydınları ve bürokratları içinde hızla yayılır, siyasi harekete dönüşür ve gizli İttihat ve Terakki Cemiyeti doğar. (üretim aracı sahibi olmadığı halde tek ilericilik olarak burjuva ideolojisini benimseyen, oysa o sıralarda Avrupa'da çoktan gericileşmiş burjuvaziye karşı yükselen işçi sınıfı mücadelelerini görmeyen, Marx ve Engels'in düşüncelerinden haberleri bile olmayan, 1848 Devrimi, 1871 Paris Komünü gibi büyük devrimci atılımları, ya da büyük kapitalist devletlerde kıyasıya süren işçi sınıfı hareketlerine gözlerini kapayan, marksizmden bir nebze olsun nasiplenmeyen ve pozivitizmi, Avrupa'da artık modası geçmiş burjuva düşünürlerini kendilerine rehber alan Türk aydınının bu göreceli geriliği ayrı bir konudur. Ama onların misyonu — feodal bir ülkede— burjuva devrimciliği niteliğinde gene göreceli olarak (Osmanlı feodalitesi yanında göreceli olarak) ileridir.

● Aydınlarda ve bürokrasinin gençlik kuşaklarında yaygınlaşıp İttihat ve Terakki şahsında iktidar mücadelesine dönüşen burjuva politik hareket, neticede 1908 devrimiyle sonuçlanır. Devrimin öncüsü olan İttihat ve Terakki Fırkası iktidara gelir. Ne var ki, devrim burjuvazi adına asker-sivil aydınlar ve bürokratlar tarafından yapılmıştır. Silahı elinde bulunduran ise askerdir. Bu nedenle kısmen askerlerden, kısmen sivillerden oluşan İttihat ve Terakki Fırkası iktidarın namludan çıkması nedeniyle büyük ölçüde askerlerin kontrolüne girer. Devrimdeki ve kurulan burjuva iktidarındaki asker etkinliği, 31 Mart vakası adlı karşı devrimin Selanik'ten gelen Hareket Ordusu vasıtasıyla —gene asker eliyle— bastırılmasından sonra daha da artmıştır. İktidarı Enver-Talat ve Cemal paşadan oluşan bir triumvira yönetir olmuştur. İktidarın asıl güçlü adamı padişahın kızıyla evlenip dâmad-i şehriyarı ünvanına da kavuşan Harbiye Nazırı Enver'dir. İkinci adam ise Bahriye Nazırı Cemal'dir. (Sadrazam Talat ise bu mevkie geldikten sonra paşa ünvanını almakla birlikte sivil kökenlidir ve üçüncü adamdır.) Siyasi iktidar yukarıdan aşağıya doğru ağırlıklı olarak askerlerin elindedir.

● 1908 devrimiyle iktidara gelen yönetimin bu militarist yapısı, kısa zamanda Osmanlı devletini Alman emperyalistlerinin yedeğinde Birinci Dünya Savaşına sokmak gibi bir maceraya dek sürükler. Macera bilinen akıbetle sonuçlanır.

● Savaşın harebeleri içindeki Anadolu'da işgalcilere karşı bir yandan çete savaşları mevzii halk direnişleri başlarken, öte yandan Anadolu burjuvazisinin bir kısım yurtsever feodallerle ve din adamlarıyla birlikte yaygın bir siyasal örgütlenmesi de sürmektedir. Daha sonradan Cumhuriyet Halk Fırkası adını alan ve o sırada Anadolu ve Rumeli Mü-

dafa-i Hukuk Cemiyeti denilen bu örgütlenme Sivas ve Erzurum Kongreleriyle bu siyasal çalışmaları somutlar ve politik örgütlenmeyi geliştirir.

Ne var ki, Anadolu'da oluşmaya başlayan bu milli burjuvazi böyle bir politik örgütlenmeyi yapabilecek kapasiteden ve kadrolardan yoksundur. Onlar kendileriyle birlikte davranan kimi feodal unsurlarla belli finansmanlar sağlayabilirler, gerek kendileri, gerekse "gavura karşı islamın savunulması" motifiyle harekete katılan din adamları halk içinde işgalcilere karşı propaganda yapabilirler, ama bütün bunlar bir bağımsızlık hareketinin ne politik örgütlenmesine yetebilir, ne de merkezi bir askeri harekete.

● İşte bu noktada imdada bir kez daha asker-sivil aydın zümre yetişir. Mustafa Kemal ve kadrosu kendisinden önce Anadolu'da başlatılmış bulunan siyasal örgütlenmenin başına geçerler, sonuçta geçici devrim hükümeti niteliğindeki Ankara hükümeti (Büyük Millet Meclisi) kurulur.

● Böylece bir kez daha asker-sivil, bürokrat-aydın zümre burjuvazi adına ve onu temsilen ikinci burjuva devrimine —üstelik de bu kez ulusal kurtuluşçu bir burjuva devrimine— öncülük eder.

● Gene de gerek Erzurum ve Sivas Kongrelerinde, gerekse Büyük Millet Meclisi içinde sivil bir hava vardır. Ama ne zamanki işgalcilere karşı Ankara hükümetinin emrinde düzenli bir ordu savaşına geçilir, ne zaman ki ancak silahla kazanılacak olan ulusal kurtuluş için ordu belirleyici olur, işte o zaman o orduya kumanda edenler sivillere ağır basmaya başlarlar. Meclisin sivil anlayışına rağmen askerler ağır basarlar, çünkü ordu onların emrindedir, yani güç onlardadır.

● Hareketin önde gelen liderleri, bir kısmı eski ittihatçı olan Mustafa Kemal, İsmet, Ali Fuat, Fevzi Ve Kazım paşalar, Rauf (Orbay) ve Fethi (Okyar) beyler hep askerdirler.

● Burjuvazinin bu temsilcileri ayrıca birer halk örgütlenmesi olan çeteleri (gerilla birimlerini) dağıtıp merkezi kontrolü sağlarlar, gene bir köylü ordusu niteliğindeki Çerkez Ethem ordusunu saf dışı ederler ve kurtuluş savaşındaki en önemli halk örgütlenmelerinden birisi olan bu ordu— Çerkes Ethem'in de ihanetiyle— yokolur. Gene halk örgütlenmesi niteliğindeki Yeşil Ordu da dağıtılır. Böylece burjuvazi ve onların generalleri kendilerini tek silahlı güç haline getirirler. Böylece milli burjuvazi daha kurtuluş savaşı içinde gelecekteki diktatörlüğüne hazırlanmış, buna en önemi araç olarak da silahlı gücü kontrolü altına almıştır.

● Sonuçta savaş kazanılır, fakat savaş içindeki halk hareketleri ezildiğinden, Türkiye'nin ilk komünist hareketinin önderleri Gazi'nin komplosuyla katledildiklerinden, bu savaşın gerçek galibi halk değil, burjuva-

zi olur. Savaştan sonra hızla burjuva diktatörlüğü kurulur ve onun sınıf egemenliği pekiştirilir. Bir cumhuriyet kurulmuştur, fakat bu yeni —ve modern olması gereken— devlet eski Osmanlı devlet gelenekleri üzerine inşa edilmiştir... Cumhuriyete siviller değil, paşalar hakimdir.

● Bu iş de Osmanlı kalıntısı paşalar eliyle yapıldığından tıpkı meşrutiyet rejimini olduğu gibi, cumhuriyet rejimini de Osmanlı paşaları yönetmektedir. Yani burjuvazi sivil bir yönetim de oluşturamamıştır. Kendisi zaten paşalar olmadan hakimiyet kuracak çapta değildir. Böylece kurulan genç cumhuriyet burjuva generallerinin kontrolüne girer. Yani militarist bir devlet ortaya çıkar.

● Burjuva paşalarının birincisi Mustafa Kemal kısa zaman içinde sivil muhaliflerini ayıklar, sınırsız otoriteyi elinde toplamasına karşı çıkan bazı asker arkadaşlarını da çeşitli biçimlerde tasfiye eder. Yani burjuva Kemal burjuvazinin diktatörlüğünü inşa ederken, kendi kişi diktatörlüğünü de burjuva diktatörlüğü ile özdeşleştirir.

● 1925'de gelen Kürt isyanı Gazi için büyük bir fırsat olur ve Takrir-i Sükun ile burjuva demokrasisinin son kırıntılarını da yokeden diktatör, Kürtlere karşı Türk şovenizmini azgınlaştırırken devleti de daha çok militaristleştirme fırsatını bulur. Bu arada burjuvazinin başka bir kanadını temsil eden ve rejimin liberalleşmesini savunan Terakkiperver Fırka da fesholunur.

● 1927'deki İzmir suikasti bu yolda yeni bir fırsattır. Meclis'teki ve Meclis dışındaki sivil-asker muhalifler de böylece bertaraf edilirler ya da sindirilirler. Gene diktatöre yönelik burjuva muhalefetinin diğer fertleri de (150'likler) yurtdışına sürgün edildiler.

● 1932'de Gazi bir deneme yapmak maksadıyla eski silah arkadaşlarından Fethi beye (Okyar) bir muhalefet partisi kurdurtur. Ne var ki, Serbest Fırka isimli bu partinin geniş bir destek bulması ve burjuva anlamda gerçek bir muhalefet partisine dönüşmeye yüz tutması üzerine gene Gazi'nin isteğiyle (emriyle) Serbest Fırka kendisini fesheder.

Bütün bunlar "inkilapları koruma" adına yapılır. Sanki, inkilabı (devrimi) Gazi ve onun diktatörlüğü temsil etmektedir, ona karşı yönelik her türlü muhalefet ise ya irtica (gericilik), ya da irticaya yardım diye nitelendirilir. Genç aydınlar da büyük bir bölümüyle Mustafa Kemal'in tüm diktatörlük adımlarını ilericilik ve inkilapçılık adına hararetle desteklemektedirler.

BURJUVA DEVRİMCİLİĞİ NEDİR, NE DEĞİLDİR?

Evet, kurtuluş savaşı bir yandan anti-emperyalist bir harekettir, öte yandan burjuva siyasal devriminin tamamlanmasıdır. Ama burjuva devrimi sadece bir üst yapı sorunu olarak ele alınamaz ki... Mustafa Kemal yönetimi feodal mülkiyet ilişkilerini tasfiye mi etmiştir,

bunun için toprak reformu mu yapmıştır? Hayır, feodal üretim tasfiye edilmediği gibi, üst yapı (iktidar) feodallerle paylaşılmıştır. Kemalist burjuvazinin şiddeti inkilapçı degildir. Oysa bir burjuva devriminde de sözkonusu olan şiddet aristokrasiye karşı, gericiliğe (karşı-devrimci direnmeye) karşı kullanılırsa, yani feodalitenin tasfiye edilmesine yönelik olursa aklanabilir. Oysa Kemalist burjuva cumhuriyetinin şiddeti a) Emekçilere ve işçi sınıfına, halk örgütlenmelerine karşı, burjuvazinin sınıfsal egemenliğini pekiştirmek, b) Kürt halkı üzerinde ezen ulus tahakkümünü kurmak, c) Burjuvazinin çeşitli kanatlarının kendi çıkarlarını temsil etmek ve iktidarı paylaşmak için istediği siyasal liberalleşmeyi önlemek amacını taşımıştır. Bunun için de kemalist yönetim feodallerin önemli bir bölümüne yaslanmıştır. Bu şiddetin de başlıca aracı —aşağıda da değineceğimiz gibi— ordu olmuştur.

Bir burjuva devriminin doğası olarak feodal üretim ilişkilerinin tasfiyesine gidilmedikçe, feodaliteye karşı radikal önlemler alınmadıkça, feodal mülkiyet tasfiye edilmedikçe yapılan şeyleri devrimcilik diye yorumlamak olsa olsa bir yakıştırmadır. Cumhuriyet aydınlarının politik körlüğüdür. İçinde yaşanılan dönemin görevlerini ve can alıcı noktasını görmemektir, demokratikleşmeye aldırış etmemektir. Çünkü burjuva devriminin esas üst yapısı burjuva demokrasisidir: genel oy, kuvvetler ayrımı, yargı bağımsızlığı, vb. gibi ilkelerdir. Kemalist yönetim ise her yaptığıyla "inkilap" adına bunlara karşı çıkmıştır, yasaklamıştır, kurtuluş savaşı yıllarının nisbeten demokratik Büyük Millet Meclisi'nden kalma demokratik özellikleri de hızla yoketmiştir.

Hiç kuşkusuz, her burjuva devrimi sonrasında burjuvazi halka karşı kendi sınıfsal egemenliğini pekiştirmek yoluna gider. Burjuva devrimi sırasındaki güçlü halk katmanlarının kitlelere getirdiği büyük hareketlenme ve politik aktivite onların demokratik hak ve özgürlüklere sahip çıkarak kendi taleplerinin ileriye götürülmesi ve yönetime katılmaları isteğini de birlikte getirir. Bu nedenden ötürü, iktidarı almış olan burjuvazi yönetimi halkın temsilcileriyle paylaşmak istemediği gibi, tersine kendi çıkarları doğrultusunda *halk üzerinde* burjuva sınıf diktatoryasını kurmaya yönelir ve aristokrasiye karşı burjuva devriminin baş sloganları olan özgürlük ve eşitlik kavramlarını demagojik, içi boş laflar haline getirir. Egemen aristokrasiyi devirmiş olan burjuvazi bu kez de kendisi egemen sınıf olarak emekçilerin demokratik hak ve özgürlüklere sahip çıkmasının önüne geçer. (Esasen feodaliteyi izleyen kapitalist dönemde kazanılmış olan ve bugünkü batı burjuva demokrasisinde varolan demokratik hak ve özgürlüklerin hepsi, işçi sınıfının bütün 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl boyunca burjuvaziye karşı vermiş olduğu büyük ve çileli mücadelelerle elde edilmiştir.)

Devrimin hemen ertesinde burjuvazinin halka karşı teröre başvurduğu doğrudur. Ama burjuvazinin halka karşı uyguladığı bu terör ileri-ci-devrimci tarafından alkışlanmaz. "Devrimin gereği" diye anlaşılmaz. İngiliz burjuva devriminin lideri Cromwell'in feoliteye karşı uyguladığı şiddet aklanır, fakat feodal karşı-devrim tehlikesinin bertaraf edilmesin-

den sonra Cromwell'in diktatörleşmesi ve halk üzerinde despotizm kurmasını devrimin gereği olan devrimci şiddet sayarak aklamak burjuva devrimler tarihinde ilericilik diye adlandırılmamıştır.

Aynı şekilde, tarihin en büyük burjuva devrimi olan Fransız İhtilali'nden sonra kısa zaman içinde yönetim *sağ* ve *sol* olarak ikiye ayrılmıştı. Sol kanadı oluşturan Jakobenler devrimci iktidarda halkın haklarını savunuyorlar ve halkçı bir yol izliyorlardı. Sağ kanat Jirondenler ise daha devrimin ilk yıllarında burjuva tutuculuğunun temsilcisi kesilmişlerdi. Jakobenler ile Jirondenler arasındaki mücadele, birincilerinin lideri Robespierre'in ikincilerin lideri Danton'u giyotine kadar göndermesine yol açacak denli keskinleşmişti ve bu daha devrim içinde sınıf mücadelesini yansıtıyordu. Sonuçta Robespierre ve Jakobenler yenik düştüler, Thermidor gericiliği geldi, jirondenlerden daha sağda olanlar iktidarı ele geçirdiler ve jirondenlerin önemli bir bölümüyle bütünleştiler. Thermidor meclisi burjuvazinin diktatörlüğünü kurmak ve sağlamlaştırmak için halka ve kendisinin burjuva muhaliflerine karşı şiddet kullandı ve bu süreçte Napoleon Bonapart iktidarı geldi.

Fakat dün de, bugün de hiçbir Fransız devrimcisi Jirondenlerin gericiliğini ve onu izleyen Thermidor terörünü aklamaya kalkışmadı. Tarih de bu ayrışmalarda Jirondenleri ve Thermidorcuları değil, Jakobenleri devrimci olarak gördü.

CUMHURİYET AYDINININ İLERİCİLİK ANLAYIŞI NEYDİ?

Türkiye'de ise Cumhuriyet aydınlarının önemli bir bölümü Mustafa Kemal'in halka karşı bütün girişimlerini, "inkilâpçılık" diye desteklediler. Kemalist burjuvazinin beyaz terörünü hep akladılar. Yapılan herşeyi Kemalistler karafından bilerek yaratılan bir "irtica" umacasına karşı inkilapçılık saydılar.

İrtica (gericilik) kelimesi bilinçli olarak Kemalist yönetim tarafından dinsel gericilik ile özdeşleştirildi. Gerçi dinsel gericiliğin mevcut olduğu doğruydu. Ama dinsel gericiliğin sınıfsal temeli soyut bir islamlık değil, feodalite idi. Feodaliteye karşı radikal bir politika güdülmeden, feodalite tasfiye edilmeden dinsel gericilik de ortadan kalkamaz. M.Kemal ise feodallerden kendisine destek olanlarını Halk Fırkasına alıp, mebus ve vekil (bakan) yaparken, yerel feodal çelişkilerden ötürü ya da Kürt yurtseverliğinden dolayı kendisiyle bütünleşmeyen feodal unsurların sarıldığı dinsel motiflere karşı ilerici aydınları laisizm sloganlarıyla yanına alıyordu. (Laisizm elbette dinciliğin ilerisindedir. Ama bu burjuva bütünlük içinde böyledir. Tek başına laisizm bir anlam taşımaz. Örneğin laikci ama faşist K.Evren cuntası, siyasal demokrasiden yana olan dinci MSP'den fersah fersah geridir.)

Böylece inkilapçı aydınlar herşeyi bir yana bırakarak devrimi laisizm ve dincilik arasındaki mücadeleye indirgediler. Bu kargaşada devrimin anti-emperyalist motifi de ustalıkla hasıraltı edildi, irtica denilen dinsel gericiliğe karşı mücadele adı altında güçlü bir Batı hayranlığı sis-

temli ve bilinçli olarak yaygınlaştırılınca, bizim ilerici aydınlarımız da bu zokayı yuttu ve devrimcilik adına Batı'ya özenmeye, ilerici kapitalist ülkelere imrenmeye, dolayısıyla işgal ve kurtuluş savaşı yıllarında taşıdığı bağımsızlıkçı ruhunu ve anti-emperyalist düşüncelerini terketmeye başladı.

Ve en önemlisi, devrimci Osmanlı aydınları nasıl ki, 1800'lerin ikinci yarısında kıyasıya sınıf mücadeleleri içindeki Avrupa'da sadece gerici burjuvaziden etkileniyorlar, Avrupa'yı çığ gibi saran marksizm'den habersiz ve çağdaş devrimci ideolojiye (bilimsel sosyalizme) kayıtsız kalıyor idiyseler, aradan yarım yüzyıl geçtikten sonra, üstelik de bilimsel sosyalizm dünyanın en büyük ülkelerinden birisinde görkemli bir devrimle muzaffer olarak 200 milyona yakın emekçiyi ve 100'e yakın ulusu ve milleti kurtardığı halde, dahası da Türkiye'nin kurtuluş savaşı dahi Sovyet yardımı ile kazanılmış olduğu halde, 1920'lerin Cumhuriyet aydınları daha hâlâ gerici burjuvazinin peşinde ve ne idüğü belirsiz Kemalizm ile (yani burjuva ideolojisinden ayrı bir şeymiş diye yutturulan, bir ideoloji gibi tanıtılan yerli malı ve de militarist, anti-demokratik bir burjuva ideolojisi ile) donanmış olarak, laisizmi devrimcilik saymakta, laisizm adına her türlü burjuva gericiliğini ilericilik diye alkışlamaktaydılar.

Böylelikle Cumhuriyet'in genç aydınları tüm dünyayı sarsan bilimsel sosyalizmden ve Büyük Ekim Sosyalist Devriminden etkilenmedikleri gibi... anti-emperyalistliği de terkettikleri ya da önemsemedikleri (yani küçük burjuva ilericisi dahi olamadıkları) gibi... bir burjuva aydınının sahip olması gereken asgari burjuva demokratik ilkeleri —burjuva demokrasisini— bile benimsemediler.

Onların düşünce dünyasında herşey laisizm ile dincilik arasında düğümlendi. Laisizm onlar için tek ilericilik haline geldi. İnkilapçılar diye, tekke ve zaviyelerin kapatılması, hilafetin kaldırılması, arap harflerinden latin harflerine geçiş, kıyafet kanunu lanse edildi. Onlar için tek modern'lik (çağdaşlık) o zamanki deyimle "asrileşmek" adı altında fesi çıkarıp şapkayı giymek, elifba yerine alfabe'yi kullanmak oldu.

İlginç olan şuydu ki, bu denli batılılaşma meraklısı cumhuriyet aydını acaba niçin —hiç değilse— Batı'nın burjuva demokrasisine özenmiyordu? Cumhuriyet aydınlarının Marksist olmalarından, hatta küçük burjuva demokratı olmalarından vazgeçtik, onlar asgarisinden burjuva demokratı, hatta burjuva liberali bile olmadılar.

Bu olgunun sınıfsal temeli neydi? Cumhuriyetin genç aydınlarının büyük çoğunluğu öğretmen, memur, subay vb. olarak bürokrasinin çeşitli kademelerinde görevliydiler. Kemalist burjuvazi ise işte bu zümreye yaslanıyordu. Ya da, bir başka deyişle, bu zümre bürokrasi içindeki konumlarıyla kemalist burjuvaziye bir anlamda göbek bağı ile bağlıydı. Değişik branşlardan küçük memurlar halkın içinden çıkıp geldikleri halde, halkın yanında imtiyazlı kişilerdi. Sadece imtiyazlı değildiler, aynı zamanda burjuva despotizminin uygulayıcıları idiler. İşte bu noktada,

özellikle Türk cumhuriyetinin militarist yapısı da büyük önem kazanıyordu. Silah ordunun elindeydi, ordunun yukarıdan aşağı komuta zinciri de kemalist burjuvazinin emrindeydi. Böylelikle sivil bürokratlar asker bürokratların yedeğinde, onlar da asker-sivil büyük bürokratların peşinde, hepsi birden burjuvazinin hizmetinde idiler. Küçük bürokrat aydınlar kendilerini iktidarın ortağı, hatta kendisi görüyorlar ve devlete sahip olduklarını sanıyorlardı. Oysa onlar burjuvazinin birer kapukulu idiler, burjuva diktatörlüğünün aracı ve alt kademe uygulayıcısı idiler...

Kemalist yönetime karşı dört türlü muhalefet vardı; birisi, şiddetli baskı altında tutulan ve adeta soluk almasına göz açtırmamak için her türlü despotizme maruz kalan —üstelik de kemalizme karşı ideolojik bağımsızlığını zaman zaman elinden kaçıran kemalizmin geçmişteki inkilapçılığından arta kalan bir imajla oyalanan— ilerici kişiler... Diğeri, iktidardaki burjuva kesimine karşı mücadelesinde onun elindeki devlet imkânlarını almak isteyen, bu nedenle de şu veya bu dozda o kesimin emrindeki militarizme (ordunun siyaset üzerindeki vesayetine) ve bürokrasiye karşı çıkan, bu nedenle de —kendi zümresel çıkarları gereği— belli bir liberalleşmeyi savunan diğer burjuva kesimler, onların politikacıları, gazetecileri ve üniversite görevlileri vb... Üçüncüsü, bir kısım feodalleri de içeren fakat çoğu kez spontane tepkiler şeklinde patlak veren, siyasi örgütlenmeye ulaşmayan, çoğu kez kemalist burjuvazinin provokasyonlarına gelen Kürt yurtsever muhalefeti... Dördüncüsü ise gerek feodaller arasındaki iç sürtüşmeler, gerekse iktidardaki burjuvaziyle olan çelişkileri nedeniyle siyasal iktidara karşı olan ve bunun için de dinsel motifleri kullanan, dinsel gericiliği yönlendiren bir kısım feodaller...

Bu muhalefetten burjuva muhalefeti ile feodal dincilik çoğu zaman içiçe giriyor, birbirleriyle amaçsız, ilkesiz ittifaklar yapıyorlardı. Çoğunlukla, siyasal liberalizmi savunan burjuva kesimlerini dinsel gericilik kendi özgül hedefleri açısından destekliyordu. Genel oyu ve çok partili bir rejimi savunan burjuva politikacılar böyle bir döneme gelindiğinde oy gerekeceğinden böyle bir desteği asla kaybetmek istemiyorlardı. Fakat her ikisinin de birleştiği acil nokta rejimin yumuşaması ve çok partili bir parlamentonun kurulması oluyordu. Şunu da belirtelim ki, çok partili hayatı isteyen burjuva kesimlerin anladığı demokrasi burjuva demokrasisi sayılmazdı (nitekim daha sonra tek parti yönetimine karşı iktidara gelen Demokratik Parti hiç bir zaman demokratik, hatta liberal bir yönetim kurmadı). Fakat sözkonusu burjuva muhalifler ister iktidarı paylaşmak amacıyla, ister kendi çıkarlarını gözetecek mekanizmaları kurmak amacıyla olsun, son tahlilde, nisbi de olsa liberalleşmeyi savunuyorlardı. Bunu ise ister istemez ordunun siyasi nüfuzunu kırmakta ve rejimi sivilleştirmekte, orduyu sivil bir rejimin emri altına almakta görüyorlardı. Her türlü burjuva muhalefette olduğu gibi olumlu ve olumsuz motifler bir aradaydı. Örneğin ordunun politik gücünü kırmak, devleti sivilleştirmek, salt burjuva partilerinin bile olsa çok partili bir hayatı istemek, böylece Mustafa Kemal'in pekiştirmek ve kalıcılaştırmak istediği tek parti, tek ses ve tek şef rejimine karşı sesli ve çok merkezli bir

parlamento istemek, yani Mustafa Kemal'in ve onun ordusunun, bürokrasisinin sultasına son vermek olumluluktu. Ama buna karşılık, tıpkı kemalist burjuva kesim gibi, feodalitenin varlığını sürdürmesini istemek, Kemal'in yanında olmayan feodallerle işbirliğine gitmek, bu amaçla da dinciliği kullanmak, Hilafeti savunmak, çok partili bir rejimde dinci propaganda ile oy toplamayı hedeflemek güdülen sivilleşme ve liberalleşme amacını etkisiz kılıyordu. Dahası da bu durum diktatörlüğün ekmeğine yağ sürüyor ve onun bir "irtica" umacasını sürdürmesine olanak sağlıyordu. Böyle çarpazlarla ve çelişkilerle dolu bir siyasal ortamda, işçi sınıfının sosyal ve siyasal ağırlığı ve kayda değer bir muhalefeti de bulunmayınca, üstelik de işçi sınıfının politik hareketi saflarında kemalizm konusunda yer yer illüzyona varan kuyrukçuluk var olunca, toplumun ve devletin demokratikleştirilmesi, siyasi demokrasinin elde edilmesi birkaç namuslu —ve Kemalizm'den çöplenmeyen— burjuva aydınının bireysel çabalarına kalıyordu. Komünistler, kemalist burjuvazinin barbarlığı yüzünden zaten toplumdan ve kitlelerden tecrit durumdaydılar. Burjuvazinin her kesiminin ve tüm dincilerin anti-komünizmi öylesine şiddetliydi ki, anti-komünist şartlandırma ve beyin yıkama öylesine azgın ve yaygındı ki, komünistlikten ve solculuktan tutuklanmış, hüküm giymiş işçiler, aydınlar çoğu kez kendi akraba çevreleri tarafından bile reddediliyorlardı. Böylelikle komünistlerin toplumsal ve siyasal yaşamda hiç ama hiç bir meşruiyetleri olmayınca, burjuva liberalleri de burjuva demokratik hedeflerden uzak kalınca ve üstelik de derece derece dincilerle işbirliği yapınca, aydınlar da kemalizmin etrafında saf tutunca, toplumun demokratikleştirilme ve siyasal demokrasi anlamında sivilleşme sorununu çözecek, ülkenin ivedi ihtiyacını gerçekleştirecek bir toplumsal güç ortada kalmıyordu.

Bu durum bir yandan Mustafa Kemal'in entrikaları ve provokasyonları ile, öte yandan diktatörlüğe karşı muhalefet saflarındaki ilkesizliklerle birleşiyor, üstelik de Türkiye Cumhuriyeti'nin içinde yer almak istediği "muassır medeniyetler", yani Batı dünyası da iki dünya savaşı arasındaki büyük toplumsal çalkantılar ve kapitalizmin büyük bunalımı ile Türk aydını Türkiye'yi bu badireden koruma dürtüsüne giriyor, —ama hâlâ da krizden kıvranan Batı karşısında, koskoca bir ülkeyi adeta çağlar atlayarak ileriye götüren Sovyetler Birliği ve onun öncü ideolojisine düşmanlığa devam ediyor— böylelikle Türkiye toplumunda —politik bir güç haline gelemediği için toplumu ileriye götüremeyen işçi sınıfı dışında— diri bir güç, devrimci ya da ilerici bir dinamizm bir türlü ortaya çıkmıyordu. Kemalist burjuva diktatörlüğü ve onun tek parti şefliği ise gericileştikçe gericileşiyor, despotlaştıkça despotlaşıyordu.

Atatürk'ün ölümünden bir yıl sonra başlayan Dünya Savaşında da rejim aynı kaldı. Savaş sonrasında ise Türkiye'nin dahil bulunduğu, fakat içine daha çok girmek istediği kapitalist dünyadaki kamuoyu faşizmden kaynaklanan savaş acılarını yeterince çektiği için, batı devletleri ancak çok partili bir Türkiye'yi kabul edebilirlerdi. Bir yandan o yıllardaki soğuk savaş gereği Sovyetler Birliği'nin komşusu olan ve

Doğu Avrupa ile Balkanlarda bir dizi ülkede sosyalizm kurulduktan sonra jeopolitik önemi iyice artmış bulunan Türkiye'yi daha çok kendine bağlamak istiyordu, öte yandan kendi kamuoyunun anti-faşist nefretini ve demokratik özlemlerini bilen emperyalizm hiç değilse göstermelik de olsa bir demokrasiyi Türkiye'den istiyorlardı. Böylece içerden burjuvazinin, dışardan ise emperyalizmin sıkıştırmasıyla, CHP yönetimi çok partili bir rejime —ama asla burjuva demokrasisi ya da liberalizmi olmayan— geçmek zorunda kaldı.

1950-60 arasında DP iktidarı ise sivilleşme yolunda adımlar attıysa da, ordunun siyasi nüfusunu gerillettiyse de, kendi iktidarı sıkıştıkça, 1950'de varolanı bile ortadan kaldırarak giderek despotlaştı.

Bir yandan DP despotizmine karşı mücadelede saf tutan aydınlar geleneksel partileri CHP'nin etrafındaydılar, ama eskisinden farklı olarak, bu kez iyi-kötü burjuva demokratik ilkeleri savunuyorlardı. Bunda faşizmin Avrupa'daki yıkıntılarını görmeleri ve faşizmin dehşetini yaşamış olan Batı dünyasından etkilenmeleri sözkonusuydu. (Ama bir kez daha, faşizme karşı 22 milyon evladını veren ve faşizmin yıkılmasında belirleyici rol oynamış bulunan Sovyetler Birliği ve daha da önemlisi savaştan sonra artık bir dünya sistemi haline gelen sosyalizm, bizim aydınlarımızı hâlâ ilgilendirmiyordu. Onlar kendilerini hâlâ burjuva demokrasisi ile sınırlıyorlardı.)

M.Kemal ve İsmet Paşa'nın şeflik dönemlerindekinden farklı olarak aydınlarımızın burjuva demokratik ilkeleri benimsemeleri ve siyasal demokrasiyi talep etmeleri yavaş yavaş şehir küçük burjuvazisinin bir talebi haline gelmeye başladı ve bu durum Cumhuriyet Halk Partisi'ni büyük ölçüde etkiledi, bu partiyi burjuva demokratik ilkelerden hiç değilse bir bölümünü savunur hâle getirdi. Menderes iktidarının sonu 27 Mayısla geldi. Ordunun emir kumanda zinciri dışında oluşmuş Milli Birlik Komitesi adlı birleşik bir cunta iktidara geldi. MBK, aralarında CHP eğilimli genç subayların ağır bastığı bir topluluk olup, değişik cuntaların birleşmesinden oluşuyordu. Bu subaylar arasında demokrasiyi getirmek isteyenler ağırlıktaydı.

Ne var ki, yeni bir çapraz durum ortaya çıkıyordu. Burjuva demokrasisi bir askeri darbe ile hedefleniyordu. Kaldıki bu darbeyi yapanların arasında Alpaslan Türkeş, Muzaffer Özdağ, Rıfat Kaplan, Münir Köseoğlu vb. gibi faşistler de vardı. Daha sonra 14'ler diye tasfiye edilenlerden birkaçı hariç, diğerleri zamanla faşist CKMP (sonradan MHP) hareketinin başını çektiler. Bu faşistler, 27 Mayıs darbesiyle CHP'li subayların arasına kendi amaçları doğrultusunda girmişlerdi ve 27 Mayıs'dan beş buçuk ay sonra tasfiye edildiler. Böylece CHP'nin ve onun sivil aydınlarının yönetim üzerindeki etkisi kendisini göstermiş ve ağır basmış oldu.

MBK, aralarında bazı ilerici aydınların bulunduğu, çoğunluğunu ise burjuva aydınlarının oluşturduğu bir Kurucu Meclis ile Türkiye'nin bugüne değin gelmiş geçmiş en demokratik anayasasını yaptı.

Bunda hiç kuşkusuz, CHP tabanını belirlemeye başlayan ve toplumsal dinamizmini kabul ettirmiş bulunan küçük burjuvazinin ve onların Batı demokrasilerinden esinlenen demokratik düşüncelerinin rolü vardı. Ama esas olan burjuvazinin tutumudur. Türk tekelci burjuvazisi Avrupa'ya açılmak istiyordu, savaş yıkıntılarını aşmış ve bir ekonomik topluluk halinde güç kazanmış olan Avrupa ile yakın ekonomik ilişkiler belli burjuva demokratik ilkeleri benimsemeyi de gerektiriyordu. Ayrıca, önemlisi, toplumsal gelişme uzun yıllar süren tek parti döneminden ve onu izleyen DP diktatörlüğünden sonra belli demokratik süpabları dayatmıştı. 30 yıllık CHP sultası ve onu izleyen —geniş kitlelere başlangıçta umut gibi gözükmüş olan— DP iktidarı boyunca kitleler kırk yıldır demokrasiye susamışlardı. Ayrıca kapitalist gelişme belli sınıfsal kristalleşmeleri de getirmişti. Bu nedenle tekelci burjuvazi böylesine güçlü demokrasi özlemlerinin önüne geçemezdi. Geçmeye kalksaydı büyük toplumsal patlamalar doğabilir, kapitalizmin iktidarı büsbütün tehlikeye düşebilirdi. Nitekim sözkonusu kırk yılın sonunda —ve halk DP denemesinde de yanıldığını anladıktan sonra— patlama noktasına gelmişti. Spontane de olsa sık sık yerel sokak hareketleri, hükümet konaklarını, polis karakollarını basma tekrarlanır olmuştu. Öte yandan işçiler hareketleniyorlardı. Esasen 27 Mayıs darbesi de böyle patlamalara ramak kalındığı bir sırada gerçekleşmişti.

Bu nedenle, Türkiye tekelci burjuvazisi böyle bir anayasayı getirmekte yarar gördü, ama bu anayasaya Milli Güvenlik Kurulu başta olmak üzere, askerlerin siyaset üzerindeki etkilerini arttıran önemli antidemokratik maddeler koymayı da ihmal etmedi.

Böylece görünürde 27 Mayıs hareketi, —bir askeri hareket— demokrasinin yolunu açmıştı... Acaba öyle miydi. Şayet çığ gibi büyüyen toplumsal tepki ve kitlelerin öfkesi, CHP kontrolündeki bir askeri darbeyle 27 Mayıs'a kanalize edilmeseydi Türkiye demokratikleşme adımını yapamayacak mıydı? Bir başka deyişle, şayet burjuvazinin en tecrübeli politikacısı İsmet Paşa, devlete karşı "sokağın" harekete geçmesine ve burjuva iktidarının (devletinin) temellerinin sarsılmasına, hiç değilse otoritesinin zayıflamasına izin verebilir miydi?

Bu nedenle, tekelci burjuvazi ve onun kurt politikacıları açısından otoritesi sarsılmış olan devleti belli demokratik sübaplar ve tavizler ile kurtarmak ve İsmet Paşa'nın liderliğinde devlet otoritesini, burjuvazinin zayıflamaya yüz tutmuş egemenliğini belli burjuva demokratik tavizler çerçevesinde onarmak gerçekten da akıllıca bir işti.

Böylece DP zamanında devletin üvey evladı psikolojisine girmiş askeri mekanizma yeniden iade-i itibara kavuşacak ve burjuvazinin emrindeki görevine canla başla sarılacaktı. 12 Mayıs sonrasında üniformalarının rengini değiştirerek halka sempatik gösterilecek denli kitlelerin nefretini kazanmış olan polis teşkilatı islah edilecek ve yaklaşması kaçınılmaz olan kitle hareketlerine, sınıf mücadelelerine karşı Toplum Polisi kurulacaktı.

Ordu mensuplarının ekonomik durumlarını düzeltmek için OYAK kurulacak ve kısa zamanda ülkenin en büyük tekellerinden birisi durumuna yükseltilecekti. Ayrıca ORKO'lar, Ordu Pazarları açılacak, subaylar için dinlenme kampları, lüks ordu evleri, maaşlara ek ödemeler, yıpranma zamları getirileceti.

Bütün bunlar Anayasa'da kurumlaştırılmış politik askeri nüfuz ile birlikte burjuvazi tarafından, İsmet Paşa kabineleri tarafından yapıldı.

Böylelikle bir yandan siyasal demokrasiyi getirmiş gibi gözüken 27 Mayıs, öte yandan militarizmi de onaracaktı. Tasfiye edilen faşist unsurlar dışında kalan 27 Mayısçıların önemli bir bölümünün iyi niyetli olduğu daha sonraki yıllarda onların takındığı içten demokratik ve ilerici tutumlarla kesinleşmiştir. Ama sınıflar ve sınıflar mücadelesinin esas olduğu, emperyalizmin işbirlikçisi güçlü bir tekelci burjuvazinin egemen bulunduğu bir ülkede 20 iyi niyetli subay ne yapabilirdi ki... Onlar tabii ki CHP'ye tabi olacaklardı. CHP'de burjuvaziye...

Ayrıca 27 Mayıs'ın Milli Birlik Komitesi'nin o yıllarda ideolojik bir eğilimleri, burjuva düşüncesi dışındaki bir politik tercihleri, NATO'ya ve CENTO'ya bağlı olmak dışında bir dış politikaları yoktu ki... 27 Mayıs'ın Milli Birlikçilerinin önemli bir bölümü, daha sonraki yıllarda ortaya çıkan toplumsal olaylar içinde pişerek ideolojik tercihlerini soldan yana, halktan ve ilericilikten yana, bir küçük burjuva demokratizmi biçiminde yaptılar. Olayların içinde eğitildiler.

Örneğin 27 Mayısçılar sadece Milli Birlik Komitesinden ibaret değildi. 27 Mayısın en ateşli subayları ve generalleri onu izleyen süreçte sınıf mücadeleleri karşısında ayrışmadılar mı? Örneğin Cevdet Sunay 27 Mayıs-Ağustosundan 1965 Martına kadar değişmez Genel Kurmay başkanı ve sonra da Cemal Gürsel'in yerine cumhurbaşkanı seçildi, 12 Mart Cuntası'nında baş tezgahlayıcısı oldu. 12 Mart'ın Genel Kurmay Başkanlarından Memduh Tağmaç ve Faruk Gürler de zamanında hızlı 27 Mayısçıydılar. 12 Mart'ın cellatlarından askeri mahkeme başkanı Ali Elverdi'ler, İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün'ler, Ankara Sıkıyönetim Komutanı (daha sonra 1977 seçimleri öncesinde başarısız bir faşist darbe komplosunun lideri) N.Kemal Ersin'ler 27 Mayıs ve sonrasında hep 27 mayısçı değil miydiler?

Ya da bugünün Kenan Evren'i ve diğer generaller de saydığımız diğer isimler gibi 27 Mayıs'ın ateşli inkilapçıları arasında değil miydiler? K.Evren'in Eğitim Bakanı Hasan Sağlam efendi 27 Mayıs öncesinde İnönü'ye karşı düzenlenen Himmetdede olaylarında, Paşayı koruyan 27 Mayıs'da yükseltilen subay değil miydi?

Bu örnekler de gösteriyor ki, 27 Mayıs'ın subayları ve ordusu —o dönemde emekliye sevkedilen ve eminsu (emekli inkilâp subayları) adını alan— 500 subay dışında tepeden tırnağa 27 Mayısçı idiler. Milli Birlik Komitesinden bugüne değin gelen, olaylar içinde ilerici yönde politikleşen namuslu bir grup veya aynı süreci yaşayan bir avuç başka subay dışında, 12 Mart'ın, 12 Eylül'ün generalleri bugün ne idiyseler, dün de aynen oydular.

27 Mayıs hareketini ordunun ilericiliği için kanıt gösterenler vardır. Bunlar eskiden pek de fazla idiler. 12 Mart'tan sonra bunların sayısı azaldı. 12 Eylül ise devrimcilik, ilericilik adına orduyu ilerici gösterenleri büsbütün hüsrana uğrattı.

Ne var ki, 27 Mayıs olayı ilerici aydınlarımızın gönlündeki aslanın uzun süre yaşamasına neden olmuştur.

İşte 12 Eylül'ün de aydınlar tarafından alkışlanmasında, yukarıdaki anlattığımız süreçteki faktörlere ilaveten bir de 27 Mayıs'ın rolü vardır.

Aydınlarımızın sözkonusu unsurları hep orduyu kutsadıkları, ordudan hep keramet bekledikleri, ona gericiliği —ve hele hele zinhar faşistliği— bir türlü yakıştıramadıkları için, bakarsınız en fazla demokrat olan bir aydın bile Kıbrıs olayı karşısında şovenlerin şoveni kesilir, 12 Eylül'e alkış tutar.

Bireysel aydınlarımızın bu belkemiksiz tutumlarındaki diğer bir rol de, onların kendilerini garip bir şekilde sınıflar üstü görmelerinden kaynaklanır. Onlar güçlü bir elitizm dürtüsüyle kendilerini sınıflar ve sınıf mücadeleleri arasında trafikçi başı sanırlar. İşçi sınıfını küçümserler, elbet rahat ve kolay dönemlerde işçi haklarını savunurlar ve işçi sınıfı ideolojisine konulan yasağa karşı çıkarlar, onlar olsa olsa yukardan bir edayla kendilerini işçi sınıfının hamisi (koruyucusu) sanırlar, fakat asla işçi sınıfından olmazlar, yani işçi sınıfı saflarına gelip onun politik hâreketinin kollektivitesine girmezler... Bireysel (politik bakımdan örgütsüz) aydınlarımız burjuvaziye de sözde tepeden bakarlar. Üstelik ona da karşıdırlar. Kolay dönemlerde bankalara da, sermayecilere de, ithalat ve ihracatçılara da, toptancılara da, yani işveren sınıflarına veryansın ederler.

İşte onların kendilerini sınıflar üstü görmeleri ile orduyu da öyle kabul etmeleri arasında ilginç bir rezonans vardır. Marksizmi benimsememiştirler, fakat çoğunlukla marksizmin devlet ve ordu konusundaki görüşlerini bilirler. Başka kapitalist ülkeler için bu görüşlerin doğru olduğunu da kabul ederler.

Ama Türk ordusu başkadır... Türk ordusu —her nedense— ilericidir, devrimcidir... Türk ordusu tarafsızdır... hatta hatta halkçıdır...

Neden? Çünkü Türk ordusu kemalisttir... Bireysel aydınımız da kemalisttir... Ama Kenan Evren her allahın günü kemalizmi onlardan ayrı bir şekilde — ve elhak doğru bir şekilde— görüyormuş, bizim ilerici aydınlarımız ise başka şekilde yorumluyormuş? Ne beis! Atatürk'ün gerçek varislerinin Memduh Tağmaç'lar, Kenan Evren'ler, Haydar Saltık'lar ve benzerleri olduğu sosyal partikte boyuna ve boyuna ispatlandığı halde bizim aydınlarımız hâlâ kemalizmi anti-emperyalistlik, devrimcilik, halkçılık ve solculuk olarak görür... Bu gibi aydınlarımızın çoğu akılları sıra burjuvaziyi ya da onun ordusunu kandıracaklarını umarak, "Atatürk bugün yaşasaydı mutlaka solcu olurdu" diye ahkâm keserler...

Ve kendilerini elit bir zümre olarak, toplumun akıl hocası ve yol göstericisi olarak gören, orduyu da öyle kabul eden bu tür aydınlarımız, ordu 12 Eylül'de finans kapitalin en gerici unsurları adına darbe yapın-

ca, bunun faşizm olduğunu söylemek şöyle dursun, ona temannah bile çakarlar ve faşizme soldan fetva verirler.

Oysa aynı aydınlarımız 1967'de Yunan Albaylar Cuntası geldiğinde faşist demişlerdir, 1973'de Şili Pinochet cuntası işbaşına geldiğinde onu da faşist kabul etmişlerdir, diğer Latin Amerika darbelerini ve diktatörlüklerini de, Ziya ül Hak rejimini de doğru teşhis etmişlerdir. Ama ne yazık ki, Türkiye generallerinin darbesi karşısında yanılmışlardır.

Ne garip değil mi? Bir aydın kendi ülkesinin koşullarını diğer ülkelerden daha iyi bilir. Başka bir ülkeye değgin bir olayın analizinde ve teşhisinde yanılabilir, ama kendi ülkesi hakkında yanılmaz.

Ama nedense bizim bu aydınlarımız, faşizm ve ordu konusunda başka ülkelerde hiç yanılmıyorlar, fakat Türkiye konusunda hep yanılıyorlar.

Üstelik de başka ülkelerin aydınları Türk Cuntasına karşı çıkarken, bizim aydınlarımız Cunta'nın dışa karşı avukatı kesilip, dış ülkelerin aydınlarına çatarlar, bizi anlamıyorsunuz, derler, bizim şartlarımız başka derler, "siz kendi ülkenizle ilgilenin, bizim ülkemizi tanımazsınız" diye fiyaka satarlar... Kendileri başka ülkeler için yargıya varma hakkına sahipler de, başka ülkelerin aydınları Türkiye ve onun rejimi hakkında yargıda bulunma hakkına sahip değiller...

Böylece Cunta karşısındaki aydınlarımız başka ülkeler için ve evrensel olarak geçerli saydıkları demokratik ilkeleri Türkiye için ve Kenan Evren diktatörlüğü karşısında nedense geçerli saymazlar. Oysa ilke ilkedir... Şu ülke için uygulanır, bu ülke için uygulanmaz denemez. Örgütsüz aydınlarımızın belkemiksizliği derken, işte onun bu ilkesizliğinden, kendi düşüncesine ve değer yargılarına bile sahip çıkmamasından, ondan kolayca vazgeçebilmesinden sözetmekteyiz.

Çünkü bizim aydınımız için en büyük ilke muz niyetine yenilen bir atatürkçülüktür... Her işine gelen, her aradığını bu engin ideolojide bulmakta ve herkes o atatürkçülük şemsiyesi altına sığınmayı marifet saymaktadır... Ne ki, 12 Eylül darbesi Atatürküçüdür diye ona övgü düzen, ve Atatürkçülük adına bir anda demokratlıktan vazgeçen bir aydın yazar, işbaşındak: Atatürkçü rejime karşı biraz çizmeyi aştı mı, Atatürkçü generaller hemen onu içeri tıkıvermektedirler.

Atatük sınıflar üstüydü, onun bugüne değin gelen ordusu da sınıflar üstüdür, bizim bireysel aydınımız da sınıflar üstüdür. Ama nedense, Atatürkçü generaller iktidar koltuğundadır, bazı Atatürkçü aydınlar ise hapishanede...

Bütün söylediklerimizi vardıracağımız nokta, demokrat olmak, ilerici olmak kişinin kendiyle asgari ölçüde tutarlı olmasını gerektirir. Bizim bireysel aydınımızda asla göremediğimiz, 12 Eylül'den sonra zerresine bile rastlamadığımız bu tutarlılık nasıl edinilecektir... Demokratsalar, demokratizme sahip çıkarak... Bunun için de her şeyden önce militarizme karşı çıkarak ve Atatürkçülüğün ne olup olmadığını artık anlaya-

rak. Ya da Bizans kurnazlığıyla Atatürkçülük ardına sığınmaktan, hele hele onu sola doğru yorumlamaktan vazgeçerek...

Militarist devletin ideolojisi olan Atatürkçülüğü bugün en iyi tanıyan ve tanıtan, sadece tanıtan değil, temsil eden Kenen Evren'dir. Bizim ilerici aydınlarımız ise Atatürkçülüğü anlatmamakta, olsa olsa yorumlamaktadır. Bu yorumlama ise hep nalıncı keseri gibi sola yontuldukça, aslında gerçek atatürkçülerin, tekelci sermaye ve hempalarının ekmeğine yağ sürülmekten, bir takım genç dimağların ve bilimsel sosyalizme ulaşmamış emekçilerin bilinçlerinin bulandırılmasından başka birşey yapılmış olmamaktadır.

KEMALİZM VE BURJUVA DEMOKRASİSİ

Makalemizin konusu Atatürkçülük değil. Onu bir gelecek sayımızda başlı başına irdeleyeceğiz. Burada sadece militarizm ve siyasi demokrasi ile bağlantılı olarak birçok aydınımızda varolan kemalist şartlanmaya değinmekle yetineceğiz.

Her şeyden önce belirtelim ki, kemalizm, kimi burjuva devrimcisinin-ilericisinin tanıttığı gibi radikal ve anti-emperyalist anlamda bir küçük burjuva ideolojisi değildir. Atatürk milli burjuvaziye politik ve askeri liderlik yaptığı kurtuluş savaşı yıllarında bağımsız devlet kurmak için geçici bir süre —içinde bulunduğu koşullar gereği— anti-emperyalist bir işlev görmüştür. Ne ki, bağımsızlıkla birlikte, milli burjuvazinin ulusal niteliğini yavaş yavaş yitirmesiyle birlikte, M.Kemal de milli olmaktan uzaklaşmıştır. Esasen batı dünyasına ve kapitalizme bu denli hayran olan bir liderin anti-emperyalist olmasına, ya da başka bir deyimle kapitalist bir devletin batı dünyası (emperyalizm) dışında, ondan ekonomik bakımdan bağımsız varolabilmesine olanak yoktur. Kapitalizm geliştikçe böyle bir ülke kaçınılmaz olarak emperyalizme sımsıkı bağlanmak zorundadır. Kapitalist dünyadan ayrı bir kapitalist ülke düşünülmeyeceğine göre, Türkiye gibi geri kalmış bir ülkenin kapitalizmi, eşyanın tabiyatı gereği emperyalizmin dümen suyuna girecekti ve nitekim de bu böyle oldu. Hem de daha 1922 yılında İzmir İktisat Kongresi ile birlikte, yani kurtuluş savaşının hemen sonrasında ve M.Kemal'in liderliği altında bu sürece girildi.

Ondan sonra ise geriye kapitalist yoldaki Türkiye'de kapitalizmin oturtulması için her şeyden önce burjuvazinin iktidarının pekiştirilmesi kalıyordu. M.Kemal de işte esas olarak bunu yaptı. Üstelik de burjuva demokratik yollarla değil, militarist ve diktatoryal yollarla ve yöntemlerle bunu yaptı. Hem burjuvazinin sınıfsal diktatörlüğünü en şiddetli yöntemlerle yerleştirmeye çalıştı, hem de burjuvazinin Kürtler üzerindeki ezen ulus tahakkümünü kurmak için şiddet kullandı.

Bu nedenle, kemalizm, herhangi bir özgül ideoloji olmadığı gibi, ne

kategorik bir küçük burjuva ideolojisidir, ne de bir milli burjuva ideolojisinin Türkiye versiyonudur.

Bu düpedüz en gericisinden bir burjuva ideolojisidir.

"En gericisindendir" dedik, çünkü, burjuva ideolojisi genel anlamıyla burjuva demokrasisini de içerir. Fakat kemalist burjuva ideolojisinde varolmayan tek burjuva unsur, burjuva demokrasisidir.

Evet, kemalizm içinde burjuva diktatörlüğünün şiddeti vardır, burjuva ideolojisinin *özel mülkiyeti kutsama* tapıncı vardır, işçi sınıfı ideolojisine karşı en azılı anti-komünist politika vardır, laisizm vardır, şovenizm vardır, militarizm vardır... velhasıl akla gelebilecek her türlü burjuva unsur vardır, ama burjuva demokrasisi, onun üst yapı ilkeleri, kuvvetler ayrımı, genel oy, yargı bağımsızlığı ve sivil toplum, sivil devlet anlayışı yoktur.

Dikkat edilsin: Burada sıraladığımız bu kavramlar işçi sınıfı demokrasisine, ya da küçük burjuva demokratizmine ait kavramlar değildir, burjuva demokrasisi adı üstünde burjuvaziye aittir, burjuvazinin üstyapısıdır. Buna rağmen, her türlü burjuvalığı taşıyan kemalizm, burjuva demokrasisinden nasiplenmemiştir.

İşte pek çok burjuva aydınının, ya da ilerici aydının yanılgısı da buradadır. Burjuva aydını burjuva demokrasisine bağlıdır, onu benimsemiştir ve ondan hiç bir şekilde vazgeçmez. Aksi halde ona burjuva aydını denilmez.

Küçük burjuva aydını ise halk katmanları arasındadır ve sınıfsal çıkarları gereği —burjuvaziyle belli göbek bağları olsa bile— objektif olarak burjuvaziyle çelişkidedir. Hele hele tekelci burjuva aşamasında bu çelişki çok daha keskinleşmiştir. Ayrıca ilericilik demek, tutuculuktan, statükoculuktan uzakta, tarihin ileriye doğru akış istikametinde bulunmak demektir.

Bizde ise, küçük burjuva aydını son dönemlere gelinceye değin, orduyu ilerici görmüştür, ileriye gitmenin yolunu ordu müdahalelerinde bulmuştur. Halkla, yani emekçi kitlelerle birlikte ileriye doğru gidilmesini yorucu, zahmetli bulduğundan, halkı küçümsediğinden ötürü, ileri doğru atılımları kestirme ve zahmetsiz yoldan, asker eliyle yaptırmayı seçmiştir.

İşte bu yüzden Mustafa Kemal'i kutsamak ile ordu müdahalelerini kutsamak, ya da ordu içinde "ilerici cuntalar"dan medet ummak ve dolayısıyla halk kitlelerini ilgilendiren demokratik hak ve özgürlüklerden vazgeçebilmek onun için tek geçerli yol olmuştur.

Bu da ister istemez askerin politika üzerindeki vesayetini sol ve ilericilik adına meşrulaştırmaktan başka bir şeye yaramamıştır.

12 Eylül darbesi de bu nedenle "başka çare kalmamıştı" gibilerin-

den meşru görülmüştür. Dahası da, ordu konusundaki illüzyonlar devam ettiği için, kimi solcu aydın, "bu darbe sağ nitelikli bile olsa zamanla zor durumda kalarak sola dönüşebilir" gibilerinden tümüyle çarpık bir anlayış taşımış, ordu içindeki "ilerici" (!) geleneğin ağır basacağını ordunun tabanında veya gövdesinde "ilerici" unsurların eninde sonunda ağır basacağını umanlar bile çıkmıştır.

Böylelikle Kenan Evren Cuntası sözkonusu aydın kesimlerden muhalefetle karşılaşmadığı gibi, tersine destek de bulunca, ya da hiç değilse hayırhah bir tarafsızlık içinde bir beklemenin varolduğunu görünce, bu fırsatı faşizmin kurumlaştırılması yolunda bol bol kullanmıştır.

Aydınlarımızın önemli bir bölümünün bir başka yanılgısı da şu olmuştur: Ordu'dan ve Cunta'dan ilericilik beklemeyen, ya da onu sola çekmeye çalışmayan, onun gelişinden varlığından hoşlanmayan bir kısım aydın —*gene ordu konusundaki eski şartlandırmaların etkisiyle*— ordunun kendiliğinden demokrasiye geçeceğini, kısıtlı da olsa bir burjuva demokrasisine kendiliğinden dönüleceğini ummuşlardır.

Ama Cunta ister getirdiği anayasa ile, ister ona bağlı seçim ve partiler kanunları, olağanüstü hal yasaları, bölge valilikleri, dernekler yasası, sendikalar ve iş yasası, basın kanunu, YÖK vb. ile ve nihayet CHP ile AP'nin devamı olan partilere uyguladığı yasak ve ambargolarla demokrasiye geçmeyeceğini, sadece demokrasi adı altında askeri yönetime sivil bir görünüm kazandırma peşinde olduğunu, yani askerlerin politika üzerindeki vesayetlerinin kurumlaştırıldığı bir faşist polist devletini öngördüğünü ispatlamıştır.

SONUÇ

Ordunun politika üzerindeki bu vesayeti ve Türk devletinin militarist karakteri sürecektir. Özellikle önümüzdeki yıllar daha büyük ekonomik sıkıntılara gebedir. Bir yandan dünya kapitalizminin bunalımı devam edecek, öte yandan Türk tekelci sermayesinin krizi emperyalizminkinden çok daha fazla ölçülerde yaşayacaktır. Bütün bunlara Amerikan emperyalizminin saldırganlığının artması, anti-detant güçlerin salvoları ve Orta Doğu dünyanın en gergin bölgesi olarak kalacağı eklenince önümüzdeki yıllarda Türkiye'deki militarizmin saldırganlığı da yeni olaylara ve hatta yeni darbelere gebedir.

Bu nedenle, işçi sınıfının politik iktidar hareketi, militarizme karşı kıyasıya bir politik-ideolojik muharebeleri gerektirecektir. Anti-militarist ve anti-faşist mücadele, sadece işçi sınıfının görevi olmadığından, işçi sınıfı dışındaki tüm halk kitlelerinin ve siyasal yelpazede saf tutan ilerici aydınlar, burjuva demokratları, burjuva liberalleri ve islamcılar da

militarizm ile karşı karşıya gelmiş bulunduklarından, faşizme karşı demokratik mücadele, yani güncel planda ve kısa erimde siyasal demokrasi için verilmekte olan ivedi mücadele giderek daha da artacak şekilde anti-militarist de olacaktır.

Cunta'nın 6 Kasım seçimlerinin galibi Turgut Özal, IMF'nin moneter reçetelerini, yani 24 Ocak kararlarını ancak ordu eliyle uygulatabilir. Bu olgu 6 Kasım seçimlerinde kitlelerin politik bilincine yansımamış ve oy kullanan seçmenlerin % 75'i sivil saydıkları ya da sivilleşme doğrultusunda saydıkları iki partiye Özal'ın partisiyle, Calp'ın partisine oy vermişler ve Cunta'yı seçim platformunda MDP'den ibaret kabul etmişlerdir.

Oysa T.Özal'ın başbakanlığı altında kısa zamanda görülecektir ki, o ekonomik politika ancak ve ancak faşizm ile, dolayısıyla militarizm sayesinde uygulanabilir. Turgut Özal rejimi sivilleştirme değil, olsa olsa rejime sivil bir eldiven geçirme işlevi görecektir. Buna karşılık rejimin sivilleşmesi yolunda ortaya çıkabilecek burjuva alternatiflerine bile militaristler tahammül edemeyeceklerdir. Kontrolün, tekelci burjuvazinin en gerici unsurları adına askerin elinden çıkmasına tahammül edemeyeceklerdir.

Böyle olunca, orduya karşı nefret büsbütün yaygınlaşacaktır. Bu nefreti, bu kitlesel tepkiyi, spontane olmaktan çıkarıp, örgütlü, bilinçli ve merkezi bir anti-faşist, anti-militarist mücadeleye dönüştürmek ise herşeyden önce işçi sınıfı ve tüm ilerici politik akımların becerisine ve örgütlenme düzeylerinin gelişmesine bağlıdır. Çünkü Cunta'ya karşı yapılacak burjuva muhalefet militarizmi önlemek değil, onu sulandırıp, ehlileştirmek yolunda olacaktır.

İşçi sınıfının siyasal örgütlenmesi, sendikaları ve önümüzdeki dönemde ortaya çıkacak legal, yarı-legal ya da illegal diğer ekonomik-demokratik motifli işçi, köylü, öğrenci, aydın örgütlenmeleri bu süreçte belirleyici rol oynayacaklardır.

İşte bu süreçte, kamuoyunun ilerici yönde oluşturulmasında ilerici aydınlara önemli görevler düşmektedir.

İlerici aydınların bu görevleri hakkıyla yerine getirebilmeleri için her şeyden önce a) halka inanmaları ve halk örgütlenmelerinden başka hiçbir yol aramamaları, b) kendi ideolojik yapılarında militarizmin ve kemalizmin tortularını, çağdaş ilerici değer yargılarıyla tartmaları ve bu olumsuz etkilerden arınmaları, c) tek tek kalarak mücadele edilmeyeceğinin bilincinde olarak kendi siyasal eğilimleri doğrultusunda örgütlü bir mücadeleye girmeleri, ve faşizme, militarizme karşı olan tüm siyasal ve ekonomik, kültürel örgütlenmelerin faşizme karşı birleşmelerine hizmet etmeleri, d) ve nihayet işbaşındaki rejimin ancak ve ancak kitle hareket-

leriyle yıkılabileceğini bunun da yolunun tüm ilerici-demokratik güçlerin birleşik bir merkez oluşturmalarından geçtiğini bilerek bütün enerjilerini bu yöne sevketmelerini, rejimin kendiliğinden sivilleşeceği ve demokrasinin kendiliğinden bir süreç içinde geri geleceği yolundaki illüzyonları ve yanılma ve yanıltmaları kesinlikle bir yana bırakmaları gereklidir.

Böyle olduğu takdirde Türkiye'nin aydınları 12 Eylül'ün ilk üç yılında vermiş oldukları çok kötü sınavı telafi edebilirler, kendi değer yargılarıyla ve aydın olma haysiyetiyle bağdaşır onurlu bir tutuma girebilirler ve halkın sevgisini, güvenini, saygısını yeniden kazanabilirler. Böyle olabildiği taktirde kendilerini tarih ve toplum önünde, Türkiye ve tüm dünya önünde aklatabilirler.

Aksi halde, işçi sınıfı ve halk kitleleri eninde sonunda bu badireyi atlatacak ve faşizmi yıkıp özgürlüğü kazanacaklardır. Ama 12 Eylül önünde uzlaşan, boyun eğen, tevekkülle bekleyen, ya da onu sola çekmeye çalışan aydınlardan bu tutumlarını sürdürenler değil tarihin ve toplumun yüzüne, kendi çocuklarının ve torunlarının bile yüzüne bakamayacaklardır.

Devrimci Yaratıcılık Ve Barış İdeolojisi

Konstantin Çernenko

Lenin, toplumun devrimci dönüşüm teorisini kuran Marx ve Engels'in tarihi eserini değerlendirirken, öğretimizin kurucularının "dünya proletaryasını sıradan günlük görevlerin üzerinde"[1] tuttuklarına işaret etmişti. Onlar, çalışan insanların yaşamsal hakları ve insanlık onuru uğruna yürüttükleri günlük mücadelenin anlamını açıkladı ve nihai hedefini gösterdiler: Eski toplumun yıkılması ve sömürüden, ulusal baskıdan, sosyal ve siyasi eşitsizlikten arınmış yeni bir toplumun kurulması. İşte gerçek hümanizm, Marx ve Engels'in Lenin tarafından zenginleştirilen ve geliştirilen teorisinin ölümsüz manevi değeri buradadır. Devrimci yaratıcılık ve barış ideolojisi marksizm-leninizmin büyük gücü buradan kaynaklanmaktadır.

Bu ideoloji ile donanmış Lenin'in partisi, Rusya işçi ve köylülerini ilk muzaffer sosyalist devrime götürdü. Devrim işçi sınıfının temel çıkarlarının bilinmesi ve onun yüce ideallerinin kavranmasının ilham verdiği tarihi görevi kitlelere mal etti, yaratıcı bir coşku doğurdu. Büyük Ekim'den bu yana geçen 66 yıl boyunca Sovyet halkının sosyalist toplumun *fiilen* kuruluşundaki *fiili* icraatı, komünistlerin ideolojisinin canlılığını ve etkinliğini teyid etmiştir.

Bizim, kardeş sosyalist ülkelerin ve tüm uluslararası devrimci kurtuluş hareketinin kazandığı deneyimler ışığında, marksizm-leninizmin sınıf mücadelesinde güçlü bir silah, toplumları değiştiren büyük bir güç olduğunu isbata gerek yoktur. Mesele başka: değişen tarihi ve yerel so-

mut koşullarda bu silah, bu güç nasıl kullanılabilir? Tüm marksist-leninist partiler, özellikle gelişimin bir aşaması tamamlanıp, bir yenisi başlarken bu soru ile karşıkarşıya kalıyorlar. Böyle anlarda komünistler, geride bırakılan yolu gözden geçirmeye, strateji ve taktiklerini hassaslaştırmaya, koşullara uygun şiarlar bulmaya ve parti politikasının faal olarak desteklenmesine kitleleri seferber etmenin yollarını aramaya gayret sarfettiler, halen de sarfediyorlar.

Sovyetler Birliği, sosyalizmin kuruluşunda şimdi yeni bir aşamanın başlangıcındadır: Gelişmiş sosyalist toplumun mükemmelleştirilmesi. Toplumsal beklentilerimiz, ama aynı zamanda olanaklarımız da büyük ölçüde arttı. Görevlerin niteliği oldukça değişti, bunlar daha büyük boyutlara ulaştı, girift ve karmaşık bir hal aldı. Buna bir de, uluslararası ortamın cidden kızıştığı bir anda bu görevlerin üstesinden gelme zorunluluğu ekleniyor. Ortamı belirleyen savaş tehlikesinin süratle artışı, sosyalizm ile emperyalizmin, bunların siyasi rotaları ve birbirlerine taban tabana zıt dünya görüşleri arasındaki görülmemiş yoğunluktaki çatışmadır.

SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri Yuri Andropov yoldaşın belirttiği gibi, bu şartlarda ideolojik çalışma , olgunlaşmış ekonomik, örgütsel ve diğer sorunların öneminin yanında giderek ön plana çıkıyor. İdeolojik çalışma, tüm partinin bir meselesidir. SBKP Merkez Komitesi Haziran 1983 plenumu 26. Kongre (1981) kararları ışığında, partinin ideolojik ve kitle politikasına yönelik çalışmasındaki güncel sorunları etraflı ve esaslı bir şekilde ele aldı.

Haziran plenumu ülkenin siyasi ve ideolojik yaşamında önemli bir olay oldu. Plenum, partimizin karşı karşıya bulunduğu son derece önemli sorunlar üzerinde durdu; Gelişmiş sosyalizmin mükemmelleştirilmesi çalışmasının ana yönlerini somut olarak ortaya koydu. Özetlersek, üretici güçlerin niteliğinde köklü değişmeler, üretim ilişkilerinde buna uygun mükemmelleşme, iş veriminin kesin artışı, iş disiplininin ve toplumsal disiplinin pekişmesi ve çalışma coşkusunun, kitlelerin siyasi hareketliliğinin yükselmesi yönünde bir rota çizdi.

Plenum, SBKP'nin Sovyet toplumunun bugünkü gelişim aşamasına yaratıcı ve bilimsel yaklaşımını sergiledi, parti çalışmasının yakın ve uzak geleceği için ilkesel önem taşıyan fikirler ortaya koydu ve bundan program için gerekli sonuçları çıkardı. İdeolojik, eğitici ve siyasi çalışmaların nasıl yetkinleştirileceğini gösterdi. Bu çalışmaların, "partinin, gelişmiş sosyalizmin mükemmelleştirilmesi sürecinde üstesinden geleceği büyük ve karmaşık görevler düzeyine çıkarılması"[2] gerektiğini vurguladı.

Parti, ideolojik çalışmayı, onun niteliğini ve etkinliğini değerlendirirken neye dayanıyor? Burada sadece tek bir kıstas var. Yuri Andropov'un plenumda belirttiği gibi, bu *kitlelerin siyasi bilinç düzeyi ve çalışmalarda gösterdikleri aktivitedir.* Deneyimlerimiz gösteriyor ki, partinin ideolojik çalışması, ancak bazı son derece önemli beklentilere cevap verdiği ölçüde, bu titiz ve yüce kıstasa uygun düşmektedir.

Mesele, herşeyden önce gerek teorik çalışmada, gerekse propagandada *marksizm-leninizmin temel teorik ve metodolojik ilkelerinden şaşmamaktır.*

Marx, Engels ve Lenin'in düşünceleri, bir bütün olarak, üzerinde yaşadığımız dünyanın bilinmesinde halen de en güvenilir araçtır. 20. yüzyıl toplumsal pratiğinde, özü marksist-leninist teori yardımıyla açıklanamayacak hiç bir önemli süreç ya da olgu yoktur. O, komünist partisinin politikası için şaşmaz bir pusuladır.

Marksizm-leninizm, ülkemizde tüm Sovyet halkının ideolojisi olarak kök salmıştır. Gene de, bizde sosyalist bilincin gelişiminin tüm sorunlarının henüz çözülmemiş olduğunun pekâlâ farkındayız. Her Sovyet vatandaşının, toplumsal ve siyasi yaşamın karmaşık olgularını kendi başına değerlendirebilen, günlük meselelerle toplumun gelişme perspektifleri arasındaki bağı gösterebilen ve ideolojik hasımlarını etkin bir şekilde püskürtebilen bilinçli birer siyasi militan haline gelmesi için, daha bize yapılacak çok iş düşmektedir.

Komünist ideolojinin etkisinin gücü partinin devrimci teoriye bağlılığından, sınıfsal tavrın açıklığından, berrak bir dünya görüşüne ve metodolojik bir disipline sahip düşünceden kaynaklanmaktadır. Bu durumda, komünist kuramcılara ve propagandacılara büyük bir sorumluluk düşüyor. Onların marksizm-leninizmin canlı özüne vakıf olmaları ve bunu kitlelerin bilincine aktarabilmeleri isteniyor. Burada zihni hantallığın, ezberciliğin ve alıntıları düşüncesizce birbiri ardına sıralamanın kesinlikle yeri yoktur. Partimiz Merkez Komitesi'nin Haziran Plenumunda bunlar üzerinde durulmuştu.

Sorun, uluslararası ideolojik mücadele açısından da önem taşımaktadır. Bilindiği gibi, sınıf düşmanlarımız, keza her türlü marksizm-leninizm "yenileyicileri", komünistlerin tam da devrimci öğretilerine sarsılmaz bağlılıklarından ötürü yeni toplumsal süreçleri kavrayamadıklarını ve hayatın ortaya koyduğu sorulara cevap bulamadıklarını "isbata" yeltenirler. Böylece iddialarının tutarsızlığı da, en az siyasi amaçları kadar ortadadır. Bununla beraber şu gözden ırak tutulmamalıdır: Burjuvazi ve reformizmin ideologları komünistlerin ideolojik faaliyetlerindeki her hatayı, marksist-leninist bilime; her basite kaçan, yüzeysel yaklaşımı sosyalizmin ve işçi sınıfının çıkarlarına düşman amaçlar için kullanırlar.

Sovyet komünistleri, iç ve dış politikada enternasyonalizm mevzilerine kararlılıkla sahip çıkıyorlar. Her türden ulusal sınır, bizim teorik görüşlerimize de yabancıdır. Bazı eleştirmenlerimiz, marksizm-leninizmin kendine has, "Sovyetleştirilmiş" tarzını yarattığımızı ya da uyguladığımızı iddia ediyorlar. Bu tamamen saçmadır. Tüm deneyimlerimiz, keza diğer marksist partilerin deneyimleri göstermiştir ki, komünistlerin bilimsel teorisine, ulusal ya da bölgesel geçerlilik tanıyan bir nitelik verme girişimleri kesinlikle hüsrana mahkumdur. Genel olarak bilim, "batılı" ya da "doğulu" diye ayrılamaz, bilimi "afrikalılaştırmak", "avrupalılaştırmak", vb. mümkün değildir. Marksizm de bir bilimdir. Hiç bir özel durum, devrimci mücadelenin yeni toplumun kuruluşunun somut koşullarındaki hiçbir özgüllük, marksizm-leninizmin sınanmış gerçeklerine dayanılmadıkça kavranmaz ve dikkate alınmaz. SBKP, teorik çalışmasında daima bunu temel almıştır ve bundan böyle de alacaktır.

Öğretimiz, bizi dünyayı sürekli hareketi içinde algılamak ve toplumsal yaşamda mütemadiyen artan değişiklikleri göz önüne almakla görevlendiriyor. İdeolojik çalışmanın bir önemli gereği de burada ortaya çıkıyor: *Ondaki yaratıcı ruhu geliştirmek.*

Lenin'in yetiştirdiği parti, bilimsel teoriye lenince tavırla yaklaşmayı tartışılmaz bir görev addetmektedir. Bu ise, teoriyi, katı bir doğmalar yığını değil, artan kendi deneyimleri ya da uluslararası deneyimler ışığında değişime ve sürekli kendini yenilemeye muhtaç, canlı bir öğreti olarak görmek demektir. İşte, Haziran plenumu güncel teorik sorunları bu açıdan, yenileyici bir ruhla ele aldı.

Şimdi görevimiz, herşeyden önce gelişmiş sosyalizm kavramını daha da somutlaştırmak ve Sovyet toplumunda ortaya çıkan yeni olguları irdelemektir. Ciddi teorik sorunlar şu bağlamda ortaya çıkmakta: Ekonomide verimliliği büyük ölçüde artırmak gerektiği, toplumumuzun sınıfsız yapısının biçimlenişi ve işçi sınıfının öncü rolünün güçlendirilmesi, ulusal ilişkilerin dinamiği, sosyalist halk iktidarının gelişimi ve Sovyet devletinin toplumsal öz yönetime intikali.

Plenum, Sovyet sosyal bilimlerini, gelişmiş sosyalizmi, tüm ana unsurların –üretici güçler ve üretim ilişkileri, altyapı ve üstyapı– bütünlüğü içinde etraflı olarak incelemeye yöneltti; Sosyal bilimlerimizin, yaşamın en yeni süreç ve olgularına dikkatli ve sistemli bir şekilde eğilmekle ve pratik için tutarlı tavsiyelerde bulunmakla yükümlü bulunduklarını hatırlattı; bu uğurda her türlü kanıksama, şemacılık ve skolastik kuramcılık aşılmalıdır.

Elbette, propaganda çalışmasında, ideolojik ve eğitici çalışmada da yaratıcı bir yaklaşım aynı derecede önemlidir. Propagandanın anlaşılırlığı ve ikna gücü, büyük ölçüde içeriğine ve biçiminin sürekli zenginleşti-

rilmesine, yeni fikir silsileleri geliştirilebilmesine ve yerinde sözleri bulabilmeye bağlıdır. Bütün bunlar olmadan ideolojik çalışmada başlıca hedef, emekçilerin siyasi faaliyetlerinin, girişimlerinin ve yaratıcı enerjilerinin yükselmesine, ulaşılmaz.

Lenin, komünist ideolojinin son derece önemli bir özelliği olarak, onun özündeki "marksist gerçeğin devrimci diyalektiğini"[3] belirtmişti. SBKP, teoride ve keza propagandada, iç politik ya da uluslararası yaşamın gerçeklerinin soğukkanlılıkla göz önüne alınmasına büyük önem vermektedir. Bizce, böylece *katı bir gerçekçilik*, ideolojik çalışmanın uyulması zaruri bir gereği daha olmaktadır.

Bu gereklere uygun düşünmek ve hareket etmek iki açıdan hata yapmayı önler. Bir yandan, marksist-leninist gerçeklik kazanılan başarıları abartmaktan alıkoyar. Örneğin, toplumumuzun gelişmiş sosyalist bir topluma dönüştüğü, bugünkü durumun artık mükemmel olduğu, hiç bir sorunun ve güçlüğün kalmadığı şeklindeki bir yorumu engeller. Diğer yandan aynı gerçeklik, icraatımızın, kazanımlarımızın ve artan olanaklarımızın her türlü küçümsenişini dışlar. Yaşamın gerçeklerine uymak, ideolojiye büyük bir güç kazandırır, toplumsal gelişimin en büyük ve karmaşık görevlerinin üstesinden gelmeye kitleleri seferber etmede onu etkin bir araç haline getirir.

Hatırlayalım ki, Ekim Zaferinden birkaç yıl sonra Lenin, Sovyet komünistlerinden şunu mutlaka kavramalarını istemişti: Yeni toplumun fiilen kuruluşunun gündemde olduğu bir sırada, "sosyalizme tozpembe bir aziz tablosu gibi bakılmamalıdır"[4]. Kolları sıvamak ve çalışmak gerekir. Lenin'in bu talebi geçerliliğinden hiçbir şey kaybetmemiştir. Bugün de bize, komünizme giden, şu anda bildiğimiz gibi, kaçınılmaz olarak uzun yolda aşılması gereken tüm güçlük ve çelişkilerin bilincinde olarak, yanılmaksızın çalışmamızı öğütlüyor.

Bu bağlamda, kısaca çelişkiler sorununa, sosyalizmdeki nitelikleri ve çözümlerinin özgüllükleri konusuna girmek istiyorum. Haziran plenumunda bu da ele alındı.

Bilindiği gibi, materyalist diyalektik için çelişkisiz hiçbir gelişim yoktur. Bu, elbette sosyalizm için de geçerlidir. Diyalektik, esas olarak, Lenin'in belirttiği gibi, *"eşyanın kendi özündeki* çelişkinin araştırılmasıdır."[5] Bununla beraber, sık sık yapıldığı gibi çelişki kavramına tamamen olumsuz bir anlam verilmemeli, onda, her türlü gelişimin kaynağı ve itici gücü kavranılabilmelidir. Ancak böyle bir yaklaşım, diyalektik-materyalist öğretimizin özü ve ruhu ile bağdaşır.

Eğer çelişkilerin köklü ve açık marksist-leninist yorumuna bağlı kalınırsa, araştırmaları ve fiilen çözümleri için yoğun çaba sarfedilirse, fiili politikada hata yapma olasılığı büyük ölçüde azalır. Burada muhak-

kak ki, sosyalist toplumun nesnel çelişkileri ile toplumun doğasından kaynaklanmayan, eksik bilgilenme, yanlış değerlendirme, subjektivist ve iradeci hatalar ile açıklanabilecek olanları ayırtetmek gerekir. İşte böyle hatalar yüzünden, çatışma biçimi alabilen ve sosyalist kuruluşa önemli ölçüde zarar verebilen çelişkiler doğmaktadır.

Gerçeklere dayanmak, bizim için asla çürük bir faydacılığa saplanmak ve ideallerden vazgeçmek değildir. Tersine: Eskiden olduğu gibi bugün de, Sovyet insanını yaşamında ve işinde teşvik eden, onu toplumsal ve tarihi gelişimin bilinçli mimarı yapan manevi zenginliği, son derece değerli bir kazanım addediyoruz. Gerçeklik ve idealler, bizim için iki zıt kutup değildir. Dahası bizce, idealler uğruna başarıyla savaşabilmek için, gerçeklik özellikle gereklidir.

Günlük pratiği ideallerimize bağlamak,*bugünkü faaliyetimizin komünist geleceğe doğru ilerleyişi hızlandırmasını hedeflemek*, bu da ideolojik çalışmanın belirleyici ve çok önemli bir gereğidir.

SBKP 26. Kongresi kararı ile parti programının yeni metni hazırlanıyor. Bunda bizim, şimdiki durumu gerçekçi bir şekilde irdeleme ve artmış deneyim zenginliğimizi komünizmin nihai hedeflerine bağlayacak stratejik doğrultuları hassasiyetle saptama niyetimiz dile geliyor. Programın yenilenmesi çalışmalarında, Haziran plenumu partinin teorik düşünmesini oldukça canlandırdı. Bu çalışmanın ana yönlerini ve temelini belirleyen, Yuri Andropov'un plenumda ortaya koyduğu ve geliştirdiği, bütün parti tarafından da onaylanan ve paylaşılan görüşlerdir. Burada, SBKP programının, bugünkü koşullarda herşeyden önce gelişmiş sosyalizmin plânlı ve çok yönlü mükemmelleştirilmesi ve böylece komünizme ilerleyişin sürdürülmesi programı olması gerekliliği vurgulanmıştır. Toplumumuzun ekonomik, sosyal, politik, ve manevi ilerleyişinin ana hatları çizilmiş ve dünya sosyalizminin gelişimini tayin eden eğilimler irdelenmiştir. Halkların anti-emperyalist kurtuluş mücadelesinde elde ettiği kazanımlar ilkeli ve ölçülü bir biçimde değerlendirilmiştir. Ayrıca kapitalizmin genel krizinin derinleşmesini gösteren ana momentler üzerinde durulmuştur. İnsanlığın geleceği açısından belirleyici olan, barışın korunması hakkındaki izâhlar olağanüstü önem taşımaktadır. Böylece konu, hem ülkemizde hem de uluslararası plânda toplumsal gelişimin temel sorunlarını kapsamaktadır.

Programın yeni metninde, pratikte kazanılan deneyimlerin göz önüne alınmasına ilkesel bir önem veriyoruz. Bu deneyimler, eleştirel bir gözle incelenecek, böylece içlerindeki değerli ögelerin hiçbiri kaybolmayacaktır; ancak Lenin'in dediği gibi, "geçmişin zaten mahkum ettiklerinin 'basit' bir tekrarı"[6] da yapılmayacaktır. Gerek bizim, gerek uluslararası gelişimin bugünkü aşamasındaki özgüllüklerin tahlili esas alına-

rak, marksizm-leninizmi zenginleştiren ve partinin stratejik kararlarına, önümüzdeki yıllardaki ve gelecekteki pratik çalışmasına güvenilir bir bilimsel temel oluşturan cesur sonuçlara varılmasına ağırlık verilmiştir.

Bütün bunlar, eminiz ki, Programın yeni metninde günümüz ve gelecek arasındaki canlı bağı net bir şekilde yansıtacaktır. Mesele, partinin, Lenin'in ifade ettiği gibi, "bilinçli eylemlerin, bizi onların haklılığına ikna edecek izâhı"[7] denebilecek bir belge edinmesidir.

Haziran plenumu kararları, komünistlerin ve tüm Sovyet insanlarının tam desteğini aldı. Nesnel ve yaratıcı bir havada, toplumsal yaşamımızın her alanına yayılan büyük bir siyasi ve örgütsel çalışma başladı. Aşağıdaki amaçlara yönelik, geniş bir önlem paketi uygulamaya kondu: Ekonomik faaliyeti yetkinleştirmek, yönetim biçim ve yöntemlerini yeniden düzenlemek, ülke ekonomisini yüksek verimle, aksaksız işleyen bir mekanizmaya dönüştürmek, bilimsel-teknik ilerlemeye hız kazandırmak ve elde edilen sonuçları mümkün olduğunca çabuk üretime aktarmak, genel eğitim sağlayan okullarda, teknik ve mesleki eğitim sisteminde bir reform ve zamanın gereklerine ayak uydurmak, tüm devlet ve toplum katlarında örgütlenmeyi düzeltmek ve pekiştirmek.

Elbette, gelişmiş sosyalizmin mükemmelleştirilmesi yolundaki girift ve karmaşık çalışma, kitlelerin şimdiki parti politikasının özü ve hedeflerini kavradığı ve onu, öz çıkarlarını temsil eden, tamamen kendi meselesi gördüğü oranda başarılı olacaktır. Diğer bir deyişle, ekonomik ve sosyal planlarımızın gerçekleşmesi, önemli ölçüde ideolojik çalışmaya, *ideolojinin, toplumsal gelişimin kilit sorunlarının çözümünü ne denli hızlandırdığına* bağlıdır.

Örneğin, *yeni tip bir ekonomik düşünce* oluşmadan ülke ekonomisinin, yoğun gelişime ayak uydurması düşünülemez. Burada öncelikle sözkonusu olan, zamanın, kaynakların ve paranın kıymetini bilen, ihtiyatlı ve kurnaz bir mülk sahibi gibi düşünmedir. Konunun hiç şüphesiz en önemli tarafı budur.

Evet, rakiplerini altetmek isteyen kapitalist de kurnazdır, herkesden para koparmaya bakan, metelik avcısı banker de temkinlidir ve heran sokağa atılma tehlikesiyle karşı karşıya olan, kapitalist bir şirketteki ücretli de örnek bir disiplin gösterir. Sözünü ettiğimiz ise, sosyalist girişim ruhu, sosyalist tutumluluk ve sosyalist disiplindir. Kimilerinin dediği gibi, bundan sırf "ideolojik bir kalıba" uymak için bahsetmiyoruz. Ekonomik faaliyetin, günün gereklerine uygun biçimlerini arıyor ve hayata geçiriyoruz. Bu, demokratik merkeziyetçilik temelinde, planlı kalkınan ve çalışan insanın çok yönlü gelişimine, onun günlük ihtiyaç ve çıkarlarının karşılanmasına hizmet eden sosyalist ekonomimizin verimliliğini artırma olanağı açıyor. Sosyalizmdeki ekonomik becerinin hedef, içerik

ve biçim bakımından, kapitalist girişimcilikten ayrıldığı, burada açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu beceri, yüce bir siyasi ve ahlaki sorumlulukla yoğunlaşmıştır. O, kişisel çıkarı, toplum ve ülkenin çıkarı düzeyine yükseltmektedir.

Sovyetler Birliği'nde son zamanlarda yaygın olarak uygulanan, iş organizasyonunun kollektif biçimleri, yeni tip ekonomik düşüncenin gelişmesini kolaylaştırıyor. Bizde, Brigade yöntemi diye adlandırılan yöntem de bunlardan biridir. Toplam emek ürününe herkesin katkısı, bizzat üretim kollektifinin üyeleri tarafından saptanmakta, kazanç da buna göre belirlenmektedir. Bu tip bir iş organizasyonu, müşterek düşünme, kollektif ahlak ve sosyalist varlıklara titizlikle sahip çıkma yönünde eğitici olmakta, kollektifin güçlü etkisi ve birinin herkesi, herkesin de birini düşünmesi ile de disiplini güçlendirmektedir.

Tüm toplumsal ilişkilerin giderek olgun sosyalist biçimlere bürünmesinde, ideolojik ve eğitici çalışma büyük bir rol oynamaktadır. Kimsenin, toplumda nihayet emeği ile verdiğinden daha az ya da daha çok bir karşılık almayacağı gerçeğini, parti Sovyet insanının bilincine kararlılıkla yerleştirmektedir. Sosyalist adaletin bir parçası da budur ve sosyalizmde varlıkların dağıtımının ve tüketiminin, sadece ekonomik değil, aynı zamanda ahlâki temelidir.

Bu, partinin *dağılım ilişkilerine* gösterdiği ilgi ve dikkati açıklıyor. Eşdeğer olmayan emeği eşit ücretlendirmek, sosyalizmdeki eşitlik ve adalet kavramlarına bilimsel yaklaşımla bağdaşmaz. Böylesi kaçınılmaz olarak tembeller ile *sorumlulukla* çalışanları fiilen aynı kaba koymaya götürür, iş verimini olumsuz yönde etkiler ve asalaklaşmaya yol açar.

Dağılım ilişkilerinin yetkinleştirilmesi ile kişisel gereksinim ve çıkarların eğitimi birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Haziran plenumunda, sosyal politikanın, keza partinin ideolojik ve eğitici çalışmasının bu yönünün önemi vurgulandı. Tüketim kültürü de, siyasi, ahlaki ve estetik kültür gibi, manevi kültürün ayrılmaz bir parçasıdır. Marx, her bakımdan gelişkin insanı "niteliklerinde ve ilişkilerindeki zenginlikten ötürü, olabildiğine zengin gereksinmelere haiz" biri olarak ifade etmiş ve onun çeşitli şeylerden yararlanabilmesi için, zevk sahibi olmasını, yani "yüksek bir medeni gelişkinliğe sahip olması"[8] gerektiğini vurgulamıştı.

Böyle bir kültürü oluşturmak ve geliştirmek, kişiliği bireyciliğe değil kollektivizme yönlendirmeyi savunur. Sosyalist toplumun, para ve mala tapma, gösterişli tüketim, egoist, ruhsuz ve darkafalı yaşama konularında burjuva toplumu ile yarışması söz konusu değildir.

Eskiden olduğu gibi, partimizin dikkati, Sovyet insanının maddi refah seviyesini yükseltmek üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu alanda, en

gelişkin kapitalist devletlerle boy ölçüşebiliriz. Ekonominin çapı ve büyüme hızı, yaşam düzeyinin yükseltilmesi, kültür eğitim, sosyal danışmanlık, konut yapımı ve daha birçok şey için yapılan harcamalar, sosyalizmin üstünlüğünü göstermektedir. Kapitalist dünya ile sayısal karşılaştırmalardan hiçbir zaman kaçınmadık ve kaçınmayacağız.

Ancak, *bu iki birbirine zıd sosyal sistemin* hangisinin çalışan insanın yaşamında nitel gelişmeler sağlamaya ve zengin insani bir mevcudiyeti garantilemeye muktedir olduğu aşikârdır. Bu mevcudiyet, sadece meddi refaha da indirgenemez. Çalışan insanın, ülkesinin, devlet toplum ve üretim yönetimine katılan gerçek efendisi olması, işsizliğin ve sürekli işyeri endişesinin olmayışı, uluslararası kardeşçe bağlılık, karşılıklı yardım ve işbirliği ilişkileri, kişiliğin çok yönlü gelişimi koşullarının yaratılması, toplumsal iyimserlik ve insanlık; bunlar toplumumuzu sömürü ve baskı dünyasından temelden ayıran, sosyalizme has, onun içinde varolan özelliklerdir. İşte, sosyalizmin insana garanti ettiği gerçek *yeni yaşamsal nitelik* budur.

Kazanımlarımızın propagandasındaki ikna gücü, gerçekle bağdaşırlığa, tüm ideolojik çalışmada hayallerden ve abartmalardan arı, gerçekçi bir tavrın yerleştirilmesine sıkı sıkıya bağlıdır. Sosyalizm için en iyi propagandanın yolu, daha çetin, daha zor da olsa, kitlelerle açık, nesnel ve yapıcı bir diyalog ve gelişimimizin güncel sorunlarının esaslı bir izahından geçer. Hangi mücadelede yeninin doğduğu, bu uğurda hangi engellerin aşılması gerektiği bilinirse, sosyalist kazanımların ve icraatın ağırlığı daha da belirginleşir.

Gelişkin sosyalizmin mükemmelleştirilmesi yolunda, *sosyalist demokrasinin geliştirilmesi* olmaksızın bir adım düşünülemez. İdeolojik ve eğitici çalışmanın, burada da önemi son derece büyüktür. Emekçilerin, toplumsal ve siyasi yaşamımızın tüm demokratik biçim ve normlarından en iyi şekilde yararlanabilmelerinin ön şartı, yığınlardaki bilinç, geniş genel kültür ve yüksek siyasi düzeydir.

Haziran plenumu, parti örgütlerini ve halk temsilcileri sovyetlerindeki, sendikalardaki ve Komsomol'daki aktif komünistleri, siyasi kitle çalışmasını, kitleleri toplum ve devlet yönetimine ve denetimine fiilen katma yönünde yürütmeye çağırdı. Partiyi, sosyalist demokrasinin sınanmış araç ve biçimlerini azami ölçüde kullanmaya yöneltti. Bu bağlamda, devlet organlarının ve kamu yaşamının tüm alanlarındaki çalışmalarda konuya açıklığın, yönetici konumda çalışanların halka düzenli raporlarını sunmanın ve emekçilerin güncel sorunları tartışmasında, çözümlerine katkıda bulunmasında, kitle iletişim araçlarının oynadığı rolün önemi ısrarla vurgulandı. Ayrıca kamuoyunun sistemli bir şekilde araştırılması ve halk girişiminin bir ifadesi olan emekçi mektuplarının dikkatle ele alınması konu edildi.

Toplumun her ferdinin, yurttaşlık sorumluluğunun bilincinde olması, bilindiği gibi siyasi kültürün tartışmaz bir parçasıdır. Sovyet insanları, böyle sorumluluk bilincine sahiptir. Örgütlenmenin düzeltilmesi, düzenin, üretim ve devlet disiplininin pekiştirilmesi, eksikliklerin bertaraf edilmesi yönündeki önlemlerin hayata geçirilmelerinde gösterdikleri aktif katılım bunu kanıtlıyor. Ülkemiz emekçileri, bunu toplumsal yaşamın demokratik temellerinin daha da sağlamlaştırılması ve plân hedeflerine varılması yolundaki isteklerin bir tezahürü ve zaruri bir garantisi olarak değerlendiriyor, halkın çıkarlarına aldırmama ve sosyalist düzenin insancıllığını istismar etme eğilimi gösterenler için de zorlu bir engel olarak görüyorlar.

Burjuva propagandası, bizim "vidaları sıkıştırdığımızı", ya da "emekçi haklarına karşı bir saldırıya" geçtiğimizi açıklamak için biran bile duraksamadı. Bu tip beyanlar, sosyalist demokrasinin özüne ve onun takviyesi için aldığımız önlemlere kasten kara çalıyor. Eğer aynı ifadeyi kullanmak gerekirse, gerçekten "vidalar sıkılmıştır". Ancak bu, nerede kötü idare ve baştan savmacılık, nerede bürokrasi ve şekilcilik, nerede sosyalist hukuka ve ahlaka aykırılık varsa, orada, ve de sorumlunun basit bir emekçi ya da yönetici olduğuna bakılmaksızın yapılmıştır. Bu tip olumsuzluklara karşı mücadelede, yasalarımızın müsamahasızlığına ve emekçilerin artan toplumsal faaliyetine dayanıyoruz.

İdeolojik çalışmayı, azami fiili etkinliğe ulaştırma çabasında, *yönetim üslübunun yöntemlerinin yetkinleştirilmesine* büyük bir önem veriyoruz. Haziran plenumu, ideoloji ile ilgili kadrolara ve tüm olarak parti komitelerine, özellikle de bunların 1. sekreterlerine, sürekli olarak ideolojik ve eğitimsel sorunlarla ilgilenme ve ideolojik süreçlerin özüne inme görevini verdi. Partinin kitle içinde etkinliğini, büyük ölçüde bu etkinliği hayata geçirenlerin kişisel nitelikleri ve üstlerindeki büyük sorumluluğu ne şekilde değerlendirdikleri belirlemektedir. Bu nedenle plenum, bizzat parti içinde ideolojik ve eğitici çalışmanın düzeyini yükseltme görevini ortaya koydu. Komünist olmak, bolşevik bir ahlâk ve disipline sahip olmak demektir. Bu Leninci talebi, SBKP, her üyesine yöneltiyor; parti otoritesinin daha da büyümesi için bunu vazgeçilmez bir şart olarak görüyor. İdeolojik çalışmanın sonuçları büyük oranda her komünistin, özellikle her parti yöneticisinin çalışması, toplumsal faaliyete katkısı, günlük yaşamdaki tavrı ve tüm varlığı ile komünist ahlâk ilkelerine sadakatini kanıtlamasına bağlıdır.

Sovyet komünistleri, görüşlerin şekillenmesi ve ruhsal davranışlarının etkilenmesine yönelik çalışmalarına fevkalâde önem veriyor; bununla gelişmiş sosyalizmin mükemmelleştirilmesi pratiği arasındaki sıkı diyalektik bağı görüyor. Yuri Andropov diyor ki, "ideolojik çalışmanın

düzeltilmesinden söz ediyoruz; bu, üstesinden gelinmesi için her yönde aktif bir çaba gerektiren karmaşık ve girift bir görevdir."[9] Demek oluyor ki: ideolojik, teorik ve eğitimsel çalışmamızın alanı geniştir ve daha da genişleyecektir, bu faaliyetin biçimleri ve araçları zenginleşiyor, daha da zenginleştirecektir. Keza, bu şu demek: tüm böyle doğru sözlerin başarısı için, sosyalist kuruluşun canlı pratiği vazgeçilmez bir ön şarttır. Gayet iyi kavrıyoruz ki: Nasıl, partinin ekonomik ve sosyal stratejisini, ideolojik olarak teminat altına almak gerekiyorsa, ideolojik çalışma da ancak sosyo-ekonomik politikanın sağlam temeline oturduğu ölçüde gerçekten etkin olabilir.

Her ülkede komünistlerin mücadele stratejisi ve taktiğini, esas itibariyle dış koşullar ve herşeyden evvel uluslararası arenadaki sınıf güçlerinin konumu belirler. Bunu bilmeyen yoktur. Bununla beraber bugün bizce üzerinde durulması gereken üç temel vakıa vardır.

İlk vakıa, emperyalizmin dünyaya dayattığı, neredeyse 40 yıldır süren nükleer silahlanma yarışı sonucu doğmuştur. Nükleer bir savaşın kazanımı olamaz, onunla hiç bir siyasi hedefe ulaşılmaz. Nükleer silâhı her kullanma girişimi kaçınılmaz olarak dünya üzerindeki yaşamı tehlikeye sokabilecek bir felâketle son bulacaktır.

Bu nedenle bugün emperyalizmin, özellikle ABD emperyalizminin saldırgan politikası sonucu uluslararası durumun hızla gerginleşmesi büyük bir endişe uyandırıyor: İnsanlığı tehlikeli bir uçuruma doğru sürüklüyor. Olayların uğursuz gelişimini durdurmak, savaş tehlikesini bertaraf etmek son derece zor ancak fiilen üstesinden gelinebilir bir görevdir. Uluslararası arenada oluşan sosyal ve politik güçlerin konumu ve mevcut askeri denge, komünistlerin bir dünya savaşının mukadder olmadığı, dünya barışının, barış içinde bir arada yaşama temelinde korunmasının ve kalıcılaştırılmasının mümkün olduğu yolundaki yargılarını doğruluyor.

Böylece, nükleer çağ denilen günümüzün gerçekleri, komünist hareketin uluslararası çıkarları açısından, uluslararası koşulların belirleyici bir önem ve öncelik kazanmalarına yol açmaktadır. Bizce, her partinin program hedefleri yönündeki mücadelesinin çıkarları açısından da bu böyledir.

Partimizin Leninci dış politikasının çekirdeğini gezegenimizde barışın korunması oluşturmuştur, ve bu görünebilir gelecekte de böyle kalacaktır. Bu politikanın ana yönleri bakımından sürekliliğini, SBKP MK 1981 Kasım ve 1983 Haziran plenumları kanıtlamıştır. Bu aynı zamanda, SSCB'nin son zamanlardaki tüm somut girişimlerinin, Yuri Andropov'un nükleer silahlanma yarışına son verme ve silahsızlanma için sunduğu kapsamlı yapıcı öneriler paketinin de özüdür.

Dünyanın sosyalist olmayan kısmındaki komünist partilere, SBKP ve diğer iktidardaki marksist-leninist partilerin dış politika görüşlerini kendi ülkelerinde açıkladıkları için müteşekkiriz. Bu nükleer savaş tehlikesine karşı sürekli mücadele veren sosyalist ülke halkları için hissedilir bir yardımdır.

"Sovyetler Birliği'nin askeri tehdidi" efsanesi, Sovyetler Birliği'nin savunma gücünü artırma yolundaki "aşırı" çabaları, Cenevre görüşmelerindeki "taviz vermez" tutumumuz; tüm bunlar, silahlanma yarışında "her iki süper gücün" güyâ aynı derecede sorumlu olduğu rivâyeti gibi, burjuva propagandası tarafından sadece SSCB ve onun sosyalist müttefiklerine karşı kullanılıyor. Anti-sovyetizm emperyalizmin, nükleer silah depolarını sürekli genişleme rotasına her karşı çıkanla mücadelesinde, ana ideolojik silahı haline gelmiştir. Bu anti-sovyetizm platformunda şimdi, en büyük kapitalist devletlerin askeri koalisyonları kurulmuştur. Emperyalizm, anti-sovyetizm ile, askeri politikası için kitle desteği sağlamaya, komünist hareketin gücünü zayıflatmaya, tüm barış güçlerini yok etmeye çalışıyor. ABD emperyalizmi saldırgan politikasının sivri ucunu barışın esas kalesi SSCB ve tüm sosyalist ülkeler topluluğuna yöneltiyor, fakat o tüm halkların güvenliğini tehdid ediyor ve onları diktası altına almaya, tekellerin azami kârını garantilemeye çalışıyor. Bu nedenle, antisovyetik spekülasyonların boşa çıkarılmasını savaş tehlikesine karşı mücadelede en önemli ideolojik doğrultulardan biri olarak görmekteyiz.

Lenin, "proletaryanın zafere ulaştığı bir ülkenin savunulmasına lakâyt kalmak, uluslararası sosyalizmin birliğini çökertir"[10] diyordu. Bugün bu birlik yaşamsaldır. İşçi hareketinin belli bir kesiminde ve uluslararası ilişkilerde komünistler gibi, sağlıklı ilkelerden yana olan siyasi güçler ve toplumsal tabakalar arasında var olan anti-komünist önyargı ve çekingenlikleri aşmanın da vazgeçilmez ön şartıdır. Bu güçlerin dünya çapında *savaş aleyhtarı* bir koalisyonda bir araya gelmeleri, termonükleer dünya savaşının önüne güçlü bir engel olarak dikilebilecektir.

İkinci vakıa, komünistlerin değişik ülke ve bölgelerde üstesinden gelmeleri gereken sorun ve görevlerin çeşitliliğinin bugün eskiden olmadığı ölçüde artmış olması ile ilgilidir. Bu, herhalde dünya devrimci sürecinin eşitsiz gelişiminden bağımsız değildir. Komünist partilerin, günümüz koşullarına uygun, ikili ve çok taraflı işbirliğinin biçimlerini bulma yönündeki ortak çabaları, görüşümüze göre o ölçüde büyük bir önem kazanmıştır.

Hareketimizde ortaya çıkan değişik görüşlere ve fikir ayrılıklarına yaklaşımla ilgili sorunlar, burada özel bir dikkati gerektiriyor. Bizce bunlar, uluslararası ilişkilerin zayıflamasını haklı çıkarmamalıdır. Bu, her zaman doğru idi. Fakat bugün sadece doğru olmakla kalmıyor: Her partinin ve tüm hareketimizin siyasi mevzilerinin pekiştirilmesinde, barışın

korunması mücadelesinin başarısı için vazgeçilmez bir önşart oluyor. Haziran plenumunda vurgulandığı gibi, SBKP güçlüklerin ve fikir ayrılıklarının özünü ve nedenlerini nesnel olarak irdelemeyi ve marksist-leninist temelde bunların aşılması yollarının aranmasını en önemli görevlerinden biri addetmektedir.

Emperyalizm, birliği, ideolojinin ve program hedeflerinin ortaklığından kaynaklanan komünist hareketi, özellikle *uluslararası* bir güç olarak zayıflatmaya çalışıyor. Burjuva propagandası, komünistlere, kendi aralarındaki ilişkileri nasıl kuracakları yolunda talimât vermekte, hareketimiz içindeki tartışmalarda hakem rolü oynamaya kalkışmakta, neyin "iyi", neyin "kötü" olduğu konusunda karar verme hakkını kendisinde bulmaktadır. Bunlarla ne amaç güttüğü bellidir: Kardeş partiler arasında ikilik çıkarmak, örneğin sosyalist ülke komünistlerini tüm diğerleri ile karşı karşıya getirmek, komünist partileri ulusal ya da bölgesel konumlarına göre birbirinden ayırmak. SBKP'ye "komünist hareketi Moskova' dan yönetmek" istediği şeklinde, keskin saldırılar yapılıyor.

Partimiz, bu sorunlardaki tavrının gerek kendi ülkesinde, gerekse yurtdışında berraklığına büyük önem vermektedir. Tavrımız genellikle biliniyor: SBKP, komünist hareketin birliğinin, marksizm-leninizm ilkeleri ve proletarya enternasyonalizmi temelinde pekiştirilmesini öngören 26. Kongre çizgisine sıkı sıkıya bağlıdır. O, diğer kardeş partilerle beraber, Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Berlin Konferansı Belgesinde de belirlendiği gibi, önüne şu görevi koymuştur: "Her partinin eşitliği ve egemen bağımsızlığı tavizsiz korunarak, içişlerine karışılmayarak, ilerici toplumsal dönüşümler ve sosyalizm uğruna mücadelede farklı yolların özgürce seçimine saygı duyularak, Marx, Engels ve Lenin'in yüce düşünceleri temelinde, enternasyonalist, dostâne, gönüllü işbirliğini ve dayanışmayı geliştirmek"[11]

Nihayet, *üçüncü vakıa,* Yuri Andropov yoldaşın Haziran plenumunda belirttiği gibi, bugün insanlığın geleceğinin, hiç de az olmayan ölçüde, dünyadaki milyarlarca insanın beyni ve kalbi için verilen mücadelenin sonucuna bağlı olmasında yatıyor. Bunda hiçbir abartma yoktur.

Emperyalizm daima, sosyalist dünyaya karşı siyasi saldırısını ideolojik yönden beslemeye çalışmıştır. Ancak bugün, nitel olarak yeni bir olgu ile karşı karşıyayız. Sırf SSCB ve sosyalist müttefiklerine değil, aynı zamanda barış hareketine, işçi hareketine, tüm devrimci harekete karşı emperyalist ülke hükümetleri tarafından planlanan, finanse edilen ve yönlendirilen, uluslararası planda (özellikle NATO çerçevesinde) koordine edilen tam bir "psikolojik savaş" yürütülmektedir. Bu şimdi, bir buçuk yıl önce ABD başkanı tarafından ilan edilen "özgürlük seferi"nin

de kanıtladığı gibi, emperyalizmin anti-komünist devlet stratejisinin bir parçasıdır.

Emperyalizm, sosyalist dünya, işçi hareketi ve demokratik hareket ile ilişkilerine çatışma gözlüğünden bakıyor: Aynı şekilde, gerek "sırf politika" alanında, gerekse ideolojik planda sürekli gerginlikleri körüklemeye çalışıyor. Haziran plenumunda, durumu muhasebe ederek, partinin propaganda çalışmasının olgunlaşmış sorunları ve karşı propaganda konularını kapsayan bir bütünü ele aldık ve bunları yetkinleştirme, geliştirme yönünde somut önlemleri karara bağladık, bu arada bu önlemlerin hayata geçirilmesine başlanmıştır. Plenum, ideolojik mücadelenin aktif bir şekilde ve üst düzeyde yürütülmesi ve kışkırtmalara gelinmemesi gerektiğini işaret etti.

Bu sonuncu üzerinde durmak istiyorum. SBKP'nin, en hafif deyimiyle, baştan savma yöntemler kullanan küstahça ve utanmazca ortaya atılan burjuva propagandasına "ayak uydurmaya" hiç niyeti yoktur. Biz, "psikolojik bir savaşın" kararlılıkla karşısındayız, onun alevlenmesine katkıda bulunmaya niyetimiz yok. Ancak, ideolojik mücadelede pasif kalmak ve hele temel görüşlerden *taviz* vermek de bizim için sözkonusu değil. Tersine, burada sadece artık, bazende önleyici tedbirler, kilit sorunların tümünde etraflı bilgilendirme ve sağlam gerekçeler başarı getirebilir.

Sadece bir soruna, muhtemelen en önemlisine değinmek istiyorum. Emperyalizm Lenin'in partisinin katettiği yolu karalamaya çalışıyor. Sırası gelmişken değinelim, bu SBKP'nin 80 yıllık pratiğinin *fiili* etki gücünün dolaylı fakat çok mânidar bir kabulüdür. Sovyet deneyimlerine kara çalmaya çalışan sınıf düşmanlarımız, bazen işçi hareketi içindeki oportünistler tarafından yapılan giderek daha ince görüşlere sarılmaktadır.

Meselâ, SSCB'deki fiilen kurulmuş sosyalizmi, Marx ve Lenin'in yeni toplum üzerine düşünceleri ile bağdaşmayan, hazır bir model olarak gösteriyorlar. Hasımlarımız, diğer sosyalist ülkelerdeki sorun ve güçlüklerin nedenini, SBKP'nin güyâ herkese bu "model"i dayatmasında ve zorunlu bir örnek olarak göstermesinde görüyor. Şu yöntemi de kullanıyorlar: Üç kıta üzerindeki devletlerin pratiğinde giderek belirginleşen sosyalizmin kuruluşu yolundaki çeşitlilik, Sovyet deneyimlerinin neredeyse "revizyon"u, "yararsızlığı"nın kanıtı olarak gösterilmek isteniyor. Ne yazık ki, işçi hareketinin bazı kesimleri de bazen düşmanca propagandanın bu tip buluşlarından etkilenebiliyor.

Deneyimlerden karşılıklı olarak yararlanmak, komünistlerin uluslararası işbirliğinde belirleyici bir öge olmuştur, öyle de kalacaktır. Burjuva propagandasının bu konuda siyasi spekülasyonlar yürütmesi tesadüfi değildir. Bilindiği gibi Lenin, Sovyet Rusya'nın edindiği deneyimlerin

tüm ayrıntılarına varıncayadek taklit edilmemesi konusunda uyarmış ve şu yada bu çözümün doğurduğu şartların özgüllüğünün kavranmasını, Sovyet deneyiminin harfiyen değil, ruhen, mânen kullanılmasını, somut şartların çeşitliliğine uygun bir şekilde, iyice düşünülerek değiştirilmesini istemişti.[12] SBKP'nin geçmişteki ve günümüzdeki pratiğine ancak böyle bir yaklaşım, Lenin'in dediği gibi, bize "pahalıya mal olan deneyimlerden"[13] yararlanma konusunda her kardeş partiye yardımcı olabilir.

Evet, partimizde de hatalar ve yanlış değerlendirmeler olmuştur. Buna karşı, olsa olsa, Lenin'in dediği gibi "devrimci pasifliklerinin yanılmazlığı"[14] ile övünen ruhsuz safdillerin bağışıklığı vardır. Ancak SSCB' nin zengin ve öğretici tarihini, dünya sosyalist sisteminin oluşumu ve gelişiminin özünü, hatalar ve yanlış değerlendirmeler belirlemiyor. Bu tarih, marksizm-leninizm tarafından keşfedilen devrimci gelişimin temel yasalarının canlı bir ifadesidir. Hem de, Lenin'in, her ulusun sosyalizme gidişte kendi yolunu bulacağı öngörüsünün gözle görülür bir tasdikidir. Gerçekten de kardeş sosyalist ülkelerin deneyimleri, birçok bakımdan Sovyet deneyiminden ayrılıyor: Onlar, çözümlerin ve biçimlerin büyük çeşitliliğini, sosyalist kuruluşun genel ilkelerinin somut koşullara yaratıcı uygulamasını karakterize ediyorlar. Tüm bunlar marksist-leninist öğretinin yenilmez gücünü gösteriyor, komünistlerin, herkesin pratiğini en titiz bir şekilde incelemeleri gerektiğini hatırlatıyor.

Haziran plenumu, partinin dikkatini yeniden buna yöneltti. SBKP, diğer ülkelerdeki sosyalist kuruculuğun deneyimlerini ayrıntılarıyla ve nesnel bir biçimde gözden geçirmeyi, en önemli görevlerden biri olarak görüyor. Devlet organlarında, ekonomik ve ideolojik alanda faal olan komünistlerden, iktidardaki diğer partilerce bulunan ve sınanmış, tüm olumluluklarıı, tabii Sovyetler Birliği'nin koşullarına uygun bir şekilde aktarmaya çağırıyor. İnancımıza göre bu, ülkemizin daha süratli ve etkin ilerleyişi ve aynı zamanda SBKP'nin kardeş ülkelerle işbirliğinin, sosyalist ülke halklarının dostluğunun daha da pekişmesi için vazgeçilmez bir önşarttır.

SBKP'nin bütün ideolojik çalışması, bugün şu yüce şiara göre yürütülüyor: Söz ve eylemin birliğini güçlendirmek. Bu, komünistlerin ideolojik ve örgütsel çalışmalarının ayrılmaz birliği doğrultusundaki Lenince çağrının somut, güncel pratikteki ifadesinden başka bir şey değildir. Bu görevin bir anda üstesinden gelmenin mümkün olmadığını biliyoruz. Değişen koşullara göre, bunun sürekli üstesinden gelinmesi gerekir; parti içi yaşamdaki bütün üslubu ve havayı yetkinleştirerek, yaşamın önümüze çıkardığı güncel sorunlara zamanında, temelli ve gerçekci cevaplar bu-

larak parti bu görevin üstesinden geldikçe, otoritesini pekiştirmiş ve sosyalist toplumun öncü politik gücü olarak oynadığı role uygun biçimde davranmış olacaktır.

Bu yazı PROBLEME DES FRIEDENS UND SOZIALISMUS'un Kasım 1983 tarihli 11. sayısından türkçeye çevrilmiştir.

1) *V. I. Lenin, Tüm Eserleri, Cilt 9, s. 140*
2) *Yuri Andropov, Seçme Konuşma ve Yazıları, Dietz Yayınları, Berlin 1983, s. 321*
3) *V. I. Lenin, Tüm Eserleri, Cilt 9, s. 140*
4) *a.g.e. Cilt 33, s. 428*
5) *a.g.e. Cilt. 38, s. 240*
6) *a.g.e. Cilt 6, s. 187*
7) *a.g.e. Cilt 26, s. 385*
8) *Bak Karl Marx/Friedrich Engels, Tüm Eserleri, Cilt 42, s. 322/323*
9) *Pravda, 16 assrycra 1983*
10) *V. I. Lenin, Tüm Eserler, Cilt 27*
11) *Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansı, Berlin, Haziran 19,76, Dietz Yayınevi, Berlin 1976, s. 25*
12) *Bak V. I. Lenin, Tüm Eserler, Cilt 29, s. 213 ve Cilt 32, s. 327-329*
13) *a.g.e. Cilt 5, s. 382*
14) *a.g.e. Cilt 12, s. 376*

Barış İçin Bir Gelecek Ve Gerçek Dönüşüm İçin

Harilaos Florakis
Yunanistan Komünist Partisi
Genel Sekreteri

Yunanistan'daki politik olayların gelişiminin kritik ve karmaşık bir döneminde, Aralık 1982 ortalarında yapılan Yunanistan Komünist Partisi XI. Kongresi, sadece Yunan komünistleri için değil, ayrıca tüm halkımız ve tüm ülke için de özel bir öneme sahiptir.

Sağcı güçlerin kesintisiz yaklaşık 40 yıl süren egemenliklerinin Ekim 1981'de son bulmasıyla yeni bir politik süreç başladı.

Sağcılar ülkeye ağır bir miras bıraktılar: İkinci dünya savaşından sonra daha da katmerleşen köklü emperyalizme boyun eğme gelenekleri, emperyalist iktidarlara bağımlılık, ulusal sorunlar, otoriter, anti-demokratik yapılar ve genel üretim kriziyle dramatik bir biçimde vahimleşen ağır bir ekonomik durum.

1982 Ekim'inden sonra herşey hareketlenmeye başladı. Ülkede yeni bir durum oluştu. Sağcılardan yönetimi devralan Panhelenik Sosyalist Hareketi (PASOK) hükümeti, belirli demokratik reformları gerçekleştirdi. İç savaş zamanından kalma bir dizi gerici kanunlar kaldırıldı. Ulusal direniş hareketimiz tanındı. Emekçiler özellikle sendikal ve politik özgürlükler alanında bazı yeni başarılar kazandılar, hükümet barış ve uluslararası ilişkilerle ilgili sorunlara karşı görece olumlu bir tavır takındı.

Bununla birlikte, özü itibariyle olumlu olan iktidar sahiplerinin attığı bu adımlar mevcut sistemin çerçevesini aşamamaktadır. Hükümet bu adımları sağcı güçlerin hezimete uğramasına yardımcı olan ve her za-

manki gibi köklü anti-emperyalist, anti-monopolist değişiklikleri talep eden halk hareketiyle uyum içinde atmadı. Sadece bu tür değişiklikler ülkeyi krizden ve ulusumuz için ağır olan durumdan çıkartabilir ve toplumumuzun gelişimini sosyalizm doğrultusuna sokabilir.

Öte yandan gerici ve tutucu çevreler kendilerine indirilen ağır darbeye rağmen, özellikle devlet cihazının karar veren kurumlarında önemli pozisyonları muhafaza ediyorlar. Bu güçler hükümetin sık sık ikili tavır içine girmesinden yararlanmakta ve dış destekle yeniden örgütlenmeye çalışıp, karşı saldırılarını güçlendirmektedirler ve asıl amaçları politik yaşamı eski hattına sokmaktır. Bu güçler özellikle Yunanistan Komünist Partisi'nin devamlı itibar kazanmasını önlemek istemektedirler.

Kongrede altı çizildiği gibi, Yunanistan'da çok karmaşık ve çelişkili bir durum ortaya çıkmakta ve gelişmektedir. Bir yandan özellikle halk hareketinin güçlenmesinde, geniş olanakların oluşması sayesinde ilerici dönüşümler için yeni perspektifler açılmakta, öte yandan gerici güçlerin karşı saldırılarından ve egemen sınıfların genel stratejisinden olduğu kadar PASOK tarafından şimdiye kadar güdülen tavizkâr ve uzlaşmacı politikadan da kaynaklanan zorluklar oluşmaktadır.

Bu şartlar altında Kongre ülke yaşamının acil sorunlarına açık-seçik bir cevap vermek zorundaydı. Parti, tüm mevcut durumu dikkate alarak politik mücadele hattını oluşturmak, komünistlerin barışın ve ulusal bağımsızlığın savunulmasına daha etkin katılımının yolunu işaret etmek, krizden ilerici bir çıkış için gerekli acil tedbirlerin açık bir programını sunmak ve bunun gerçekleşmesinin araç ve metotlarını göstermek ve ittifaklar politikasını, halk birliği politikasını ve mücadelesini daha da derinleştirmek zorundaydı. Bu, Parti'yi, Yunanistan'da halk demokrasisinin ve sosyalizmin yolunun açılmasını mümkün kılacak gerçek bir dönüşümün yararına olan sorumlu görevlerini yerine getirmekte daha kabiliyetli kılmak için de geçerlidir.

Kongre, emperyalizmin en gerici çevreleri ve özellikle Reagan yönetimi tarafından zincirlerinden boşaltılan yeni soğuk savaşın tüm dünya ve ülkemiz için doğuracağı ağır sonuçlardan Yunanistan halkının ezici çoğunluğunun duyduğu derin endişeyi dile getirdi.

Yunanistan NATO ve ABD politikasına boyun eğmenin bedelini dışarda macera ve içerde trajedi biçiminde ağır şekilde ödedi. ABD emperyalistleri, NATO tarafından teşvik ve destek gören ve yedi yıldan fazla (1967-1974) Yunan halkına zulmeden ve ayrıca Türk şovenistlerinin Kıbrıs'ı işgali için kapıları sonuna kadar açan askeri faşist Cunta'nın diktatörlüğünün etkileri hâlâ kendini göstermektedir.

Bugün emperyalizmin özellikle bölgemizde giderek artan saldırganlığı nedeniyle gelecek, Yunanistan için, NATO'ya dahil olduğu sürece

giderek daha da kararacaktır.

NATO çerçevesinde Ege Denizi hava sahanlığı üzerinde hareket kontrolü konusunda Türk-Yunan ilişkilerinden gerilim, ülkemiz için ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Bu gerilim her iki tarafta da kendi kontrolünü oluşturmak isteyen ABD ve NATO çevreleri tarafından kışkırtılmaktadır. Ayrıca Yunanistan'daki atom silahlarıyla donatılmış üsler dahil olmak üzere, ABD askeri üsleri güçlendirilmektedir. Washington'un niyeti bu üslerden sosyalist ülkelere karşı önlemler almak ve Çevik Kuvvetler'e atlama tahtası yapmak için yararlanmaktır. Yunanistan'ın bölgemizde özellikle de Doğu Akdeniz'de emperyalizmin askeri maceraları içine sokulma tehlikesi daha da artmaktadır.

Yunanistan Komünist Partisi XI. Kongresi ABD ve NATO emperyalizminin soğuk savaşa genel olarak yönelmesi karşısında Yunan halkının direnişinin yükselmesinin şartlarını değerlendirdi ve bütün belirtilerin bu direnişin devamlı güçlendiğine işaret ettiğini tesbit etti. Burada, dışardan, ABD ve NATO tarafından açık şekilde yapılan baskı ile, durumu istikrarsızlaştırmak ve şu anda yeni görevlerle karşı karşıya bulunan halkın kazanımlarını yok etmek isteyen Yunanistan'daki gericiliğin çabaları arasında bir ilişki sözkonusudur. Kongrede de altı çizildiği gibi, barış ve yumuşamanın savunulması için yürütülen eylemlerle, ülkeyi emperyalizmin boyunduruğundan kurtarmak, ulusal bağımsızlık ve demokrasiyi korumak, emekçilerin haklı beklentilerini sağlamak için yürütülen mücadele, bu nedenle daha sıkı şekilde birbirine bağlanmaktadır.

Yunanistan NATO'nun bir dayanağı değil, aksine bölgede barışın bir köprüsü olmalıdır ve bloklar dışında durarak, Balkanlar'da, Avrupa'da ve Akdeniz'de aktif ve yapıcı bir barış politikası gütmelidir. Bu perspektif gerçekçidir ve ulusun hayati çıkarlarıyla, ülkenin güvenliğinin ihtiyaçlarıyla tam bir uyum içindedir.

Sağcı güçlerin yenilgilerinden bir yıl sonra(1) Yunanistan'ın ilişkilerinde geçmişe kıyasla (istikrarlı olmasa da) bazı değişiklikler oldu. Hükümetimiz ile Bulgaristan ve Romanya hükümetlerinin girişimiyle, Balkanların atom silahlarından arındırılmış bir bölgeye dönüştürülmesi doğrultusunda belli olumlu süreçler başlatıldı. Bu dönemde üslerle ilişkili anlaşmanın geçerlilik süresinin sona ermesi nedeniyle, üslerin geleceğiyle ilgili Yunan-Amerikan görüşmeleri kritik bir safhaya girdi. Reagan yönetimi baskı ve şantajla Yunanistan'daki üslerini elde tutmaya çalışıyor. Fakat Yunan halkının çoğunluğu kararlı bir şekilde bu üslerin kaldırılmasını istiyor ve PASOK son seçimlerde bu konuda açık şekilde söz vermişti.

Sağcı güçlerin Yunanistan'ı 1974 yılında çıktıklarını ilan ettikleri NATO'nun askeri örgütüne yeniden sokmuş olmalarına rağmen, Rod-

gers anlaşmasına[2] göre Larisa'da bir NATO karargahı kurma tasarısı çözülmemiş bir sorun olarak durmaktadır.

Hükümet, aralarında Pershing ve kanatlı füzelerin Batı Avrupa'ya yerleştirilmemesi de dahil, bazı uluslarası sorunlara karşı olumlu bir tutum katındı ve Varşova Antlaşması ülkelerinin en son barış tekliflerine olumlu cevap verdi. Hükümet aynı şekilde bölgemizin, Uzak ve Orta Doğu'nun bazı problemlerine, Filistin sorununa ve diğer sorunlara karşı olumlu bir tutum takındı. Fakat dış politikadaki bu olumlu eğilimler istikrarlı değil; hükümet daha çok belirli bir tereddüt gösteriyor. ABD ve NATO'nun ülkemizdeki varlığının temel direklerine karşı politik adım atmak sözkonusu olunca, halka dayanmak yerine sallantılı davranıyor.

Aynı zamanda ülkedeki gerici güçler daha da aktifleşiyorlar ve bağımlı dış politikaya yönelik her türlü tedbiri akamete uğratmak için çaba gösteriyorlar. ABD ve NATO'nun üsler konusundaki görüşmeleri, devamlı açık baskı ve santaj kullanarak Yunanistan'ı NATO Blok'unda tamamen "hizaya sokmayı" ve bu üsleri sınırsız bir zaman için elde tutmayı sağlamak amacıyla kullandığını özellikle vurgulmak gerekir. "Dik kafalıları dizginlemek" için, Amerika tarafı kaba tehdit metodlarına pervasızca başvuruyor, barış davası için ciddi tehlikelere kapı açacak olan askeri provokasyonlara Türk Cuntası'nı kışkırtıyor.

Fakat büyük çoğunluğuyla NATO ve ABD zincirlerinden kurtulmaktan yana olan halkımız biliyor ki, kendisi için yeniden oldukça pahalıya malolan Yunanistan'daki emperyalizmin hakimiyeti kaçınılmaz bir kader değildir. Halkımız dikte etmeye karşı durmak için birleşiyor.

Barış davası ve ulusal bağımsızlığımız için hayati önemdeki sorunların özellikle vahimleştiği şu anki kritik durumda, Yunan halkının barış için, emperyalizme karşı, ülkemizin sorunlarının köklü bir çözümü için eylemleri daima önemli bir rol oynayabilir.

Yunanistan Komünist Partisi Kongresi barış hareketini daha da güçlendirmeyi en acil görev olarak tanımladı, barış mücadelesi ve ulusal bağımsızlık için gerçekçi bir program hazırladı.

Bu mücadele:

– Atom silahlarının, Amerikan üslerinin olmadığı ve NATO'ya dahil olmayan bir *Yunanistan* için;

– Barışçıl işbirliğinin ve halklarımızın iyi komşuluk ilişkilerinin geliştiği, atom silahlarından arınmış *Balkanlar* için;

– Türk işgal birliklerinin, yabancı birliklerin ve üslerin olmadığı bağlantısız, egemen bir *Kıbrıs Cumhuriyeti* için;

– *Avrupa'da* yumuşama ve işbirliği için ve –ilk defa– orta menzilli füzelerin dondurulması ve eşit güvenlik temelinde bu füzelerin köklü bir şekilde azaltılması için;

– Atom silahlarından arınmış bir *Akdeniz* için, Akdeniz'in bir barış, dostluk ve işbirliği denizine dönüştürülmesi için, Orta Doğu sorununun adil bir çözümü ve Filistinlilerin ulusal haklarının tanınması için yürütülmelidir.

Bu hedefler Yunanlılar arasında geniş yankı bulacak ve birlik için, herşeyden önce ortak eylem için geniş çerçevede temel teşkil edebilecektir.

Parti kongresi barış mücadelesinin halkı bölmeyeceğini açıkladı; savaş karşıtı hareket halkın bir bölümünü diğerinden ayıracak bir sınıra sahip olmamalıdır; bu hareketin gücü onun genişliğinde ve birliğinde yatmaktadır.

Parti'nin önemli bir görevi, halk içinde açıklık ve birlik ruhunda çalışmak ve barış mücadelesinin önünde duran ve politik ya da ideolojik fikir ayrılıklarından, hareketsizliğin rehavetinden ya da savaş karşıtı hareketi dar parti çıkarlarına tabi kılma eğilimlerinden kaynaklanan engelleri ortak hedefler temelinde aşmaktır.

Yunan halkı inatla barış ve ulusal bağımsızlık için mücadele ediyor ve biz parti kongremizde sosyalist ülkelerle ve her şeyden önce Sovyetler Birliği ile hiç azalmayan ve kayıtsız şartsız dayanışmamızı ve onun barış girişimlerine olan değişmez desteğimizi daha da güçlendirimeyi görevimiz olarak yeniden kabul ettik. Bugün insanlığın ağır sınavlar ve tehlikelerle karşı karşıya bulunması nedeniyle, sosyalist ülkelerin emperyalizmi dizginlemek, güvenlik ve yumuşamayı sağlamlaştırmak ve barışı güvence altına almak için yürütülen mücadelede ana güç olarak eşi bulunmaz rolü giderek daha önem kazanıyor.

Ülkemizde, barış için tehlikenin uluslararası ilişkilerde "iki kutuptan", "iki süper güçten" kaynaklandığı yolunda iddialarda bulunanlara karşı, kararlıca karşı çıkıyoruz. "İki kutup" teorisi şu ya da bu şekilde ABD emperyalizminin günahlarını affediyor. Bu teori suskun bir şekilde bloklar arasındaki, onların sınıf karekteri ve politikalarından kaynaklanan temel farklılığın üzerinden atlamakta ve savaş tehlikesinin tek kaynağının, ilk sıralarında en saldırgan ABD çevrelerinin ve onun bazı müttefiklerinin bulunduğu emperyalizm olduğu gerçeğini gözardı etmektedir. Bu teorinin taraftarları, aynı zamanda, gelişen anti-savaş hareketi, bloklar dışı devletler, küçük ülkeler vb. gibi faktörlerin uluslararası düzeyde oynadığı ve oynayabileceği pozitif rolü de küçümsemektedirler.

Bu türden görüşler, barış mücadelesi cephesi kanaatlerimize ket vurmakta ve özellikle Avrupa'daki barış girişimlerini zedelemektedir. Benzer bir rolü "yalta ve Potsdam'ın mirası"ndan bahseden teoriler oynamaktadır. Bu teorinin savunucuları, Avrupa'nın bugünkü bölünmüşlüğünü bu anlaşmanın bir sonucu olarak takdim ediyorlar ve "her iki sü-

per gücü" bu işten sorumlu tutuyorlar. Bu insanlar sanki Varşova Atlaşması Ülkeleri'nin askeri blokların karşılıklı olarak kaldırılması, Avrupa kıtasında yuşumaşanın sağlanması ve çatışmaların azaltılması yolundaki ısrarlı önerileri yokmuş gibi davranıyorlar. Onlar objektif olarak, sosyalist ülkeleri zayıflatmak ve halkların çıkarlarına ve barış davasına uygun adı geçen bu anlaşmanın anti-faşist içeriğini tasfiye etmek için çaba gösteren emperyalizmle mutabakat halindeler.

Yunanistan Komünist Partisi XI. Kongresi delegelerinin aldığı ana kararlardan birisi de, temelinde kapitalizmin genel krizinin yattığı, ülkenin içine sürüklendiği derin ekonomik krizdir. Yunanistan'da açığa çıkan son ekonomik kriz, özellikle onun ekonomik bağımlılığından kaynaklanmaktadır.

Bugünkü durum, yabancı ve yerli tekellerin elini kolunu sallayarak kâr peşinde koşmaları ve emek güçlerinin, doğal kaynakların talanı ile belirlenen, ülkemizin tüm savaş sonrası gelişiminin "doğal" bir sonucudur.

Üretim yıllardan beri durgunlaşmış ve hatta gerilemiştir. Geçen yıl sanayi üretimi –bir önceki yıl gibi- mutlak olarak azaldı. Sanayi yatırımları tüm ekonomide olduğu gibi 70'li yılların başına nazaran düştü. Enflasyon oranı her zamanki gibi çok yüksek ve emekçilerin gerçek gelirlerini azaltıyor. İşsizlik eşi görülmedik boyutlara ulaştı; işgücünün % 8'i işsizlikten etkilenmektedir. Yaşam kalitesinin ve çevre kirlenmesinin sorunları oldukça ciddileşti. Devamlı daha fazla işyeri ya kapanmakta, ya ciddi sorunlarla karşılaşmakta ya da ağır borçlar altına girmektedir. Yunanistan'ın Ortak Pazar'a üyeliği krizin etkilerini görünür biçimde derinleştirdi. Yerli üretim Batı Avrupa ülkelerinden gelen mallar nedeniyle iç pazarımızdan uzaklaşıyor.

Biz komünistler, mevcut krizi aşmak için bütün alanlarda derin anti-monopolist yapısal değişikliklerin gerekliliğini üstüne basarak açıkladık. Fakat PASOK hükümeti programatik açıklamalarına rağmen aksi yöne doğru gidiyor. Hükümet krizi ve onu derinleştiren nedenleri ortadan kaldırmak için hiçbir şey yapmıyor. Büyük sermayenin egemenliği ve onun aşırı kârları dokunulmadan duruyor. Hükümet bir çıkış yolu arıyor ve kamu sektörü ile özel sektör arasında kararsız bir denge oluşturmak ve birbiriyle uyuşması mümkün olmayan, emekçilerle tekelci sermayenin çıkarlarını uyumlu kılmak için çaba gösteriyor. Ortak Pazar'dan çıkılacağına dair daha önceden verilen söze rağmen, şimdi toplulukta Yunanistan için özel kuralların konulmasına çaba gösteriliyor.

Hükümet tarafından uygulanan gelir politikası bu yıl kabul edilen bir kanun nedeniyle ücretlerin dondurulmasını getirdi. Bu geniş kitlelerin hayat standartlarının geniş ölçüde zedelenmesi anlamına gelmektedir.

Drahmi'nin % 15 oranında devalüe edilmesi de (burada resmi tedbirler sözkonusudur) aynı zamanda ücretlilerin gelirlerini hissedilir şekilde azaltan fiyat yükselmelerine neden oldu.

Hükümetin bu politikası halk arasında, sağcı güçlerin demagojik amaçlarla kullanmaya kalktıkları büyüyen hoşnutsuzluğa ve hayal kırıklığına neden oldu.

Daha önceden olduğu gibi Parti Kongresi'nde de hükümetin politikasının temel doğrultuları ve bunun etkileri ile karakteri ve PASOK faaliyetinin perspektifleri ve bizim bunlara karşı tavrımız kapsamlı biçimde görüşüldü.

PASOK diktatörlüğün yıkılmasından sonra –çelişkiler de içerse– programatik bildirgeleri anti-emperyalist, anti-monopolist içerikte olan politik bir güç olarak ortaya çıktı. Fakat hareketin politikası ve profili zamanla yavaş yavaş değişmeye başladı. Bu eğilim, PASOK en önemli muhalefet partisi olduğu zaman, özellikle hükümete geldikten sonra daha da güçlendi. Gelişiminin başlangıç dönemini karakterize eden radikalizm, gittikçe daha fazla zayıfladı, parti saflarında ideolojik heterojenlik arttı, partinin açıklamaları daha çok belirsizleşti ve yalpalama giderek artan ölçüde politikayı karakterize etti.

Dolayısıyla PASOK'u, özgüllüğünü sosyal tabanın (bilhassa küçük burjuva katmanlar), politikasını Yunan gerçekliğinin kendine has özelliklerinin belirlediği sosyal reformist bir parti olarak görüyoruz. Parti içerisinde değişik ve hatta sol radikalizmden burjuva teknokrat ve reformistlere kadar uzanan karşıt eğilimler mevcut. Şu anda en sonuncu eğilim hâkim durumda; hükümetin politikasını bu eğilim belirliyor.

PASOK'un ekonomik, dış politika ve demokrasinin uygulanması gibi ülke için hayati öneme sahip tüm alanlardaki çelişkileri ve kararsız politikası şu ana kadar modernleştirmelerle ve tekellerin egemenliğinin tayin edici temellerine, Yunanistan'ın ABD ve NATO'ya bağımlılığına dokunmayan reformlarla sınırlı kaldı. Bu politika halk hareketinin gelişimini karmaşıklaştırıyor ve güçler dengesinin gericiliğin aleyhine daha çok değişmesini engelliyor. Özellikle PASOK'un hâlâ devam eden ilerici güçlerle işbirliğine karşı olumsuz tavrı emekçilerin mücadele cephesini zayıflatıyor ve sağa avantaj sağlıyor. Kanımızca sadece Yunanistan Komünist Partisi'nin halk kitleleri arasında ve parlamentoda güçlenmesi, demokrasiye sağlam bir taban yaratabilir.

Tabii ki, belirli şartlar altında ve güçlü halk hareketinin, güçlü bir komünist partisinin baskısı altında işbirliğinin değişik biçimlerinin örgütlenmesiyle PASOK gibi sosyal reformist bir partinin ülkenin ihtiyacı olan demokratik, anti-monopolist ve anti-emperyalist dönüşümlerin gerçekleşmesine katkıda bulunabileceğini yadsımıyoruz. Partimiz devamlı

bu imkânların genişletilmesi için çaba gösteriyor ve ilerici güçlerle her alanda, özellikle de kitle mücadelesi alanında işbirliğini savunuyor.

Parti Kongresi'nde altı çizildiği gibi, Yunanistan bugünkü krizden reformist palyatif tedbirlerle ve halk kitleleri katılmaksızın çıkamaz. Büyük ulusal sorunlar ve ülkeyi tehdit eden tehlikeler emperyalizmin çıkarlarına yönelen kararların alınmasını gerektirmektedir. Çıkar yol sadece gerçek bir dönüşümde bulunabilir. Yunanistan Komünist Partisi'nin XI. Kongresi, en akut ve en acil sorunların anti-emperyalist ve anti-monopolist çözümleri için gerçekçi, olgun teklifleri içeren uygun bir program hazırladı. Bu teklifler bugün, ancak ilerici güçlerin sıkı işbirliği ile ve halk hareketine dayanarak gerçekleştirilebilir.

Ekonomik alandaki teklifimiz genel hatlarıyla şöyledir: Tekellerin ayrıcalıklarının ve imtiyazlarının sınırlandırılması; halkın yaşamının iyileştirilmesi ve emekçilerin lehine temel vergi reformu; Yunan ekonomisinin stratejik öneme sahip bazı dallarının devletleştirilmesi; üretim alanına planlı devlet yatırımları ve devlet sektöründen ekonominin ilerici dönüşümü için bir kaldıraç olarak yararlanmak; ülkenin Ortak Pazar'a girişinin etkilerine karşı korunmak için somut tedbirlerin hemen alınması ve daha sonra Ortak Pazar'ın boyunduruğundan kurtulmak.

Komünist Partisi dış politika alanında tamamen bloksuzlaşma yolunda bir adım olarak Yunanistan'ın NATO'nun askeri örgütünden hemen çıkması için; askeri üsler üzerinde Yunan-Amerikan görüşmelerinde bir zaman planlamasının yapılmasını ve bu zaman planlamasının üslerin topraklarımızdan kısa bir zaman süreci içerisinde tamamen ve nihai şekilde kaldırılmasını öngören teknik olarak gerekli kesin terminlerin belirlenmesi için; NATO dışında ABD hakemliği olmaksızın Türk-Yunan görüş ayrılıklarının çözüm yollarının aranması için; Kıbrıs sorununun gerçekten uluslararasılaşmasının Yunanistan tarafından desteklenmesi için mücadele ediyor.

Demokrasiyle ilgili olan tekliflerimiz, devlet cihazının geniş ölçüde demokratikleştirilmesini, her türden ayrımcılığın yok edilmesini, demokratik bir anayasa reformunu, yönetimin gerçekten bir desantralizasyonunu, nisbi temsil usulüne, emekçilerin, gençliğin kararların alınmasına ve gerçek katılımına dayanan bir seçim sisteminin uygulanmasını vb. içermektedir.

Bu teklifler, doğaldır ki, tekelci rejimin ve ülkenin emperyalizme bağımlılığının tamamen ortadan kalkacağı anlamına gelmezler. Fakat buna rağmen, bu teklifler az ya da çok tekelci rejime ve ülkenin emperyalizme bağımlılığına yönelik esaslı dönüşümlerdir. Keskin sınıf uzlaşamazlığı şartları altında, bu dönüşümler için yapılan mücadele tekelci oligarşinin konumlarını zayıflatıp sınırlamakla kalmaz, aynı zamanda kitle-

leri güçlü şekilde devrimci konumlara yaklaştırır.

Gerçek değişiklik, sosyalizme giden herhangi bir özel "Yunan yolu" değildir; bizim düsturumuz, "bugün için mücadele etmek, yarını unutmamak"tır. Bu politika, IX. Parti Kongremizde kabul edilen ve X. Parti Kongremizde daha da geliştirilen stratejiye uygun sosyalist bir perspektifi açacak olan anti-emperyalist, anti-monopolist bir halk demokrasisine belirli şartlar altında geçişi mümkün kılacak niceliksel ve niteliksel güçler ilişkisinin yaratılmasına katkıda bulunacaktır.

Yunanistan Komünist Partisi gerçek bir dönüşüm için çaba sarfediyor ve Kongre'nin Parti'nin bugünkü taktiği ve hükümete karşı tavrı olarak belirlediği sağcı güçlere, tekellere ve emperyalizme karşı ana mücadele cephesi olgunlaşmaktadır.

Komünistler geçmişte olduğu gibi, gelecekte de kendilerini hükümetin politikasının genel eleştirisiyle sınırlandırmayacaklar, muhalefet olsun diye muhalefet yapmayacaklardır. Şimdiye kadar hükümetin her olumlu tedbirini destekledik, fakat aynı zamanda onun politikasındaki sapmaları, uzlaşmaları ve diğer olumsuz tarafları eleştirdik. Yunanistan Komünist Partisi bu anlamda sadece genel politika alanında değil, fakat aynı zamanda somut problemlerin bütünüyle ilgili olarak da daha girişken olmak için çaba gösteriyor. Eleştirilerimiz, diyaloğun ve emekçilerin birliğinin gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak için daha açık, daha somut ve daha yapıcı olmalı ve Parti'nin en kritik anda bile olumlu sonuçlar verecek kararları almasına hizmet etmelidir.

Sağla PASOK'u ayırmakla birlikte, bazı çevrelerin Komünist Partisi'ne empoze etmeye çalıştıkları "ya sağ, ya da PASOK" alternatifini kabul etmiyoruz. Eğer komünistler bu alternatifi kabul ederlerse, bu o zaman sadece egemen sınıflara ve onların hükümette birbirinin yerini alan parti planlarına hizmet eder. Yunanistan Komünist Partisi bu alternatifi kabul ederse, PASOK'un bir ilavesi durumuna gelir ve bu da halkın, demokratik partilerin ve örgütlerin, bizzat PASOK'un kendisinin de çıkarlarını zedeler. Biz aynı zamanda durumu çıkmaza sokacak ve en gerici güçlerin karşı saldırılarını kolaylaştıracak olan PASOK'a cepheden saldırı taktiğini de reddediyoruz.

Yunanistan Komünist Partisi taktiğini belirlerken sadece hükümetin politik doğrultusunu dikkate almakla kalmıyor, aynı zamanda sınıf güçlerinin tümünü gerçekçi ve objektif olarak irdeliyor. Sağın entrikalarını, uluslararası konjuktürü, zorunlulukları, politik bir geri gelişmeye yol açabilecek her ihtimali ve PASOK'un geniş emekçi yığınlar üzerindeki etkisini ve partinin saflarındaki değişiklik özlemlerini gözardı etmiyoruz.

Komünist Partisi aktif müdahelesiyle, emekçilerin kazanımlarını savunmayı ve sağı halktan daha çok soyutlamayı istiyor. Komünist Partisi halk kitlelerinin hükümetin politikasından kaynaklanan hoşnutsuzluğunu ileri götürmek için çalışıyor, öyle ki, işçi ve halk hareketi birlik temelinde daha çok genişlesin ve gerçek bir dönüşüm için şartlar olgunlaşsın.

Yunanistan Komünist Partisi, emekçilerin sermayeden ve devlet organlarından haklı istemlerini destekliyor. Parti aynı zamanda kitleleri faşistlerin kışkırtmalarına ve yıkıcı tertiplerine karşı ve her türlü reformu akamete uğratmak ve tüm demokratik kazanımları yok etmek isteyen diğer gerici ya da sorumsuz elemanlara karşı uyarıyor.

Yunanistan Komünist Partisi ekonomik görevlerin çözümü mücadelesinde, halkın birliği ve demokratikleşme için mücadelede, emperyalizme ve tekellere karşı mücadelede, daha iyi bir yaşam için mücadelede işçi sınıfının öncü olarak daha güçlü etkinlik elde etmesi için uğraşıyor.

Parti Kongresinde vurgulandığı gibi, bu politik perspektif, Yunanistan ilerici güçlerinin işbirliği olmaksızın düşünülemez. Parti kongresinden bu yana geçen zaman içerisinde hayat çok kereler şunu gösterdi: Hükümetin ülkenin anti-emperyalist, anti-monopolist bir yola girmesi taleplerine cevap olarak verdiği "bağımsız" planlar, az netice vermektedir; Yunanistan Komünist Partisi olmaksızın gerçek bir dönüşüm elde edilemez. Bugün bir yığın zorluk ve engelle çatışan geniş halk yığınları, bu en basit gerçekleri kavrıyorlar. Onlar umutlarını boşa çıkaran hükümetin uzlaşmalarını biliyor ve görüyorlar.

Partimiz, Kongresinde gerçek bir dönüşüm ve ülkenin gelişimi için bugünkünden daha demokratik bir hükümetin gerekliliğini açık seçik ilân etti. Yunanistan'ın şu ya da bu biçimde demokratik bir dönüşümünden yana olan tüm güçlere dayanan ve bu güçlerin çıkarlarını ve umutlarını *dile getiren demokratik bir hükümete* ihtiyaç vardır. Ülkemizin, ulusal yaşamın tüm alanlarında anti-emperyalist, anti-monopolist bir asgari programı gerçekleştirecek ve *halkın kitlesel hareketine* dayanan bir hükümete ihtiyacı vardır. Güçlerin geniş işbirliğine dayanan ve sağın yenilgisinde tayin edici katkısı olacak olan böylesi bir hükümet ancak tüm zorlukları ve engelleri yenip, gerçekten çığır açabilir.

Açıktır ki, Komünist Partisi bu teklifleriyle "ya herru, ya merru" anlayışıyla hangi şart altında olursa olsun hükümete gelmek, ya da parlamentoda çoğunluğu sağlamak için çaba göstermiyor. Biz, halktan soyutlanmış herhangi bir hükümetin dönüşümü gerçekleştirmekle "görevlendirilmesine" karşı geliyoruz. Bu, herşeyden önce, iktidarın desteğini oluşturan güçlerin değişmesine, halkın büyük çoğunluğunun aktifleşmesine ve ülke yönetiminin programının ve politik doğrultusunun de-

ğişmesine bağlıdır. Komünistler kitlelerin insiyatifini ve bağımsız eylemlerini, onların toplumun yaşam alanlarının tümüne katılımını engellemeyen, aksine bunu teşvik eden; ilerici dönüşümler için esas araçlardan biri olarak halkın kitlesel hareketine yaslanan bir hükümetin oluşması için çaba gösteriyorlar.

Bu politikayı Parti'nin kendisi icad etmedi: Bu politika zorunlu olarak, bizzat Yunan gerçekliğinin kendisinden, halkın ve ülkenin ihtiyaçlarından, hiç bir gerici değişikliğin olmaması gerekliliğinden kaynaklanıyor. Biz gerçek bir dönüşümden yana olan güçlerin çok güçlü ve etkin olduklarını ve tüm zorluklara rağmen birleşmenin ve ortak eylemlerin imkânlarını bulacaklarını biliyoruz.

Yunanistan Komünist Partisi böyle bir politikayı PASOK yönetiminin şu anki davranışlarından bağımsız olarak yürütmüyor ve PASOK'u değişmez bir şemanın, tek bir amacın ya da tek bir cephenin sınırları içerisine sıkıştırmıyor. Partimiz birlik çabalarında başka faktörleri de dikkate alarak PASOK içerisinde etkinlik gösteren radikal halk güçlerine yöneliyor. Herşeyden önce, burjuva partilerinin krizlerinin ve PASOK'un somut politikalarının kitlelerin bilincinde olumlu değişikliklerin oluşması için her zaman daha iyi şartları yarattığını gözardı etmemek gerekir.

Görüşleri zaman zaman açıkça ortaya çıkmayan bazı güçler, Yunanistan Komünist Partisiyle işbirliğinin, ülkenin yakıcı sorunlarının çözümü doğrultusundaki tayin edici ve sonuç alıcı ortak çabaların çıkarları için zorunlu olduğunu, değişik yollardan kavrıyorlar. Partimiz bu eğilimleri teşvik etmek, –kısmi hedefleri elde etmek için– birleşik eylemlerin biçimlerini aramak ve gerçek bir dönüşüm için yürütülen mücadelede eylem birliğinin imkânlarını devamlı genişletmek için çaba gösteriyor. Bu doğrultunun sarsılmaz ve değişmez bazı, genel problemlerin çözümüne ve anti-emperyalist, anti-monopolist değişikliklerin hayata geçirilmesine yönelik, tabanını hiçbir ayrıma ve sınırlamaya yer vermeksizin halkın birliğinin oluşturduğu politakadır. Biz diğer güçlerle işbirliğinin hem halkın birliği temelinde olmasını, hem de bu işbirliğinin halkın birliğini teşvik etmesini ve onu sağlamlaştırmasını istiyoruz.

Komünist Partisi'ni ülkenin politik yaşamından tecrit etme çabalarının işe yaramadığı ve hayalci olduğu açığa çıktı. Partimiz, işçi sınıfı ve halkla sıkı bağlarının olduğunu gösterdi. Bu bağlar uzun yıllar süren fedâkar mücadeleler sonucu oluştu.

Gerçi, Yunanistan Komünist Partisi'ne ve halk hareketine indirilen birçok darbenin bizleri zor duruma soktuğu pek seyrek değildir. Fakat hayat Parti'nin bu zorlukları aşabileceğini göstermiştir. Bugün Yunanistan Komünist Partisi ülkede dikate değer bir etkiye sahiptir. Parti gide-

rek güçleniyor, fakat komünistler yapılmak zorunda olan daha çok şeyin olduğunu unutmuyorlar.

Bugünkü şartlar altında boş durmamız mümkün değildir. Durumun ve olayların gelişimi karşısında Partimiz, tüm işi yeni bir seviyeye yükseltmek, halkın güvenini daha çok kazanmak ve pratik politikada birlik temelinde devamlı daha girişken, daha mücadeleci faaliyeti geliştirmek gibi görevleri nedeniyle daha büyük sorumluluk taşımaktadır.

XI. Parti Kongresi'nde vurgulandığı gibi, devrimci gelenekleri devam ettirmek için Yunanistan Komünist Partisi'nin gelişmesinde niceliksel bir sıçrama zorunludur. Yunanistan Komünist Partisi, ülkemizde gerçek bir dönüşümü sağlamak ve anti-emperyalist, anti-monopolist halk demokrasisini hayata geçirmek için geniş kitlelerin, sınıf mücadelesinin, politik ittifakın ve iktidarın partisi olmak zorundadır.

XI. Parti Kongresi'nin başarılı seyri, iyimserliğimizi ve zamanın taleplerini yerine getireceğimize olan inancımızı güçlendiriyor.

Bu yazı PROBLEME DES FRIEDENS UND SOZIALISMUS'un Mayıs 1983 tarihli sayısından türkçeye çevrilmiştir.

1) Yazı redaksiyona Mart 1983'de verildi. (Redaksiyon)
2) Avrupa'daki NATO silahlı kuvvetleri üst komutanlığı kastediliyor (1980). Bu anlaşma Yunanistan'ın bu blokun askeri yapısına yeniden alınmasını öngörmektedir. (Redaksiyon)

Gelişen Ülkelere Kriz İhracı

Nikolai Markov
SSCB Bilimler Akademisi,
Dünya Ekonomisi ve Uluslararası
İlişkiler Enstitüsü Üyesi

Kapitalizmin 1970'lerde ve 1980'lerin başlarındaki gelişimi 'modern üretici güçlerin, üretimin modern koşullarına ve burjuvazinin ve onun iktidarının varlık koşulu olan yoksulluğa karşı başkaldırısıdır.'[1] 1974-1975 ve 1980-1982 yıllarında sanayileşmiş ülkelerde başlayan devri bunalım Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkelerine yayıldı ve üretim biçiminin tarihsel olarak sınırlandığını bir kere daha göstererek dünya kapitalist sisteminin dünya krizine dönüştü.

Sosyalist olmayan dünyada çelişkilerin derinleşmesi bazı ülkelerde gericiliğin tüm sosyal ilişkiler cephesindeki saldırısını tırmandırmasına yolaçmıştır. Silahlanma yarışını hızlandırarak, işçi sınıfının haklarını kısarak, emekçilerin hayat standardını düşürerek ve bağımsızlığına yeni kavuşmuş ülkelerin işgücünü ve doğal kaynaklarını uluslararası tekelci sermaye aracılığıyla daha vahşice sömürerek ekonomik problemlerini çözmeye çalışan gerici güçler Amerika Birleşik Devletlerinde ve diğer sanayileşmiş ülkelerde siyasi hayatın ön planına geçmişlerdir.

ABD yönetiminin "yardımlarını" ve dış ticareti askeri stratejik çıkarlarını güvence altına almak için kullanması ve uyguladığı santaj, boykot ve müeyyide taktikleri uluslararası ekonomik bağlara büyük zarar vermiş ve daha da önemlisi, gelişmekte olan ülkelerin sunduğu, yeni uluslararası ekonomik düzen kurulmasına yönelik programın uygulanma çabalarının önünü tıkamıştır.

DÜNYA PAZARI:

Geçen 10-12 yıl sanayileşmiş kapitalist ülkelerle, gelişmekte olan ekonomiler arasındaki ticari, bilimsel, teknik ve mali bağların bu ülkelerin aleyhine olarak bariz bir şekilde gelişmesine tanık oldu. 1979 ve 1980'de bu iki grup ülke arasındaki ticaret (600 milyar dolar) 1969-1971 düzeyini 7,3 kere aşmıştı. Aynı dönemde, sanayileşmiş kapitalist ülkelerden Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerine satılan teknolojilerin fiyatı, kabaca 5 misli artarak tahmini olarak 10 milyar dolara ulaştı.

Gelişmekte olan ülkelerin bir bütün olarak kapitalist moneter ve mali sistemi ile bütünleşmesi derinlik kazandı. Bu ülkelere, Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya'dan yıllık sermaye akışı büyüdü. Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri sermaye piyasasının aktif borç alıcıları haline geldiler. 1980 yılında aldıkları özel krediler 180 milyar dolara ulaştı. Orta Doğu'nun petrol üreten zengin ülkeleri ana finans merkezleri olarak ortaya çıktılar. Uluslararası bankacılık işlemlerinin yapıldığı yeni önemli merkezler (Singapur, Kuveyt, Bahreyn ve Panama) kuruldu. Gelişmekte olan ülkelerin kapitalist dünyanın ekonomik ilişkiler sistemi içine girmesi kapitalist merkezlerdeki krizin ekonomik hayatın her yönü üzerinde yarattığı negatif etkilerin büyümesine neden oldu. Bu olgu, ençok, gelişmesi dış finansmana ve makine, techizat ve yedek ithaline bağlı bulunan sanayi alanında gözlemlendi.(2) 1970'lerde gelişmekte olan ülkelerin gayri safi milli hasıla (GSMH) büyüme oranlarında bir önceki döneme göre sadece yirmide birlik bir düşüş olurken (5,9'dan 5,6'ya) sanayi üretimindeki düşüş üçte bir oranını bulmuştu (7,2'den 4,9'a). Çöküş, esas olarak ihracat için yapılan ve kapitalizmin kalelerindeki ekonomik koşullara çok bağımlı bulunan istihraç sanayilerinde (madencilik) en belirgin bir biçimde ortaya çıkıyordu. 1960'larda istihraç sektörünün büyüme hızı yılda % 8,3 oranını bulurken, bu oran 1970'li yıllarında sadece % 2,4 seviyesinde kaldı.

Önde gelen petrol üreticileri durumundaki gelişmekte olan ülkelerin doğal kaynakları üzerindeki egemenliklerini sağlamlaştırmak için aldıkları tedbirler, bir zamanlar tamamiyle uluslararası tekellerin kontrolü altında bulunan dünya petrol piyasasında fiyat oluşturulması sürecinde köklü değişiklikler yarattı. Böylece tarihte ilk defa, bu ülkeler petrol fiyatlarını kendi ulusal çıkarlarının ışığında tesbit etmiş oluyorlardı. 1970'lerde bir varil petrolün (159 litre) fiyatı reel olarak 5 misli, geçerli döviz kurlarına göre ise 16 misli artırıldı.(4)

Petrol fiyatı devrimi OPEC ülkelerinin ekonomik durumlarının sağlamlaşmasına neden oldu. 1970'lerde bu ülkelerin gayrisafi milli hasılalarında yıllık % 5,8'lik (daha zengin petrol yataklarına sahip olanlarda %6,1) bir artış oldu. Gene bu ülkelerin dünya ticareti içindeki payları % 6,2'

den 16,2'ye fırlarken ödemeler dengesinde 648,5 milyar dolarlık bir fazlalık birikti. Tüm petrol gelirlerini yurtiçinde yatıracak üretken alanlar bulamayan bazı OPEC ülkeleri başta ABD ve emperyalizmin diğer merkezlerine olmak üzere büyük miktardaki fonlarını dış ülkelere yatırdılar.

Bu arada gelişmekte olan ülkeler dünyasının mutlak çoğunluğunu oluşturan ülkelerin ekonomik durumları süratle kötüleşti. İhracat-ithalat işlemlerinden doğan açıkları süratle büyüdü: 1971'den 1980'e kadar bu ülkelerin sanayileşmiş kapitalist ülkelerle ve OPEC ülkeleriyle yaptıkları dış ticaret 293 milyar dolar açık verdi.

OPEC ülkeleri dışında kalan ülkelerden sanayileri daha hızla büyüyen ülkeler daha dinamik bir gelişme gösteridiler.[5] Bu ülkelerin 1970'li yıllarda gayri safi milli hasılaları yılda ortalama % 7,1 oranında büyüdü. Uluslararası iktisadi durumun bozulmasına rağmen, bu ülkeler ihracatlarında da yüksek oranlı bir artışı sürdürebildiler (yılda ortalama % 12). Bu gelişme, birinci olarak emekçi halkın yaşam düzeyini düşüren, işsizliği artıran ve maddi eşitsizliği daha da büyüten radikal kapitalist rasyonelleştirmelere giderek; ikinci olarak bu sanayileri "gayrimillileştirip" yabancı sermayeyi güçlendirerek; ve üçüncü olarak dış borçları süratle artırarak mümkün olmuştur.[6]

Birçok hammaddelerin ve tropikal ürünlerin dünya fiyatlarının düşmesi, çoğu tek ürün üreticisi durumunda olduğundan dolayı fiyat inişçıkışlarına karşı çok hassas olan en alçak gelişme basamağındaki ülkeler [7] üzerinde şiddetli olumsuz etkiler yaratmıştır. Hernekadar hafif bir artış görülmekteyse de 1970'lerin büyüme oranları alçak bir seviyede kalmıştır (% 3,2). Sahra Afrikasının güneyindeki ülkelerde durum daha da nazikleşti. 1970'lerde Afrika'nın en az gelişmiş ülkelerinde kişi başına gelir artışı yalnızca binde 2 civarında kaldı. Oysa bu artış Asya ülkeleri için % 1,1 ve tüm gelişmekte olan ülkeler için % 3 oranlarında gerçekleşti. En az gelişmiş ülkeler 1960'tan 1970'e kadar ihracatlarını yılda ortalama % 4,4 oranında artırmışlardır. Ama 1970'ten 1980'e ihracat yılda binde 4 oranında daraldı. Son 30 yıl içinde bu ülkelerin dünya ihracatı içindeki payları düzenli olarak azalmıştır (% 1,5'ten binde 3'e). Bu ülkeler pratik açıdan bakılırsa dünya kapitalist değişim çerçevesinin dışına atılmıştır.[8]

O halde sanayileşmiş ülkelerden kaynaklanan buhranların gelişmekte olan dünyaya aktarılmasının kanalları nelerdir?

HAMMADDE İHRACATI: DARALAN POTANSİYELLER

İlk olarak, bu iki gurup ülke arasındaki ticari ilişki süreçlerinden sözedilebilir. Bilimsel teknolojik devrimin ve aynı zamanda enerji-ham-

madde krizlerinin etkisiyle, sanayileşmiş ülkelerin ekonomilerinde meydana gelen yapısal değişiklikler uzun bir süreden beri kapitalist sosyal üretimde bilim-yoğun endüstrilerin güçlenmesi eğilimini yaratıyor. Bu değişiklikler, gelişmekte olan ülkelerin ihraç ettiği hammaddelere olan talebin büyümesi ile, sanayileşmiş ülkelerin üretim artışı arasındaki bağı zayıflatıyor. Devri bunalım dönemlerinde üretimin mutlak düşüşü biryana, üretim artışındaki yavaşlama da kaçınılmaz olarak hammaddelere olan talebi düşürmektedir.

Bu da fiyatlar üzerinde mütekabil etkisini gösteriyor. Birleşmiş Milletlerin Ocak 1983 istatistiklerine göre bazı hammaddelerin fiyatları son yarım asrın en düşük seviyesine inmiş bulunuyor. 1982 yılında birçok hammaddenin fiyatı 1950 fiyatlarının yarısını bile bulmuyordu. Sadece 1981'de ve 1982'nin ilk üç ayında, bir bütün olarak hammadde fiyatları % 30 oranında düşmüştü. Sonuç olarak 1980'den, 1982'ye kadar gelişmekte olan ülkeler 21 milyar dolarlık bir kayba uğradılar.(9)

Fiyatların düşüşü, aynı zamanda hammadde üreten ve ihraç eden sanayileşmiş kapitalist ülkelerin de kayba uğramasına neden olmuştur. Ancak bu ülkelerin ekonomilerindeki çeşitlilik, birinci olarak onların hammadde ihracatına daha az bağımlı ve ikinci olarak da dünya pazarındaki değişikliklere kendilerini adapte etmekte daha esnek olmalarına yolaçmaktadır.(10)

Hammadde taleplerinin düşüşü, üretimleri ve dış ticaret yapıları az çeşitlilik gösteren, esnek olmayan ve ihracatları iki veya üç çeşit hammaddeye dayanan Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın birçok ülkesi için gerçek bir trajedi olmuştur. 1970'lerin sonlarında 102 gelişmekte olan ülkeden sadece yedisinin toplam dış ticaret içindeki hammadde ihracat payı % 50'nin altında bulunuyordu. Bu oran 76 ülke için % 85, ve geri kalanlar için % 100'ü buluyordu. Bu ihracatın aslan payı kapitalist merkezlere yapıldığından, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri, ekonomik kalkınmalarının bütününde olduğu gibi, ihracatta da sanayileşmiş kapitalist dünyanın ticari faaliyet girdaplarına ağır bir şekilde bağımlıdırlar.

Buhran karşısında, kapitalist güçler ticarette korumacı politikaları yoğunlaştırmışlar ve bu durum gelişmekte olan ülkeler üzerinde olumsuz etkilerini göstermiştir. 1970'lerde kapitalist güçler gümrük tarifelerinde bazı indirimler yapmışlarsa da başka kısıtlamacı engelleri artırmışlardır. 1974'te bu ülkeler dış ticaretinin % 40'ı bu tip engellerin etkisindeyken, 1970'lerde bu oran % 55'e ulaşmıştır. Gıda maddeleri, tekstil gibi kısıtlamalara geleneksel olarak tâbi ithal kalemlerine deri, pik demir, çelik, gemiler, elektrikli ev araçları ve kimyevi maddeler ilave edildi. Kotalar, lisanslar gibi kısıtlamacı engellemelerin yanısıra üstü örtülü

korumacı tedbirler yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bunların en başında ticaret yapan taraflar arasında gayri-adil bir biçimde "ihracatın gönüllü olarak kısıtlanması", "ticaretin düzenlenmesi" gibi anlaşmaların dayatılması yeralmaktadır. Bu tedbirler daha çok mamül maddelere uygulandığından, kişi başına gelir bakımından orta seviyede yeralan, gelişmekte olan ülkeler üzerinde acı etkiler yaratmıştır.

ŞİDDETLİ ENFLASYON VE FİNANSMAN BOZUKLUKLARI

Enflasyonist sürecin hızlanması ve kapitalizmin parasal ve mali sistemlerindeki bozukluklar, gelişmekte olan ülkelerin çoğunun dış ekonomik ilişkilerin kötüleşmesine yolaçtı. 1970'lerde, Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki tüketici fiyatları sanayileşmiş kapitalist ülkelerdekine kıyasla iki misli hızla arttı; 1969-1972'de % 9'dan, 1973-1978'de % 19'a ve 1979-1981'de % 30-35'e. Kapitalizmin kaleleri ile gelişmekte olan ülkelerdeki tüketici fiyat hareketleri arasında çok yakın bir ilişki vardır. 1971'den 1979'a kadar gelişmiş kapitalist ülkelerin tüketici fiyat endekslerindeki her % 1'lik artış, OPEC ülkelerinde % 1,3, petrol ithal eden ülkelerde % 2 olmak üzere bir bütün olarak gelişmekte olan ülkelerde % 1,9'luk bir artışa neden olmuştur.

Hiç şüphe yok ki, petrol fiyatlarındaki sıçrama dünya kapitalist ekonomisinde ve petrol ithal eden gelişmekte olan ülkelerde enflasyonist bir döngü yaratılmasında güçlü bir etki yapmıştır. Bununla birlikte kapitalist merkezlerde meydana gelen sürekli fiyat artışları döngüsü bu ülkelerden gıda maddeleri, makina ve teçhizat ve diğer maddeler ithal eden gelişmekte olan ülkeler üzerinde petrol fiyatlarındaki artışın yarattığı olumsuz etkilerden daha şiddetli etkiler yaratmıştır (bu faktör, zaten petrol fiyatlarına OPEC ülkelerinin zam yapmalarının ana nedenidir). Petrol üreticisi olmayan Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin 1970'teki toplam ithal fiyat endeksindeki büyümeyi 100 olarak kabul edersek, bunun sadece 25,6'sının petrolden, % 61,6'sının ise mamül maddelerden ileri geldiğini görürüz (kalan % 12,8'i de hammaddelerden). İthalat maliyetinin büyümesi içerdeki enflasyonist sürece hem doğrudan –ithal edilen tüketim ve yatırım malları ile– hem dolaylı-ithal edilen petrol ve hammaddeleri kullanarak üretim yapan işletmelerin üretim maliyetlerinin büyümesi ile katkıda bulunmuştur.

Tırmanan enflasyon kapitalizmin para, kredi ve mali mekanizmalarını bozmuştur.[11] Paraların birbiriyle değiştirilme kuralının sabit kalmasına dayanan Bretton Woods sistemi 1973'te yara almıştı. Gelişmiş kapitalist güçler dalgalanan değişim değerleri sistemine dönünce, kendi paralarının değişim değerleri başta gelen kapitalist ülkelere bağlı olan birçok gelişen ülke büyük güçlüklere maruz kaldı. Kapitalist merkezlerin

para değerlerinde önceden tahmin edilmez nitelikte değişimlerin ortaya çıkması, gelişmekte olan ülkeler için dış ticaretin ve yatırımların planlanması ve dış borçların düzenlenmesini imkansız hale getirdi. Çünkü ihracat gelirlerinin ve ithal maliyetlerinin gerçek değerlerini öngörmek imkansız hale gelmişti.

Petrol ithalatçısı durumundaki gelişen ülkelerin yabancı özel bankalara bağımlılığının artması da benzer sonuçlar doğurmuştur. Kapitalist yeniden üretim sistemindeki çelişkile:in derinleşmesi dışarıya mali kaynak akımının yapısında ve dinamiğinde belli etkiler yarattı. İktisadi güçlükler ve enflasyonu kontrol altına almak için bütçe kısıntılarına gitmek zorunluluğu gibi bahanelerle birçok sanayileşmiş ülke Afrika, Asya ve Latin Amerika'ya yapılan "yardımları" frenlediler.

1972'den 1977'ye kadar Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) üyelerinin yapmakta olduğu toplam "resmi kalkınma yardımlarında" hiçbir gerçek büyüme olmadı. 1978 ve 1980'de belli bir oranda arttıysa da 1975 seviyesine ulaşmadı. 1981'de "yardımlar" bir kere daha 2 milyar dolar düşerek, bir önceki yılın toplam miktarı olan 27,3 milyar dolardan % 7 eksilmiş oldu. En büyük düşme başta gelen emperyalist ülkeler içindeki gayri safi ulusal hasıla payı % 27'den % 20'ye düşerken –ABD'nin "resmi yardımlarında" 7,1 milyar dolardan, 5,8 milyar dolara– oldu.[12]

Bu koşullarda, gittikçe artan sayıda gelişmekte olan ülke uluslararası finans kapitalin "hizmetini" arar oldu: 1970-1971'den 1980-1981'e kadar bu ülkelere ayrılan ticari kaynakların payı % 51'den % 64,6'ya çıktı. Bu toplama dahil olan özel banka ve ihracat kredileri ise % 27,6'dan % 33,7'ye yükseldi

BORÇ İÇİNDE BOĞULMAK

Petrol ihracatcısı durumundaki gelişen ülkelerin dış finansmanında özel kredi sermayesinin payının artması, bu ülkelerin, borçlandırma koşulları istikrarsız olan uluslararası kredi piyasasına bağımlılıklarının büyük ölçüde artmasına neden oldu. Örneğin 1970'lerde Avrupa para biyasası için Londra'da bankalar arası faiz hadleri yılda ortalama % 3-5 arasında dalgalanmıştır. 1970'lerin sonuna doğru enflasyon oranlarının gelişimine bağlı olarak değişecek sabit olmayan faiz oranlarıyla ödenmek üzere ticari kredilerin çok büyük bir kısmı bu ülkeler için hazır tutuluyordu.

Özel kredilerin genç devletlerin iktisadi kalkınmasında genellikle istikrar bozucu tesir yaptığı akıldan çıkarılmamalıdır. Örneğin, bankalar hammaddelerin dünya fiyatlarında artış oldukça kredileri genişletme, buna karşılık ihracat kazançlarında düşme oldukça kredileri daralt-

ma eğilimindedirler. Emperyalizmin neo-kolonyalist stratejisinin temel bir unsuru olan ve sanayileşmiş ülkelere, birinci olarak, kendi mallarının gelişmekte olan ülkelere satışını genişletme, ve ikinci olarak, bunalım dönemlerinde büyük bir öneme sahip bulunduğu üzere, gelişmekte olan ülkelerin bağımlılığını mali bağlarla güçlendirme imkanını veren ihracat kredileri konunun bir diğer örneğini teşkil etmektedir. 1970'den 1980'e kadar sanayileşmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelere yaptığı ihracatın hemen hemen % 10'u bu şekilde finanse edilmiştir.

Sermaye piyasalarından borçlanmanın büyümesi gelişmekte olan ülkelerin dış borçlarını çok arttırmış ve uluslararası finans kapital tarafından sömürülmelerini yoğunlaştırmıştır. 1971'den 1982'ye kadar petrol ihracatçısı olmayan gelişen ülkelerin borçları yaklaşık olarak 6,7 misli büyümüş ve hemen hemen 468 milyar dolara ulaşmıştır. Aynı dönem içinde bu ülkelerin yıllık borç geri ödeme miktarları kabaca 11 misli artarak 82-85 milyar dolara varmıştır. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma için İşbirliği teşkilatının (UNCTAD) tahminlerine göre bu ülkelerin borçları 1983'te kabaca 539 milyar dolara, yıllık borç ödemeleri ise hemen hemen 94 milyar dolara yükselecektir.

Bu arada, dünyada ekonomik durumun daha da kötüleşmesi, birçok Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkesinin ödeme potansiyelini daha da azaltmakta, durum Reagan yönetiminin faiz hadlerini yüksek tutma politikası yüzünden katlanarak kötüleşmektedir. Uluslararası kredilerin faizlerinde keskin bir yükseliş ortaya çıkmıştır (1976'da % 5,6'dan 1981'de % 16,4'e). Bunun yanısıra kredi piyasasında petrol ithalatçısı ülkelere farklı faizler uygulanmaktadır: Bu gibi ülkelere 1977'den 1981'e kadar verilen kredilerin faizleri, ortalamadan % 1,4 ile 1,6 oranlarında yüksek olmak üzere, % 7'den % 18'e yükselmiştir.

Tüm bunlar gelişmekte olan ülkelerin sırtındaki mali yükleri hızla arttırmıştır.[13] IBRD (International Bank for Reconstruction and Development) tahminlerine göre en ağır dış borçlara sahip olan 33 gelişmekte olan ülkenin, 1980 ve 1981'de, faiz hadlerindeki bir puanlık bir artış dolayısıyla yıllık faiz ödemeleri 1.8 milyar dolar artmıştır. Bu iki yıl içinde petrol ithal eden gelişmekte olan ülkelerin ödemeleri yaklaşık 29 milyar dolar artmıştır.

En geri Afrika ve Asya ülkeleri ise kendilerini korkunç bir durum içinde bulmuşlardır. 1975'ten itibaren 'resmi yardımların' yavaşlaması ve dış ekonomik durumun kötüleşmesini takiben, bu ülkeler, beraberinde sadece ekonomik değil politik bağımlılıkları da getiren, IMF ve IBRD borç ve kredilerine gittikçe daha fazla başvurmak durumunda kalmışlardır. Bu, başta ABD olmak üzere sözkonusu kuruluşları kontrolleri al-

tında tutan emperyalist güçlere gelişmekte olan ülkelere uyguladıkları neokolonyalist baskıları için ilave araçlar sağlamaktadır.

BAĞIMLILIK NASIL AZALTILABİLİR ?

1974-1975'in kriz yıllarında petrol ithal eden gelişmekte olan ülkeler, döviz rezervlerinin görece büyüklüğüne güvenerek, bozulmakta olan dış ekonomik durumun olumsuz etkilerini hafifletmek amacıyla kamu harcamalarını bariz bir şekilde arttırdılar. Bugün işler çok değişiktir. 1980'den 1982'ye kadar sosyal ihtiyaçlar için yapılanlar da dahil olmak üzere kamu harcamaları birçok ülkede kısıtlanmış ve sermaye birikimi süreci yavaşlamıştır. Gayrisafi Milli Hasıla (GSMH) büyüyüşü 1971-1980' de % 5,6 oranında iken 1981'de % 1,4'e düşmüştür. Savaştan bu yana iki defa GSMH'deki büyümeler nüfus artışının altında kalmıştır. Bu da işsizliğin süratle yaygınlaşmasına neden olmuştur (1970'lerin sonunda gelişmekte olan ülkelerin tümünde işsizlerin sayısı 500 milyon olarak tahmin edilmektedir). Sosyal gerilim ve sınıf çelişkileri büyümüş, çeşitli sosyal guruplar arasında iktisadi durumdan nasıl kurtulunacağı konusundaki mücadele yoğunlaşmıştır.

Son tecrübeler, gelişmekte olan ülkelerin, kapitalizmin sanayileşmiş merkezlerine tek taraflı yönelmelerinin ve dışlarındaki ekonomik duruma ağır şekilde bağımlılıklarının yarattığı tehlikelere güçlü bir ışık tutmuştur. Bu bağımlılığın azaltılması için kaynakların ve potansiyelin son kertesine kadar harekete geçirilmesinin gerektiği üzerinde yeterince açıklık sağlanmıştır. Bu görev birkaç şekilde yerine getirilmeye çalışılmaktadır.

İlk olarak, gıda maddeleri ve enerji hammaddeleri ithalinin yerine yerli ürünlerin ikame edilmesi için gayret sarfedilmektedir. Gelişmekte olan birçok ülke gıda maddelerinde kendi kendine yeterli olmak amacıyla tarımın geliştirilmesine daha fazla önem vermeye başlamışlardır. Son zamanlarda, Angola, Benin, Zambia, Madagaskar, Mali, Mozambik, Senegal, Tanzanya ve Etiyopya'da tarım sektörüne birincil önem verilmiştir. Birçok ülke bu alan için özel programların biçimlendirilmesine ve uygulanmasına çalışmaktadır.

OPEC dışında kalan ülkeler kendi petrol ve eneji kaynaklarını geliştirmek ve petrol ithalatına bağımlılıklarını azaltmak için tüm gayretlerini bariz bir şekilde seferber etmişlerdir. Birinci öncelik ulusal enerji çeşitliliğini artırmaktır. Enerji kullanım dengesinde, nükleer enerji de dahil olmak üzere doğal gaz, kömür ve diğer enerji seçeneklerinin payını arttırmaya çalışmak; petrol kaynaklarının daha ekonomik ve rasyonel kullanımını sağlamak; ve az enerji kullanan endüstriler geliştirmek bunun başlıca yollarıdır. Mahalli enerji kaynaklarına yapılan yatırımlar art-

makta, küçük ölçeklerde hidroelektirik enerjisi, güneş enerjisi ve rüzgar enerjisi üniteleri inşa edilmektedir. 1966'dan 1975'e kadar gelişmekte olan ülkelerin enerji alanına yaptığı yatırımlar ortalama yılda 12 milyar dolar tutarındaydı. Bu rakam 1980'de 34 milyar dolara çıktı. Birleşmiş Milletler uzmanlarının tahminlerine göre ise bu yatırımlar 1985 yılında (1980 fiyatlarıyla) 54 milyar doları bulacaktır.

İkinci olarak, ihracatın ürün ve coğrafi yapısı çeşitliliği araştırılmaktadır. Mamül maddeler ihracatı arttırılmaya çalışılmakta, gelişmekte olan ülkeler arasındaki ekonomik bağlar genişletilmektedir. Bu, iki faktörün varlığına bağlı olarak mümkün olmaktadır: OPEC ülkelerinin güçlü bir finans merkezi olarak ortaya çıkışı ve gelişmekte olan ülkelerin sanayi gelişim seviyeleri açısından farklı düzeylerde oluşu.

Başta gelen kapitalist merkezlerin ekonomilerindeki kriz olgusunun derin kökleri gözönüne alınırsa, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin sosyalist ülkelerle iktisadi bağlarını geliştirmeleri özel bir önem taşımaktadır. Bu olgular uzun dönemli anlaşmalarla düzenlenmekte ve devlet sektörü ile temel endüstrilerde yoğunlaşmaktadır.[14] Bu ekonomik işbirliğinin daha da geliştirilmesi gelişmekte olan ülkelere ulusal zeminde üretimin genişletilmesi için yeni olanaklar sağlanmakta, ekonominin pekiştirilmesine, dış ticaretin istikrar kazanmasına ve kapitalist sanayi merkezlerinin iniş çıkışlarına bağımlılığın azalmasına yolaçmaktadır.

Bu yazı WORLD MARXIST REWIEW, Problems of Peace and Socialism adlı derginin Eylül 1983 tarihli 9. sayısından türkçeye çevrilmiştir.

Notlar:

(1) Karl Marx ve Frederic Engels, Toplu eserler, Cilt 6, sayfa 489

(2) 1970'lerin sonunda Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkelerinin ithal ettiği mamül maddelerin % 90'ı kapitalist ülkelerden sağlanıyordu. İthal edilen yatırım mallarında bu oran % 55 idi.

(3) Petrol Üreten Ülkeler Örgütü OPEC'in 1982 yılındaki üyeleri, petrol üretim büyüklüklerine göre şöyle sıralanıyordu: Suudi Arabistan, Venezuela, İran, Endenozya, Nijerya, Birleşik Arap Emirlikleri, Libya, Irak, Kuveyt, Cezayir, Katar, Ekvator ve Gabon.

(4) Petrol fiyatlarının gelişimi için WMR, No. 4, 1983'e bakınız.

(5) 1000 doların üzerinde kişi başına geliri olan diğer ülkeler ve bölgeler arasında Brezilya, Güney Kore, Singapur, Hong Kong ve Tayvan. 1980'de dünya ihracat hacminin % 4,9'u bu ülkelerden yapılıyordu. 1970'teki payları ise % 3,4 idi.

(6) Örneğin Brezilya en ağır dış borç yükü bakımından başta gelmektedir (1982 sonunda hemen hemen 87 milyar dolar, yani gelişmekte olan ülkelerin toplam dış borçlarının % 14'ü). 1983'te bu ülkenin yıllık borç ödeme yükümlülüğü tüm ihracat gelirlerinin üstüne çıkmış ve alacaklılarına borç taksitlerini ödeyemeyeceğini, eğer IMF yeni kredi a-

çarsa bu yıl için yalnızca borç faizlerini ödeyeceğini haber vermiştir. Bu da ülkenin emperyalizme mali bağımlılığın daha da artmasına yolaçmaktadır.

(7) Kişi başına düşen GSMH bakımından en düşük seviyede (1979' da 183 dolar) olan ülkeler arasında 21 Afrika ülkesi, 9 Asya ve Okyanusya ülkesi ve 1 Latin Amerika ülkesi bulunuyordu.

(8) Gelişmekte olan ülkelerin iktisadi durumlarının kötüleşmesi aynı zamanda onların iç ekonomik sorunlarının keskinleşmesinden en önemlisi gıda maddeleri yetersizliğinden kaynaklanmakta, dış güçlüklerle büyümektedir. Bu ülkelerin bir çoğunda kişi başına gıda üretimi ya sabit kalmakta ya azalmaktadır. Bu da enflasyonun hızlanmasına, ödeme güçlüklerine ve kapitalist devletlere mali bağımlılıklarının artmasına neden olmaktadır.

(9) Hammadde fiyatları, doğaldır ki, ani düşüşler şeklinde değil, fakat dalgalanmalar sürecinde azalmaktadır. Süreç sanayileşmiş ülkelerin devri bunalımlarıyla ve gelişmekte olan ülkelerdeki enflasyonun hızlı gelişmesiyle ağırlaşmaktadır. Fiyatlar, uluslararası tekellerin politikalarından az etkilenmekte değildir. Bu tekeller hammadde ticaretinin büyük bir kısmını kontrolleri altında tutmaktadır (1970'lerin ikinci yarısında tekeller gelişmekte olan ülkelere muz, pirinç ve kauçuk ihracatının % 70-75'ini, kalay ihracatının % 75-80'ini, kakao, tütün, tahıl, jüt, orman ürünleri ve bakır ihracatının % 85-90'ını ve demir cevheri ile boksit ihracatının % 90-95'ini kontrolleri altında tutuyorlardı).

(10) Karakteristik olarak, 1970'ler boyunca, düşük fiyatlar yüzünden sanayileşmiş kapitalist ülkelerin (petrol dahil) hammadde ihracatının "satınalma gücü" sadece % 25 azalmıştır. Öte yandan gelişmekte olan ülkelerin kişi başına gelir bakımından ortalarda yeralanları % 50, en az gelişmiş ülkeler ise hemen hemen % 70 kayba uğradılar.

(11) Daha etraflı bilgi için WMR, No. 11, 1982'ye bakınız.

(12) Reagan yönetimi "yardımların" kendi emperyalist politikasının bir aracı olduğunu, kendi askeri-stratejik, politik ve ekonomik çıkarlarının güvence altına alınmasına hizmet edecek şekilde kullanılacağını ilan etmiştir. "yardım" adı altında silah sevkiyatını arttırmış, gelişmekte olan ülkeler arasında silahlanma yarışını hızlandırmıştır. Aynı zamanda askeri amaçları olmayan programlarda kesinti yapılmıştır. Böylece, ABD'nin 1982 bütçesinde "yardım" başlığı altında ifade edilen rakam 1.4 milyar dolara çıkmışsa da, askeri olmayan ihtiyaçlar 1.3 milyar dolar dolayında azalmıştır. Uluslararası Kalkınma Teşkilatına ABD'nin 1982 bütçesinde ayırdığı katkı 1981'de 4.1 milyar dolardan, 1982'de 2.6 milyar dolara indirilmiştir. Sonuç olarak Hindistan ve diğer alçak kişi başına gelir düzeyindeki gelişmekte olan ülkelere uygun koşullu kredilerde büyük düşmeler ortaya çıkmıştır.

(13) Faiz hadlerindeki yükselme ekonomik kalkınmanın diğer yönleri üzerinde de olumsuz etkilere sahiptir. Bunun sonucu olarak birçok sanayileşmiş ülke stratejik hammadde stoklarını tüketmeye çalışmış ve böylelikle hammaddelerin dünya fiyatlarını aşağıya doğru itmiştir. Dahası gelişmekte olan ülkelerden dışarıya özel sermaya çıkışını teşvik etmiştir. Sermaye kaçışını durdurmak için birçok ülke iç faiz hadlerini arttırmak zorunda kalmış bu da yatırımcılara ağır yükler yüklemiş, tüketici kredilerinin daralmasına yolaçmıştır. Sonuç olarak toplam talep azalmış, sanayi sektöründe büyük kayıplar ortaya çıkmıştır.

Sosyal Demokrasi Ve Latin Amerika

Barış ve Sosyalizm Sorunları dergisinin redaksiyon kurulundaki Latin Amerika ve Karibik bölgesinin sorunlarıyla ilgili komisyon "Sosyal Demokrasi ve Latin Amerika" üzerine bir sempozyum düzenledi. Bu sempozyuma Arjantin Komünist Partisi MK üyesi Mario Grabivker; Bolivya Komünist Partisi MK üyesi Felipe Rodriguez; Brezilya Komünist Partisi MK üyesi Ari dos Santos; Şili Komünist Partisi'nden Jose Oyarce; Dominik Komünist Partisi MK üyesi Jose Riva; Ekvator Komünist Partisi MK üyesi Luis Veintimilla; Irlanda Komünist Partisi'nin derginin redaksiyon kurulundaki temsilcisi Nail Farrell; Kanada Komünist Partisi MYK üyesi Jack Phillips; Kolombiya Komünist Partisi MK üyesi Valbuena; Korsika Halkının Öncü Partisi MK üyesi Manuel Delgado; Küba Komünist Partisi MK üyesi Raul Valdes Vivo; Panama Halk Partisi MK üyesi Felix Dixon; Sri Lanka Komünist Partisi MK üyesi Raja Collure; Uruguay Komünist Partisi'nin derginin redaksiyon kurulundaki temsilcisi Samuel Behak; ABD Komünist Partisi Politik Büro üyesi James West; Venezüela Komünist Partisi MK üyesi Jeromino Carrera; Alman Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesindeki Toplumsal Bilimler Akademisi' nden Dr. Helma Cherenko ve Alman Komünist Partisi Yönetim Kurulu çalışanlarından Wolfgang Runge katıldılar.

Aşağıda Şili Komünist Partisi'nin derginin redaksiyon kurulundaki temsilcisi Carlos Zuniga tarafından derlenen Latin Amerika'da sosyal demokrasinin bugünkü durumu ve tarihi gelişimi üzerine tartışmanın ana görüşlerinin bir özetini sunuyoruz.

TARİHSEL ŞARTLAR

Latin Amerika'da ilk sosyal demokrat örgütlenmeler uzun bir süre önce 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıktı. Buna rağmen sosyal demokrat görüşlerin yaygınlığı, sempozyuma katılanların da tesbit ettikleri gibi sosyal, ekonomik ve politik şartlar nedeniyle onyıllar boyunca sınırlı kaldı. Sosyal demokrasi bölgenin çoğu ülkelerinde ne toplumsal ana sınıflar arasında, ne de halkın ara katmanlarında yer edinebildi. Avrupai "formülleri" mekanik olarak Latin Amerika'ya aktarma denemeleri de, başarısız kaldı.

Devam eden emperyalizme bağımlılığa rağmen, geçen 20-30 yıl içerisinde Latin Amerika'da kapitalist gelişme dikkate değer ölçüde derinleşti. Proletarya sayısal olarak hızla gelişti, sosyal ve politik olarak heterojenliği arttı. Sempozyumda tesbit edildiği gibi, ekonomide emperyalist hakimiyetin etkileri ve en son dönemsel krizin sonuçları, sadece işçilerden değil, aynı zamanda küçük burjuvaziden ve hatta orta burjuvaziden devamlı daha fazla sayıda insanın devrimci mücadeleye katılmalarına katkıda bulundu. Sosyal demokrasi, taraftarlarını esas olarak bu toplumsal kesimden kazandı. Tartışmaya katılanların kanısınca, bu birçok Latin Amerika ülkesinde sosyal demokrasinin toplumsal tabanının bir özelliğidir.

Sempozyuma katılanların tesbit ettikleri gibi, mevcut durumun analizi şöyle bir sonuca varıyor: Sosyal reformist yönetim bütün problemleri kapitalist zincirin yeni bir yerinden kopmasını mümkün olduğunca önleyecek politik metotlarla çözmeye çalışıyor. Bu nedenle işçi sınıfının bağımsız eyleminden de korkuyor. Sosyal reformizm bu arada zorunlu olarak (geçici, hatta bazen uzun süre) yerli oligarşinin ve ABD emperyalizminin stratejisiyle çelişkiye düşmek zorunda kalıyor. Reagan yönetiminin kesinleşen işgalci ve saldırgan politikası nedeniyle, değişik türden reformist projeler artık bugün eskisi gibi oligarşi ve emperyalist çevreler tarafından desteklenmiyor. Latin Amerikalı reformistlerin Batı Avrupa'yla, Batı Avrupalı sosyal demokrat partilerle ve Sosyalist Enternasyonal'le ilişki kurma ilgileri de kısmen bundan kaynaklanmaktadır.

SOSYALİST ENTERNASYONAL'İN YENİ YÖNTEMİ

Sömürge ve bağımlı halkların mücadelesinin yükselmesi, buna bağlı olarak emperyalizmin Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki pozisyonlarının zayıflaması (bu kendini Latin Amerika'da Küba devriminin zaferinde, bu özgürlük adasında sosyalist ilişkilerin oluşmasında ve Küba örneğinin bölgede giderek artan etkisinde gösterdi) Sosyalist Enternasyonal'i Latin Amerika'nın dünyadaki rolünü ve yerini yeniden değerlendir-

meye zorladı. Tartışmaya katılanların görüşlerine göre, Sosyalist Enternasyonal burjuvazinin geleneksel milliyetçi-reformist partilerini sosyal-demokratlaştırarak, devrimci-demokratik hareketlerle ilişki kurarak ve işçi sınıfı içinde etkisini güçlendirererek bölgede "üçüncü yol" için taban yaratmayı ve böylece bilimsel sosyalizm taraftarlarının konumlarını zayıflatmayı umuyor.

Tartışmada açığa çıktığı gibi, Sosyalist Enternasyonal'in politik amacı objektif olarak daha çok, gelişmekte olan ülkelerde pozisyonunu güçlendirmek, avantajlı sermaye yatırım alanları aramak ve yeni ham madde kaynakları ile sanayi ürünleri için satış pazarları edinmek isteyen Batı Avrupa tekellerinin ve özellikie F.Alman tekellerinin çıkarlarını korumaya yöneliktir. Doğal olarak bu tür çabalar ABD tekellerinin çıkarlarıyla çatışıyor. Batı Avrupa tekelleri ABD tekelleriyle rekabet mücadelesinden, ancak ABD'nin kıtada egemenliğini uygun şartlardan dolayı artık sınırsız olarak yürütemediği zaman, başarı umabilir. Batı Avrupa büyük iş çevrelerinin Latin Amerika ülkelerine yaptıkları ekonomik yardımı sözümona "klasik kapitalizmin" ve "totaliter sosyalizmin" hatalarından arınmış bir siyasal alternatifle birleştirme çabaları bu yüzdendir. Tekeller aynı zamanda halkları diktatörlük boyunduruğu altında ezilmekte olan ülkelere sermaye yatırımı yapmaktan da vazgeçemiyorlar.

Tartışmada Avrupa sosyal demokrasisinin "Latin Amerika taarruzunun" en önemli dönemlerine değinildi. W.Runge, daha "İlerleme için Birlik"in yenilgiye uğradığı ve F.Almanya tekellerinin gelişme heveslerini özellikle Latin Amerika kıtasına yönelttikleri 70'li yılların başlarında, Alman Sosyal Demokrat Partisi SPD'nin yeni bir Latin Amerika politikası geliştirdiğini vurguladı. SPD'nin önerisi üzerine Sosyalist Enternasyonal "Üçüncü Dünya İçin Strateji" adlı bir araştırma heyeti kurdu. Sosyal demokrasinin faaliyetlerini uluslararası durumun yeni ihtiyaçlarıyla uyumlu hale getirmek için 1971'de bir Gelişim Politikası Komisyonu kuruldu.

Uluslararası sosyal demokrasi, görüşlerine Latin Amerika bölgesinde destek bulmak için, bazı tezlerini gözden geçirmek zorunda kaldı. Sempozyumda Dominik Devrimci Partisi (Partido Revolucionario Domincano – PRD) Genel Sekreteri J. F. Gomez'in şu sözlerine değinildi: "Avrupa partileri, bize, içinde Avrupa merkezciliği ve militan anti-komünizm ruhunun ağırlık taşıdığı ideolojik kavramlarını ve siyasal programlarını dikte etmek istedikleri yıllarda, Sosyalist Enternasyonal Latin Amerika halk kitlelerinde fazla taraftar bulamamıştır".(1) Ancak 1976'dan sonra durum kökten değişti.

Karakas'taki toplantıda Sosyalist Enternasyonal'in Latin Amerika politikasında köklü bir değişiklik yapıldı. 13 Avrupa sosyal demokrat

partisi başkanı bu toplantıda bölgenin 16 reformist partisinin temsilcileriyle görüştü. Venezuela'nın başkentinde, diktatörlüğü mahkum eden bir karar alındı. Ayrıca sosyal demokrasinin baskılardan zarar görenlerle dayanışması dile getirildi, siyasal demokrasinin sosyal alandaki demokrasi ile birleştirilmesi zorunluluğundan söz edildi, malların ve gelirlerin dağılımında en yüksek bir eşitliğin sağlanmasına dikkat edilmesi çağrısında bulunuldu. Özellikle üzerinde durulan bir diğer nokta da, tam demokrasinin kurulması için genel bir formülün olmadığı ve her ülke yahut bölgenin özgürlük ve sosyal adalete giden yolu kendisinin seçmesi gerektiği oldu. Bu belgede ayrıca şunlar da tesbit edildi: Her halkın kendi doğal zenginlikleri üzerindeki mülkiyeti kendisine aittir; az gelişmiş ülkelerin ürünleri için adil fiyatlar gereklidir, bu ülkelerin siyasal kısıtlamaların bulunmadığı kredilere gereksinimi vardır; diğer ülkelerin ve çok uluslu tekellerin bağımsız ülkelerin içişlerine karışma hakkı yoktur. Avrupa sosyal demokrat partileri, bu bölgenin halklarının ABD emperyalizmine karşı verdikleri sürekli mücadelede daha radikal tavırlar alan Latin Amerikalı dostlarıyla bir anlaşmaya vardılar.

Sosyalist Enternasyonal Bürosu'nun Madrid toplantısında (1977) özel bir Latin Amerika Komisyonu kuruldu. Bu komisyon siyasal durumun analizini yapmakla, ulusal kurtuluş hareketleri ile dayanışma kampanyaları düzenlemekle ve bölgede "demokrat ve sosyalist" dönüşümler için tasarılar hazırlamakla uğraşmaktadır.

Sempozyuma katılanlara göre, Avrupa ve Latin Amerika sosyal demokrat partilerinin ortaklaşa ideolojik-teorik faaliyetleri, *reformist ideolojinin kıtada yaygınlaştırılmasının bir parçası olarak* görülmektedir. Bu ortak faaliyetler F.Alman Friedrich-Ebert Vakfı tarafından mali yardım gören "Latin Amerika Üzerine Araştırma Merkezi (CEDAL)" ve "Nueva Sociedad" dergisi (fiilen sosyalist enternasyonalin gayri resmi yayın organıdır) çerçevesi içerisinde yürütülmektedir. CEDAL'ın en önemli görevlerinden birisi, sosyal demokrat fikirlerin Latin Amerika halklarının isteklerini dile getirdiği tezini teorik olarak sağlamlaştırmak ve sosyal demokrat doktrinlerin bölgesel ve ulusal ortamlara uyması için olanaklar bulmaktadır.

Tartışmaya katılanlar kıtadaki sosyal demokrat ideolojiyi savunan siyasal parti ve hareketlerin ayrıntılı analizini yaptılar.

H.Chrenko, Latin Amerika sosyal demokrasisinin sosyal temelini *değişik doğrultularda gelişen farklı elemanların oluşturduğunu* vurguladı. Sosyal demokrat örgütlerin alacalı-bulacalığı buradan kaynaklanıyor. Temel ideolojik ve siyasal kavramların yorumlanmasında hem partilerin kendi içlerinde, hem de aralarında önemli farklılıklar vardır.

Latin Amerika sosyal demokrat partileri daha çok Venezuela De-

mokratik Hareketi'nde (Accion Democracia–AD) veya Kostarika Ulusal Kurtuluş Partisi'nde (Partido de Liberacion Nacional – PNL) olduğu gibi *burjuva reformist siyasal güçlerin* ya da Ekvator Demokrat Sol'unda (Izquireda Democracia – ID) veya Bolivya Devrimci Sol Hareketi'nde (Movimiento de Izquierda Revolucionaria–MIR) olduğu gibi küçük burjuva reformist örgütlerin evrimi sonucu sayısal olarak güçlenmiştir. Ama bunun yanında, Brezilya İşçi Partisi'nde (Partido des Trabalhadores – PT) olduğu gibi reformist düşüncelerin etkisinden kurtulmayan işçi örgütlerinin dejenarasyonu yahut Venezuela Sosyalist Hareketi'nde (Movimiento al Socialismo – MAS) olduğu gibi revizyonistlerin kesin sosyal reformist pozisyona geçtiklerini gösteren örnekler de vardır. Bu özellikler karşısında Sosyalist Enternasyonal yöneticileri *pragmatik bir politika* benimsediler. Sosyalist Enternasyonal Başkanı Willy Brandt, muhtemel görüş ayrılıklarına rağmen bu güçlerle olan ilişkilerde esnek olmak ve yeni müşterek faaliyet alanları bulmak gerektiğini açıklamıştır.

İdeolojik alacalı-bulacalığı, sosyal demokrasinin çeşitli kesimlerinin siyasal faaliyetlerine ve siyasal yönelimlerine etki etmektedir. Sosyalist Enternasyonalist'in Avrupa üye partilerinin belirli ihtilaf durumlarında emperyalizmin tarafını tutması, Latin Amerikalıların rahatsız olmalarına ve bazen protestolarına neden olmaktadır. Buna karşın Latin Amerika ve Avrupa sosyal demokrasisi arasındaki ilişkileri güçlendirme eğilimi devam etmektedir. Bu aşağıdaki gerçeklerden de belli oluyor: 1971'de Latin Amerika ve Karibik Bölgesinin yalnız iki partisi, Jamika Ulusal Halk Partisi (People's National Party–PNP) ve Arjantin Sosyalist Halk Partisi (Partido Socialista Popular–PSP) Sosyalist Enternasyonal'in üyesiydi. Kostarika'dan PLN, Venezüela'dan AD ve Venezüela Halkının Seçim Hareketi (Movimiento Electoral del Pueblo–MEP), Şili Radikal Partisi (Partido Radical de Chile–PRC), Peru'dan APRA ve Paraguay' dan Devrimci Febristler Partisi (Partido Febrerista Revolucionaira – PFR) gözlemci konumundaydılar. 1978'de Vancouver'de (Kanada) yapılan Sosyalist Enternasyonal kongresine Latin Amerika'dan 21 örgüt katıldı. 1983 Nisan ayında Portekiz'de yapılan VI. kongrede Guyana İşçiler Birliği (Working People's Alliance–WPA), Puerto Riko Bağımsızlık Partisi (Partido Independenista de Puerto Rico–PIP) ve Peru'dan APRA Sosyalist Enternasyonal'e üye oldular.

Sempozyumda Latin Amerika Partilerinin her birinin Sosyalist Enternasyonal'e olan siyasal-ideolojik bağının değişikliğine dikkat çekildi. Bazı partiler Sosyalist Enternasyonal'de aktif çalışırken, diğerleri ise Sosyalist Enternasyonal'in ideoloji ve politikasını yalnız birkaç noktada desteklemektedir. Latin Amerika'da daha yeni yeni sosyal demokrat yola yönelen parti ve hareketler de bulunmaktadır.

Sosyal demokrasinin konumunun kıtada sağlamlaşması, sosyal demokrasinin taraftarlarını bu bölgede yahut Latin Amerika'nın büyük bir bölümünde "sosyal demokratlaşmanın" mümkün olacağı sonucuna götürmüştür. Buna kanıt olarak bazen birkaç Latin Amerikalı parti ve hareketin Sosyalist Enternasyonal'e siyasal-ideolojik yönden yanaşması, bazen de artık bıkkınlık getiren "üçüncü yolun" pratikde gerçekleşmesi gösterilmektedir. Ve nihayet "sosyal demokratlaşma" sözcüğünden Batı Avrupa'nın gelişmiş sanayi ülkelerinin gittiği yolun bir varyantı anlaşılmaktadır. Bir kavramın doğruluğunun göstergesi her zaman pratiktir. Ve "üçüncü yol" görüşü de pratikte devamlı boşa çıkmaktadır. Bu noktada Dominik KP Genel Sekreteri yoldaş Narciso Isa Conde'nin yapmış olduğu "sosyal demokrasinin reformist çabalarında asla kapitalist üretim biçiminden ileriye gidemediği"(2) tesbiti, sempozyuma katılanlar tarafından da vurgulandı.

Tartışmaya katılanlar, sosyal demokrat gelişme yolunun bölgede objektif olarak çok az olanakları olduğu ve bu politikayı güdenlerin vahim zorluklarla karşılaşacakları sonucuna vardılar.

Komünist partilerini tecrit etmek ve Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkelerde sosyal alanlardaki ilerlemenin coşkun örneklerine çamur atmak için burjuva ideologları kötü bir anti-komünist, anti-sovyetik kampanya başlattılar. Daha önceden değindiğimiz Friedrich-Ebert Vakfı da bu alanda hiç geri kalmamaktadır. Yine de sosyalizmin düşmanları hedeflerine varamayacaklardır. Latin Amerika proletaryasının büyük bir kısmı üstün bir sınıfsal bilince ve kitlelerin politik olgunlaşma sürecini hızlandıran tarihsel, köklü anti-emperyalist savaş geleneklerine sahiptir.

Tartışmada konuşmacılar sosyal demokratların, siyasal pratiğin iki gelişme yolundan birini seçmesinin kaçınılmaz olduğunu vurguladılar. Bunlardan biri, oligarşinin egemenliğini sürdürdüğü "geleneksel" yoldur, diğeri ise, kitleleri ister istemez sosyalizme yönelik demokratik devrime götüren yoldur. Sosyal demokratlar, bir "üçüncü yol" bulmak için ne yapmaya çalışırlarsa çalışsınlar, bu iki noktadan dışarıya çıkamazlar. Bunu geçmişin tecrübeleri kanıtlamaktadır.

Dominik Cumhuriyeti'nde, Venezüela'da, Kostarika'da ve diğer birçok ülkede olduğu gibi, sosyal demokrat örgütler siyasal-ideolojik yapıları ve devrimci değişiklikleri önleme çabaları yüzünden çoğunlukla birinci varyanta yöneliyorlar. Yalnız, komünistler de bilmelidirler ki, sosyal demokrasinin birçok taraftarı ABD emperyalizmini sert bir şekilde eleştirmekte, silahsızlanmaya, müdaheleye ve diğer ülkelerin içişlerine karışmaya karşı çıkmakta, barış ve demokrasiyi savunmaktadır. Bu gibi çelişkiler mutlaka tesadüfi değildir. Çoğu sosyal demokrat Washington'

un maceracı politikasına karşı yürütülen mücadeleye doğrudan katılıyor. Bu da onların etkilediği kitlelerin radikalleşmesini hızlandırmaktadır.

Sosyal demokratların eylemleri tümünde işçi sınıfının ve emekçi halkın birliğine zarar verdiği halde, yine de tek tek taleplerin kabul ettirilmesi için örgütlü mücadelenin gelişmesine ve kitlelerin siyasal olarak aktifleşmesine yardımcı olmaktadır. Sosyal reformistlerin oligarşik diktatörlüğe karşı somut eylemleri, bunlara çoğu kez anti-komünist propagandanın da eşlik etmesine rağmen, sonuçta objektif olarak despotluğa karşı verilen mücadeleye yardımcı olmaktadır.

İŞBİRLİĞİ OLANAKLARI

Sempozyumda, Latin Amerika bölgesindeki komünistlerle sosyal demokratlar arasındaki ilişkilerin çeşitli biçimlerde olduğu vurgulandı. Bazı hallerde komünistlerle sosyal demokratlar birlikte çalışırken, bazı hallerde de barikatın değişik taraflarında duruyorlar.

Tartışmada, komünistlerle sosyal demokratların işbirliği ve ortak eylemleri için ana kriterler çıkartıldı. Yine tartışmada barışı savunma, demokrasi ve sosyal ilerleme için atılan her adımın komünistler tarafından sürekli destekleneceği belirtildi. Burada, Latin Amerika'nın komünist partileri, uzun zamandan beri sosyal demokrasi ile ilişkileri olan partilerin tecrübelerinden yararlanabilirler.

Komünist partilerin sosyal demokrasiye karşı uyguladıkları politikanın pratikte gerçekleşmesinin, geniş ölçüde tarihsel olarak oluşmuş özel koşullara, herbir ülkedeki toplumsal bilinç düzeyine, devrim ve karşı devrim güçleri arasındaki güç oranına bağlı olduğunu, N.Farrell, J. Philips, J. West ve R. Collure belirttiler.

Burada, Latin Amerika'da özellikle Reagan'ın gözü kara politikasının gözönünde bulundurulması gerektiğini R. Vlades Vivo vurguladı. ABD'deki son başkanlık seçimlerinden birkaç ay önce Küba KP'nin açıkladığı gibi, şimdiki kabine Beyaz Saray'da sadece bir hükümet anlamına gelmemektedir. Nitekim Reagan'ın maceracılığı ve saldırganlığı kesin değişikliklerin kanıtıdır. ABD emperyalizmi Orta Amerika'daki egemenliği ve saldırılarıyla yetinmemektedir. ABD, bugün bütün kıtada bölgesel savaşları başlatmaya hazırdır. Bu durum, komünistlerin, geniş bir anti-emperyalist birlik için savaşın en önemli, en önde gelen görev olduğu görüşünü desteklemektedir. Bizler, bu birlik sürecinde sosyal demokrasinin önemli bir rol oynayabileceğine inanıyoruz. Latin Amerika ve ABD arasındaki Falkland çatışmasından sonra daha da derinleşen kriz, bu yöndeki gelişmeler için yeni olanaklar yaratmıştır.

Bu sonuç, tarihsel tecrübelerle de kanıtlanıyor. Fidel Kastro'nun vurguladığı gibi, Nikaragua'da Sandinistlerin zaferi hem ülkedeki en geniş birliğin oluşmasıyla, hem de "Latin Amerika'da demokrasi ve bağımsızlık için, müdaheleciliğe karşı savaşın büyük cephesi diyebileceğimiz bir şeyin gizliden etkin olmasıyla sağlanmıştır ve tarihsel olarak çok büyük bir önem taşımaktadır."(3) Diğer zafere ulaşan devrimler gibi, Nikaragu'daki devrim de değişen uluslararası güç ilişkilerinden pratik sonuçlar çıkarmıştır: Devrim çeşitli ulusal hareketleri birliğe götürmüş ve sosyal demokratları dayanışmalarını kanıtlamak için teşvik etmiştir.

Sosyal demokrasi ve Nikaragua'nın içişlerine müdaheleyi kınayan güçlerin tavrı şüphesiz bu eğilimi yansıtıyor. S.Behak'a göre, eğer tüm bölge ele alınırsa, kolayca anlaşılır ki, bu diğer ülkelerde ve başka koşullarda da geçerlidir. Biz Uruguaylılar faşist diktatörlük altında mücadele ediyoruz. Direnişe şu ya da bu şekilde bütün gerçek demokratik güçler katılıyorlar. Geleneksel burjuva partileri ve sosyal demokratlar da. Birçokları da en ağır baskılara maruz kalmaktadır ve politik haklarından yoksundurlar. Onlara ikinci sınıf insan muamelesi yapılmakta; örneğin devlet mekanizmasında veya halk eğitiminde hiçbir görev alamamaktadırlar. Bazıları da yurdu terketmek zorunda kaldı. Uruguay Komünist Partisi'nin politikasının temel içeriği tüm demokratların "Frente Amplio"da birleştirilmesidir. Burada çeşitli güçlerin diktatörlüğe karşı mücadelede biraraya gelmesi ve ileride oluşturmak istediğimiz toplum üzerine ideolojik görüş ayrılıkları arasında ayrım yapılmasını hesaba katıyoruz. Bu şekilde uzun yıllar süren çalışma sonucu Uruguay'da komünistler ve Sosyal Demokrat Parti arasında anlaşma için temel atıldı.

Sosyalistler ve komünistler "Frente Amplio'nun basit bir üyesi değil, aksine onun önemli bir faktörüdürler. Birliğimiz devresel değildir: Köklüdür, şerefli bir geçmişe ve büyük bir geleceğe sahiptir. Uruguay Komünist Partisi diktatörlüğün devrilişinden sonra da (ki şu anda en önemli ve belirleyici görevdir) diğer politik güçlerle ortak çalışmanın süreceği ve yurtsever, halkla bütünsel, anti-oligarşik, anti-emperyalist çözümler ve ülkenin içinde bulunduğu ciddi sosyal krizden demokratik çıkış bulacağımız konusunda beklentisini sürdürmektedir.

M.Grabivker'e göre Arjantin'de sosyal reformist görüş oldukça yayılmış durumda. Bundan etkilenen güçler eş yapıda değil: Bir kısım reel sosyalizmin başarıları, marksizm-leninizmin artan etkisi altında sola eğilim gösteriyor. Aslında bunlar tüm dünyada barış, demokrasi mücadelesinde bizim bağlaşıklarımızdır. Onlar Arjantin'de demokrasinin tekrar kurulmasını isteyen kitle hareketlerinde önemli rol oynuyorlar. Komünistler, devrimci bilincin sadece kişilerin kendi pratik deneyimleri sonucu oluştuğunu bildiklerinden, sosyal reformist görüşlerle ideolojik mücade-

leyle kalmıyor, aynı zamanda Sosyal Demokratlar'la ortak somut amaçlar doğrultusunda ortak eylemler düzenliyorlar.

Şili konusunda, J.Oyarce'nin belirttiğine göre, uluslararası Sosyal Demokrasi halkımızın faşist diktatörlüğe karşı yürüttüğü mücadele ile sürekli dayanışma içindedir. Bu devrimci güçler için amaçlarına ulaşma yolunda önemli bir yardımdır. Buna rağmen, aynı zamanda Sosyal Demokrasi Uluslararası Hür Sendikalar Birliği gibi kuruluşlarda faaliyetlerde bulunarak işçi sınıfı ve tüm emekçilerin birliğini zayıflatıyor.

Zulme karşı mücadelede Sosyal Demokrat kuruluşlar ve partilerle ortak eylemler önemli bir görevdir. Şilililer bu alanda uzun yıllar boyu değerli tecrübeler topladılar. Şili'nin en etkili Sosyal Demokrat kuruluşu – Şili Radikal Partisi – Salvador Allende'nin başkanlığındaki Unitad Popular hükümetinin kuruluşu ve çalışmasına katıldı. Bugün komünistlerle aynı saflarda gittikçe daha aktif bir sol güçlerin birliğinin daha geniş bir temel üzerinde tekrar sağlanması, rejime karşı olan tüm güçlerin bu kapsama girmesi, halktaki gerilla geleneklerinin tekrar canlandırılması, despotluğun yıkılması ve demokratik, anti-emperyalist halk egemenliğinin kurulması için mücadele ediyor.

A.dos Santos'un dediğine göre, Brezilya'daki durum diğer Latin Amerika ülkelerinden biraz daha değişik. Kısa bir süre öncesine kadar ülkede Avrupa tipinde Sosyal Demokrat parti yoktu. Bu örgütlü işçi hareketinin zayıflığı ve burjuva-demokratik özgürlüklerin yokluğuyla açıklanabilir. (Son yarım yüzyıl içinde Brezilya'da 30 yıl boyu karşı-devrimci askeri diktatörlükler yönetimdeydi.) 1979'da demokratik değişimler geldiğinde, Emek Partisi (PT) ve Demokratik İşçi Partisi (Partido Trabalhista Democratica–PTD) kuruldu. PT Sao Paulo'nun sendikalarına, PTD de ağırlıklı olarak orta tabakalara dayanmaktadır. İki parti de (Sosyalist Enternasyonal ç.n) ile olan ilişkilerini güçlendiriyorlar. Diğer politik akımların yanında, komünistler de içinde olmak üzere, Demokrasi'nin genişletilmesi ve kuvvetlendirilmesi için mücadele ediyorlar. Komünistler ve bu iki parti arasında hiç de az olmayan temel görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bununla beraber sebatkâr çalışma, ülkenin özgül koşulları ve tarihi geleneklerin tesiriyle Ulusal Kurtuluş Devrim'inde olumlu rol oynayacaklarını umuyoruz.

L.Veintimilla'nın açıklamasına göre Ekvator'da geçen 10 yıl içinde sosyal reformist düşüncelerden etkilenen ve de sosyal reformist politika sürdüren partiler oluştu. Bu konuda biribiriyle yakından ilişkili 3 sebep belirleyiciydi: Kapitalist ekonomideki gelişim sonucu sosyal yapıdaki önemli değişiklikler, sınıf savaşının keskinleşmesi ve geleneksel burjuva partilerinin "çöküşü (tutucu ve ulusal partiler). Böylece reformizme giden yol açıldı ve Ekvator'da aralarında Sosyalist Enternasyonal üyesi

olan ID'nin de bulunduğu sosyal reformist eğilimli çeşitli kuruluşlar oluştu. Bu parti politik olarak aktifleşen küçük burjuvazi ve orta tabakaların çıkarlarını savunuyor. Görüşleri bu şekilde açıklanabilir: Parti Ekvator'un demokratik gelişimini, sosyal adaleti savunuyor ve bağımlılık zincirlerinin kopartılması için çağrıda bulunuyor. Ekvator Komünist Partisi X. Kongresi (1981), halkın birliği için kaçınılmaz olduğundan, ID ile daha sıkı ortak çalışma kararı aldı.

J.Riva'nın ileri sürdüğüne göre Sosyal Demokrat'lar Komünist'lerle ortak çalışmaya her zaman ve bölgenin her ülkesinde hazır değiller. Dominik Cumhuriyet'indeki gelişme bunun bir göstergesidir. PRD daha başka bir yönde gelişme gösterdi. 1965'de ilerici görüşlerdeydi ve halk ayaklanmasına katıldı.[4] ABD deniz güçlerinin adaya müdahelesinden sonra parti Demokratik Devrim yolundaki rotasını güçlendirdi. Fakat, Sosyalist Enternasyonal'le ilişkiler sonucu PRD'nin politikasında sonraları dönüş ortaya çıktı: Yöneticileri sağ güçlerle yakınlaşma yoluna girdiler, Washington'daki "Liberaller"le ilişki kurdular ve Devrimci Demokrasi'nin amaçlarını unuttular. 1976'dan beri PRD'nin uluslararası sosyal demokrasi ile olan bağlantıları kökleşti ve şimdi parti ülkede sosyal reformist görüşleri yayıyor. Şu anda sağ güçler, anti-komünistler parti yönetiminde.

1978'den beri yönetimde bulunan PRD – hükümeti Dominik Cumhuriyeti'ni "genel refah"a götürmedi. Aksine, bu sürede ülkemizin bağımlılığı arttı, oligarşi kuvvetlendi, yabancı sermayeye kapılar açıldı. Bu somut koşullar altında PRD'ye karşı açık, temel ilkelerimize uygun bir politika geliştirdik: "Demokrasi ve reformların genişletilmesine katkıda bulunan tedbirleri desteklemeli, ama günümüzdeki toplumsal ve ekonomik sistemin aşırı gerici güçlerini geriye püskürtüp Sosyalist Enternasyonal'in etkisini potansiyel anti-emperyalist güçlere genişletme çabalarını önleyerek sosyal demokrasi taraftarlarının sola dönüşünü talep etmeliyiz.[5]

M.Delgados'un görüşlerine göre Kostarika'daki sosyal demokrasinin gelişimi de özellikler taşıyor. PLN 1948[6]'deki huzursuzluklardan sonra reformist burjuvazi tarafından emekçilerin yeni bir atılımını önlemek için kullanıldı.(PLN ç n) işçi sınıfının politik faaliyetlerini teşvik etmedi, aksine komünistlere karşı mücadele etti. Sosyal Demokrat hükümet yılları halka sadece zarar getirdi. Bu, ülkenin derin bir politik ve ekonomik kriz içinde olduğu bugün özellikle aşikâr. PLN daha çok ABD emperyalizminin etkisi altına girmiş bulunuyor. Buradan yola çıkarak Reagan yönetimiyle olan bugünkü ilişkileri açıklanabilir. Şu gerçek açık ki, (PLN ç.n) Washington'un Orta Amerika'daki politikasını destekliyor. Bununla beraber komünistler ulusun çıkarı için, ülkeyi krizden çıkar-

mak ve bağımsız gelişimini sağlamak için PLN ile de çalışmaya açık olduklarını açıkladılar. Biz karşı-devrimci güçleri tecrit etmek ve devrim cephesine gelmek isteyen Sosyal Demokrasi taraftarlarını onların etkisinden kurtarmak istiyoruz.

J.Carrera'nın belirttiğine göre, bu tartışmada ileri sürülen gerçekler şunu isbat ediyor ki, sosyalistler ve komünistler arasında Latin Amerika'da ortaya çıkan ilişkiler çelişkili. Sosyal demokratlar partilerimizle sendikalardaki etki konusunda rekabet ediyorlar. Aynı zamanda onlar önemli politik sorunların çözümünde komünistlerle bağlaşıktırlar ve bazen hem bağlaşık hem de rakiptirler. Aramızda devrimin temel sorunlarında, örneğin devlet konusunda temel görüş ayrılıkları vardır. Bu ayrılıklar tabii pratikte de kendini gösteriyor.

Fakat, sosyal demokrasinin savaşa karşı koalisyonda – ki bu insanlığın nükleer felaketten kurtulması için gereklidir– önemli bir faktör olduğunu reddetmek de büyük bir yanlış olur. Tabii komünistler her ülkede sosyal demokratlarla olan ilişkilerini düzenlerken onların iç sorunlarının çözümüne nasıl tavır aldıklarına dikkat gösteriyorlar. Bununla beraber şu tesbiti yapmalıyız: Her durumda öncelik silahlanmayı durduracak ve uluslararası yumuşamaya yeni bir atılım getirebilecek acil birliklerdedir. Sosyal demokratlarla ilişkilerimizin ikili yapısı somut olarak son tahlilde özel tarihi duruma bağlıdır. Şu da unutulmamalıdır ki, ilişkilerimiz bazen önyargılar ve karşılıklı güvensizliklerle bozuluyor. Bunun pratikte nasıl yenilebileceği konusunda bugün El Salvador örnek gösterilebilir. Bu ülkedeki devrimci süreç içinde komünistler ve sosyal demokratlar aktif olarak Geniş Yurtsever Cephe'nin içinde savaşıyorlar.

F.Rodriguez'in açıklamasına göre, burada sözkonusu olan ikili yapı Bolivya'da da görülüyor. Bu ikili yapının diyalektiği, komünistlerin eylem birliği sorunlarında ne kadar esnek oldukları ve sosyal demokrasiyle ideolojik sınırlarına ne kadar dikkat gösterdikleri gibi birçok faktöre bağlıdır. Bolivya'lı komünistler ilerici Demokratik Halk Birliği (Union Democracy Popular) koalisyonunun kuruluşu politikasının gerçekleştirilmesinde prensiplerden taviz vermediler. Şu doğaldır ki, bu bloğun ortak programının ortaya çıkarılmasında Bolivya Komünist Partisi ve sosyal demokratlar arasında politik ve burjuva özgürlükler sorunu ve emperyalizmin stratejisi konusunda değişik görüşler ortaya çıktı. Bizim ortak eylemler konusundaki azimli tavrımız, hayati sorunlarla ilgili detaylı tartışmalarımız sonucu ulusal kurtuluş platformunun program noktaları, geniş kitleler için demokrasinin gerçekleştirilmesi ve şimdi UDP hükümeti tarafından gerçekleştirilen somut önlemleri almak mümkün oldu.

F. Dixon'un belirttiğine göre, 1968'de ortaya çıkan Panama'nın ulusal demokratik yoldan gelişimi önemli ölçüde hükümetteki devrimci değişimleri isteyenlerle sadece reformları amaçlayan çevreler arasındaki

tartışmalardan etkilendi. Bugün Panama'da politik iktidarın temel gücü ulusal ve anti-sömürgeci görüşlere sahip olan burjuvazi tarafından desteklenen yurtsever görüşlü küçük burjuvazidir. Küçük burjuvazi bir yandan "dengeyi devam ettirmeyi" ve dönüşümlerin eski yapıyı çökertmesini önlemeyi, diğer yandan da bu yapının gittikçe daha yeni bir içerik kazanması için ön şartları yaratmayı istiyor. Yani burjuva reformculuğu ile devrimci dönüşümler arasında gidip geliyor.

Sadece ve sadece devlet iktidarı üzerine etkide bulunabilen ve halka, her şeyden önce işçi ve köylü ittifakına dayanan ilerici güçler olgunlaşan politik ödevi çözebilirler: Ülkede oluşan gerçek dönüşümleri anayasal olarak kökleştirebilirler. Bu, özellikle Reagan'ın tüm Latin Amerika ülkelerini tehdit ettiği ve ülkemiz için hayati öneme sahip Panama Kanalı Anlaşması'na uymadığı günümüz gerilimli uluslararası durumda demokratik dönüşüm sürecini garanti altına alacaktır. Bu görevin çözümü komünistler için birinci derecede öneme sahiptir.

R. Valbuena, dikkatimizi komünistlerin ve diğer devrimcilerin kitle örgütlerinde sosyal reformist temsilcilerle kurdukları ilişkilere çekmek istiyorum, dedi. Orada düşünceler çarpışıyor, çalışma stili ve yöntemleri görüşülüyor, birlikte tartışılıyor, birlikte çalışılıyor. Birliğe giden yollar, ortak eylemlerin özellik ve amaçları işte böyle, kitle örgütlerinde saptanıyor. Bu tür temaslar süreklidir. Bu örgütlerde çalışmayı biz görev sayıyoruz; Çünkü, ortak amaçlara ulaşmak için ille de ideolojik ve stratejik birlik aramanın gerekmediği görüşündeyiz. Kolimbiya'lı komünistler ilkelerine sadık kalıyorlar, ama aynı zamanda devrimci değişiklikleri gerçekleştirebilecek ve halkın kazanılmış haklarını savunabilecek çevreyi daraltmayıp genişleterek azami ölçüde esnekliği gündeme getiriyorlar.

Düşünce alışverişinde Avrupa'lı sosyal demokratların şimdiki Latin Amerika politikalarını değiştirme olasılıklarının az olduğu, fakat imkansız olmadığı görüşü dile getirildi. Sosyalist Enternasyonal'in Paris'deki Büro Toplantısı (Eylül 1981) ve Bonn'daki (Nisan 1982) başkanlık toplantısında açıkça ortaya çıkmış olan Nikaragua'daki devrimci eylemlere karşı tavırdaki ve Orta Amerika'daki emperyalist müdahelenin derinleştirilmesindeki çelişkiler bunun göstergesidir. Çelişkiler öylesine sertti ki, Sosyalist Enternasyonal Başkanlığı, üç Latin Amerika'lı Parti'nin Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin (FSLN) gözlemci olarak katılmasına karşı çıkmaları yüzünden 1982 Şubat ayı için öngörülen Karakas olağan toplantısından vazgeçmek zorundan kaldı. Benzer eğilimler Sosyalist Enternasyonal'in XVI. kongresinde de ortaya çıktı.

Sempozyuma katılanlar şu konuda görüş birliğine vardılar: Eğer sosyal demokrasinin muhtemel gelişmesi değerlendirilmek istenirse, komünist partilerin etkilerinin kuvvetlenmesinin belirleyici rolünden yola çıkıl-

malıdır. Bunun dışında ideolojik mücadele de hiç de az olmayan öneme sahiptir. Bu mücadele sırasında sosyal reformizm taraftarları bir örgütün politik geleceğinin sadece emperyalizme karşı, demokrasi için, tüm dünyada barış için yapılan eylemlerde alabildiği konuma bağlı olduğu görüşünü benimsiyorlar.

Son olarak şu da vurgulandı: *Günümüzde insanlığın atom savaşına kaymasını durdurmaktan daha önemli bir görev yoktur ve olamaz da.* Silahsızlanma ve güvenlik sorunu çözmek için zaman gittikçe daralıyor. Zaman sıkıştırıyor. Silahsızlanmanın kontrol dışına çıkması ihtimali vardır. Sempozyuma katılanlar SBKP Merkez Komitesi'nin Sosyalist Enternasyonal'in XVI. Kongresi'ne çağrısıyla dayanışma içinde olduklarını ve sosyalistlerle Sosyal Demokrat'lara – onlara bağlı bulunan demokratik harekete ve işçi hareketine – insanlığın nükleer felaketten kurtulması yolunda çabalarını arttırmaları, halk kitlelerini ve örgütlerini Barış ve Yumuşama mücadelesinde aktifleştirilmesi, uluslararası güvenlik sorunları ve silahlanmanın durdurulması alanlarındaki eylemlerini daha etkili düzenlemeleri için yapılan çağrıyı tümüyle desteklediklerini belirttiler.

Bu yazı PROBLEME DES FRIEDENS UND SOZIALISMUS'un Ağustos 1983 tarihli 8. sayısından türkçeye çevrilmiştir.

1. "Le Monde", 29 Mart 1980

2. N.Isa Conde. Comunismo vs. Socialdemocracia. Sano Domingo, p. 19

3. Ediciones OR, trimestre julio —agosto— septiembre de 199, p. 41

4. Gerici üçlü diktatörlüğe karşı Nisan ayaklanması kastedilmektedir. (Redaksiyon)

5. N.Isa Conde, Op. cit. p. 66

6. Kitlelerin eyleminin boyutundan korkan yerli oligarşi, ABD emperyalizminin desteğiyle gericiliğin zaferiyle sonuçlanan bir iç savaş provoke etti (Redaksiyon).

Emperyalizmin Suçları

Günümüz dünyasının en başta gelen sorunu, nükleer savaş tehdidine son vermek, çılgınca silahlanma yarışını durdurmak, uluslararası görüş ayrılıkları ve anlaşmazlıklarının çözümünde zora başvurmaktan vazgeçilmesini sağlamaktır. Son yılların olayları göstermiştir ki, emperyalist siyaset, özellikle Amerika Birleşik Devletlerinin emperyalist siyaseti, bu hedeflere ulaşılmasında başlıca — hattâ yegâne — engeldir. Washington kendi iradesini başka ülkelere dayatma gibi manyakça bir tutku içindedir. Bu tutku, uluslararası sorunların sağlıklı, yapıcı bir çözümü yolunda her türlü girişimin engellenerek boşa çıkarılmasında, saldırgan bir dış siyasette, ABD yöneticilerinin Sovyetler Birliği üzerinde askeri üstünlük sağlamayı birinci öncelik olarak görmelerine yol açan militarist çılgınlıkta kendini gösteriyor.

Dünyanın önde gelen emperyalist devletinin dış siyasetinin oluşturulmasında askeri-sanayi kompleksinin, yani gerici bir askeri yapı ile silâh imalâtçıları ittifakının, belirleyici rolü Reagan yönetiminde her zamandakinden daha büyük boyutlara ulaşmıştır. ***Büyük askeri iş çevrelerinin çıkarları ile onlara bağlı başka çıkarlar, uluslararası güvenliğin geliştirilmesi doğrultusunda ileri sürülen hemen tüm öneriler karşısında ABD'nin olumsuz tavır takınmasının ardında yatmaktadır.***

Bu caniyane olumsuz tavır Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun en son iki oturumunda (36'ıncı ve 37'inci), Genel Kurulun İkinci Silahsızlanma Özel Oturumunda ve diğer BM uzmanlık kurullarının çalışmalarında açığa çıkmıştır.

Stratejik silahların sınırlandırılması, Avrupa'da nükleer silahların sınırlandırılması ya da Orta Avrupa'da silahlı güçlerin ve silahların karşı-

lıklı indirimi konularında neredeyse on yıldır sürmekte olan Sovyet-ABD görüşmelerinde de ilerleme kaydedilmesi için ABD hiç istekli görünmemektedir.

Bir nükleer savaşın daha ilk saatlerinde milyonlarca insanın hayatını kaybedeceğini, bunun kaçınılmaz olduğunu emperyalistler pekâlâ biliyorlar. Uzmanların hesapları bu konuda hiç bir şüpheye yer bırakmıyor. Bir milyon nüfuslu bir şehrin üzerinde patlatılacak *bir* megaton gücünde bir bomba bir anda 300 bin ilâ 350 bin insanı birden silip götürecek, 200 bin kişiyi de kaçınılmaz, istıraplı bir ölüme mahkum edecektir. Oysa böyle bir savaş çıktığında bir megatondan çok daha büyük güçlerin kullanılacağı muhakkaktır.

Oynadıkları caniyane kumarın ciddiyetine aldırmaz görünen *ABD militarist manyakları "sınırlı" bir nükleer savaş fikrini geliştiriyorlar. Bu, düpedüz sahtekârlıktır. Kitlesel tahrip silahları üzerinde tekelin çoktan tarihe karıştığı ve mevcut silah depolarının yeryüzünde hayatı birçok defa yok edebileceği ortadayken, böyle bir nükleer savaşın onu başlatanlarca şöyle ya da böyle "sınırlandırılabileceği" düşüncesi hiç bir şekilde gerçekliğe sığmaz.* Kaldı ki, bir "sınırlı" savaş daha Hiroşima ve Nagasaki trajedilerinin düzinelerce ve hatta yüzlerce katı tekrarlanması olacak ve çok daha korkunç sonuçlar doğuracaktır. Bu durumda, "süründemeli" bir nükleer savaşın sonuçlarını saymaya hiç gerek yoktur. Oysa böyle bir savaş doktirini ve stratejisi plânı da Regan'ın direktifi üzerine Pentagon tarafından hazırlanmış bulunmaktadır.

Nükleer savaş tehlikesini ortadan kaldırmak amacıyla önerilen tüm tedbirlere ABD ve yakın müttefiklerinin engelleyici yaklaşımları, ve Wasington'un bir nükleer savaş plânlama yolunda attığı adımlar, insanlığın hayati çıkarlarına taban tabana karşıttır, uluslara karşı işlenen en iğrenç bir suçtur.

Ne ki, barış güçlerinin girişimlerini emperyalistlerin sürekli torpillemeleri ardında daha başka olgular da yatıyor. *Emperyalistlerin kendi "girişim"leri genellikle saldırgandır; bu girişimler uluslararası durumun kötüye gitmesine neden olmakta, dünyada gerginliği arttırmakta, yetmişli yıllarda ortaya çıkan detant'ı bozmaktadır.* Bu, Avrupa için özellikle geçerlidir. Avrupa karşısında ABD politikası, kıta üzerinde barış, güvenlik ve karşılıklı yarar sağlayan işbirliğinin çıkarlarına açıkça aykırı bir *anti-Avrupa*, büyük devlet politikasıdır. Bu politikanın iki ana ekseninden biri, Batı Avrupa'nın, en son geliştirilmiş orta menzilli nükleer sistemlerin yanısıra nötron bombası ve kimyasal silahların da kullanılacağı bir çatışma alanına dönüştürülmesi ve bunun tüm felâketli sonuçlarının göze alınması; ikincisi ise, çeşitli alanlarda, özellikle ekonomide, Avrupa işbirliğinin hem sosyalist ülkeler hem de ABD'nin Batı Avrupa'lı rakipleri zararına kesintiye uğratılmasıdır.

Bu demektir ki, Wasington, Nihai Belge'si ABD Cumhurbaşkanı tarafından da imzalanmış olan *Helsinki Konferansı'nın belirlediği, uluslararası ilişkilerin sağlıklı temellerini yıkmayı amaçlamaktadır.* Washington,

Avrupa'yı, sosyal sistemleri farklı ülkeler arasında çatışma noktasına doğru itmektedir. Bu da artan siyasi ve askeri gerginliğe neden olmaktadır. Bunun göstergelerinden biri, Wasington'un, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı ülkelerinin Madrit toplantısını karıştırmak için sarfettiği çabadır.

Son zamanlarda ABD, *Washington'un hoşuna gitmeyen gelişmeleri, özellikle Asya, Afrika ve Latin Amerika'da kurtuluş hareketlerinin ileri hamlelerini engellemek için gittikçe artan bir küstahlıkla dünya jandarması rolüne sıvanmıştır.* Bu amaçla bir "çevik kuvvet" (Rapid Deployment Force) oluşturmuştur. Birliğin görevi, günümüz kolonyalistleri için tehlike arzetmeye başlayan durumları anında "normale" çevirmektir.

Çevik Kuvvet'in mevcudu 230 bindir ve gerektiği taktirde büyük ölçüde arttırılabilecektir. Çevik Kuvvet, aslında, halen yabancı topraklarda üslenmiş 500 binden fazla ABD askerine ek olarak, istenildiği anda istenildiği yere taşınabilecek bir vurucu güçtür. ABD'nin 114 ülkede, 400'ü büyük olmak üzere 2500 üs ve tesisi var. ABD üslerinin 380 tanesi Sovyet sınırlarının hemen yakınlarında. Bunların saldırgan amaçlar taşıdığından hiç bir aklı başında insan şüphe duymaz. ABD nükleer potansiyelinin de aşağı yukarı üçte biri ülke dışında yerleştirilmiştir. Bu güç 7000'i Batı Avrupa'da, 1800'ü Asya'da ve 2500-2800'ü günün yirmi dört saatı okyanuslarda devriye gezen savaş gemilerinde olmak üzere, 12 bin nükleer başlıktan oluşmaktadır.

Orta Doğu'da, Güney Afrika'da ve Afrika Boynuzu'nda, Güney Atlantik, Orta Amerika ve Karayibler'de çatışmaların ve "gerginlik noktaları"nın hızla artmasından emperyalist siyaset sorumludur. ABD emperyalizminin destek ve itelemesiyle İsrail saldırgan siyasetinin doğurduğu Orta Doğu krizi bunlardan en sürüncemeli ve en acılısıdır.

Emperyalist saldırganlığın, ulusların iradelerinin pervasızca hiçe sayılmasının tipik bir örneği Hint Okyanusu'nun BM kararları doğrultusunda bir barış bölgesine dönüştürülmesine emperyalist devletlerin muhalefetidir. Amerika kıtasının en uzağında yer alan bu bölgede gittikçe artan ABD askeri varlığı kıyı devletlerinin güvenliğini ciddi surette tehdit etmektedir. Bugün Hint Okyanusu alanında Pentagon'un 25'den fazla tesisi var. Bunların en önemlisi, Diego Garcia'daki deniz ve hava üssü, nükleer ve kimyasal silahlarla donatılmıştır. Bu tesislerde 140 bin ABD askeri silah altında bulunuyor ve ABD bütün bölgede yine de askeri altyapısını geliştiriyor. Basında çıkan haberlere göre Wasington'nun hazırladığı bir beş-yıllık plânda bu amaçla 30 milyar dolar harcama öngörülmektedir.

Washington, dünya çapında müdaheleci tutumuna sözde meşruiyet görünümü kazandırmak, askeri ve siyasi müttefiklerini kendi siyasetine bağlamak için NATO eylem alanının coğrafi sınırlarını genişletmeye ça-

lışıyor. Mayıs 1982 ve Haziran 1982'de yapılan NATO Askeri Planlama Komitesi ve NATO Konseyi toplantılarında bu ihtimal resmen gündeme alındı.

Bütün bu komplolar ABD'nin başını çektiği emperyalist devletlerin, sözde kendi "hayati çıkar"larını savunma bahanesiyle, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerine karşı keyfi eylemlere girişmeleri anlamına gelmektedir. Üstelik bu tür eylemler, sadece, açıktan açığa anti-emperyalist bir çizgi izleyen ülkeleri hedef almıyor. Geçen yıl İngiltere'nin saldırısını destekleyen NATO devletlerinin "kollektif eylem"i, askeri yönetimi besbelli tutucu olan Arjantin'i vurdu. Bu bakımdan şurası apaçık ortada ki, *NATO eylem alanının genişletilmesi tüm gelişmekte olan ülkelerin bağımsızlığını ve egemenliğini emperyalist darbelere maruz bırakacaktır.*

Reagan yönetimi *askeri harcamalarda yeniden hızlı bir artış* getirmiştir. Askeri harcamalara bütçe tahsisatı 1981 yılında 160 milyar dolardan 1983 yılında 232 milyar dolara fırlamıştır. Bu arada silahlanma yarışını tırmandırmak için bir "beş-yıllık plan" uygulamaya konulmuştur. 1983-87 döneminde gerçek fiyatlarla, yani enflasyon payı çıkarıldıktan sonra, askeri harcamalar yılda yüzde yedi artacaktır. Bu oran Carter Yönetimi döneminde yılda yüzde beş idi. Amerikan basını bu militarist programın 1,5 ilâ 2,25 trilyon dolara mal olacağını bildiriyor. Pentagon'un bir ilk-darbe silahı olarak gördüğü MX tipi kıtalararası balistik füzelerden 100 tanesinin, ayrıca 100 statejik B-1B bombardıman uçağının, "radarda görülmeyen" Stealth bombardıman uçaklarının, atom mermisi taşıyan Trident denizaltılarının ve birkaç bin Cruise füzesinin yapımı ve yerleştirilmesi için hazırlıklara girişilmiştir. ABD stratejik nükleer cephaneliği bugün 15 bin başlığın üzerindeyken, doksanlı yılların başında bu sayı 20 bine ulaşacaktır.

Militaristlerin bütün bu planları çoktan bayatlamış "Sovyet tehdidi" yalanının duman perdesi ardında gizlenmek isteniyor. Esas hedef ABD' ye askeri üstünlük sağlamak, bugün bir yanda ABD ve NATO ile öbür yanda Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı Örgütü arasında kabaca var olan güç dengesini emperyalistler lehine bozmaktır. Bu siyasetin özellikle tehlike arzeden bir veçhesi, Avrupa ülkelerine yeni ABD orta menzilli nükleer füzeleri – 600 kadar Pershing 2 ve Tomahawk cruise füzeleri – yerleştirilmesi yolundaki NATO kararının uygulanması olacaktır. Bunun için Federal Almanya, İngiltere ve İtalya'da hazırlıklar sürmektedir.

Kimyasal silâh yapımı, özellikle cruise füzelerinde kullanılacak "ikili gaz" (binary gas) için, milyonlar tahsis ediliyor. Bu satırlar yazıldığı sırada, Washington Post gazetesinin bildirdiğine göre, ABD, Avrupa, Japonya ve Pasifik Okyanusunda Jonston Adası'nda ABD özel tesislerinde üç milyondan fazla birim kimyasal silâh – dünya nüfusunu birkaç kez yoketmeye yetecek kadar – depolanmış bulunmaktadır.

Washington yeni nükleer silâh sistemlerini geliştirme çalışmalarını da hızlandırıyor. Bunun bir kanıtı, nükleer denemeler sayısındaki artıştır. 1982 yılının ilk on ayı içinde 17 deneme yapıldı. Bundan önceki 12 yılın hiç birinde bu sayıya ulaşılmamıştı. Bu alanda dilediği gibi hareket edebilmek için Washington, nükleer silah denemelerinin genel ve tam yasaklanması üzerine Sovyetler Birliği ve İngiltere ile sürmekte olan görüşmeleri kesmiştir. Bugünkü Yönetim, hâlen mevcut Sovyet–ABD andlaşmasınca yasaklandığı halde 150 kiloton gücünü aşan denemeler yapmayı tasarlamaktadır.

Washington'un militarist niyet ve faaliyetleri yalnız gezegenimizin yüzeyini hedef almıyor, uzaya da uzanıyor. ABD basınına göre Reagan Yönetimi önümüzdeki beş yıl içinde uzay "araştırmaları"na ayrılan askeri harcamaları, genel askeri harcamalar oranından daha büyük oranda arttırmayı planlamaktadır. Uzay Mekiği (Shuttle) tipinde uzay gemilerine özellikle büyük umut bağlanmıştır. (Shuttle programı ilerde yılda 52' ye kadar uçuş öngörüyor. Oysa bu, ABD'li uzmanların da kabul ettikleri gibi, beraberinde birçok sakıncalar getirecektir. Bunlardan biri, dünya ikliminin olumsuz etkilenmesidir.)

Bu arada yapay uyduların tahribini sağlayacak bir sistem geliştirilmektedir. Lazer ve sair silâhlar üzerinde çalışmalar sürüyor. ABD Hava Kuvvetleri'ne şimdi bir de Uzay Komutanlığı eklenmiştir.

Bütün bunlar emperyalistlerin detant'ı bozma, uluslararası gerginlikleri arttırma, soğuk savaşı geri getirme ve insanlığı bir nükleer savaşta kendi kendini yoketmeye sürükleme yolundaki caniyane politikalarının çürütülmesi imkânsız delilleridir.

EMPERYALİZM, SANAYİLEŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELERDE GİTTİKÇE DAHA ÇOK SAYIDA ÇALIŞAN İNSANI SIKINTI VE YOKLUĞA MAHKUM EDİYOR

Emperyalizmin başlattığı ve sürekli tırmandırdığı silâhlanma yarışı ulusların maddi ve mali kaynaklarının gittikçe daha büyük bir bölümünü yutmakta, ekonomik ve sosyal ilerleme, barışçıl amaçlarla daha çok üretim imkânlarını kısıtlamaktadır. Bu caniyane siyaset, sanayileşmiş kapitalist ülkeler çalışan halklarının, günlük hayatlarını doğrudan etkilemektedir.

Kapitalist dünya son on yıl içinde üçüncü ekonomik krizini yaşıyor. Bu kriz ancak 1930'ların ünlü Büyük Krizi ile kıyaslanabilecek ölçüde ağır ve ciddidir. Bu koşullar altında tekelci sermaye burjuva toplumun hastalıklarını kitlelerin zararı bahasına giderebilmek için var gücünü harcıyor. *Kitlelerin hayat düzeyine yönelen saldırı gittikçe yoğunlaşmakta. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve konut alanlarında hükümet harcamaları heryerde kısıtlanıyor. Ücretler ve maaşlar donduruluyor, hattâ azaltılıyor.*

Bu politika özellikle *Amerika Birleşik Devletleri'nde* öne çıkmıştır. 1982 Federal bütçesinde sosyal ihtiyaçlar için tahsisatlarda 35 milyar doların üstünde kesintiler yapılmıştır. Bu kesintiler tam 250 sosyal programda, yani mülksüzlerin uzun yıllar süren mücadelelerde elde ettikleri bütün bir sosyal yardım sisteminde büyük gedikler açmıştır. Reagan Yönetiminin anti-sosyal tedbirlerinden bazılarını sayalım: Bu yönetim,

– ulusal azınlıkların ve vasıfsız işçilerin meslek eğitim programını kaldırdı;

– işsizlik yardımı süresini 39 haftadan 26 haftaya indirdi;

– 875 bin muhtaç aileye yapılan yiyecek yardımına son verdi;

– 5 milyon ABD yurtdaşı için aynı yardımı çok azalttı;

– düşük gelirli kesimlere, yaşlılara ve sakatlara – 29 milyon insanı ilgilendiriyor – tıbbi yardım tahsisatını kısıtladı;

– 2,4 milyon aileye kira destekleme yardımında indirim yaptı;

– devlet okullarına ayrılan tahsisatta kısıtlamalar sonucu 1982 yılında 55 bin öğretmen işinden oldu.

1983 mali yılı için hazırlanan Federal bütçede sosyal harcamalarda öngörülen yeni kesintilerin tutarı 25,9 milyar dolar. Bu kesintiler yaşlı ve yoksul insanlara tıbbi yardım, yiyecek yardımı, meslek eğitimi ve iş alanı açma programlarını, çok nüfuslu ailelere destekleme yardımını, okullara, kamu taşımacılığına ve diğer hizmetlere sağlanan mali destekleri etkiledi.

Sosyal ihtiyaçların karşılanması için yapılan harcamalar birçok başka ülkede de saldırıya uğramıştır. 1981'de *Federal Almanya* bütçesinde sosyal haklar için ayrılan paralar büyük ölçüde azaltılmıştır. İşsizlik yardımı tahsisatında 250 milyon, eğitim tahsisatında 100 milyon mark indirim yapılmıştır. Bu yıl (1983) "kemer sıkma" nedeniyle sosyal harcamalarda 14 milyar mark düşüş olacak.

İngiltere'de tekeller ve hâkim çevreler çalışan halka karşı tam bir "haçlı seferi" yürütüyorlar. Thatcher hükümeti eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve konut alanlarında harcamaları kısıtlamıştır.

Kitlelerin genel sosyal durumu *İtalya'da* da kötüye gidiyor. 1981 ve 82 yıllarında hükümet okul yapımını askıya aldı. Üniversite tedrisat harçları arttırıldı. 1982'de genel sağlık harcamalarında 5 trilyon liret kesinti gerçekleştirildi.

Kanada'da "sosyal tutuculuk" şimdi gözde akım. Vergiler arttırılıyor, emekli maaşları düşürülüyor, hükümet nüfusun geniş kesimlerini olumsuz etkileyecek daha başka tedbirler alıyor.

Aynı eğilim diğer kapitalist ülkelerde de görülüyor. Üstelik bütün bunlar gittikçe artan sayıda insanın resmen kabul edilen yoksulluk çiz-

gisi altına düştüğü, yani resmen fukaralaştığı bir zamana rastlıyor. ABD'de fukaraların sayısı 1982 yılında nerdeyse 32 milyon, yani nüfusun yüzde 14'ü idi. İtalya'da sekiz milyon insanın yoksulluk çizgisi altında yaşadığı bir AET komisyonunca tespit edilmiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) tarafından açıklanan istatistiklere göre OECD (Ekonomik İşbirliği ve Gelişme Örgütü) üyesi 24 ülkede 60 milyon insan, ya da bütün bu ülkeler nüfusunun yüzde 12'si, asgari yaşama sınırının altında gelire sahiptir.

Çalışanların çıkarları tekelci sermayenin çıkarı doğrultusunda hiç görülmemiş boyutlarda ayaklar altına alınmaktadır. ABD'de şirketlerin ve en zengin kesimlerin gelir vergileri azaltıldı; bu sayede 1982 yılında 50 milyar dolar "tasarruf" yapmış oldular. ABD Komünist Partisi, önümüzdeki altı yılda şirket vergilerinde 164 milyar dolar indirim sağlanacağını bildiriyor. Federal Alman Cumhuriyeti'nde, çalışan halkın gelirlerinden kesintiler 1981'in birinci yarısında yüzde 6,3 oranında arttırıldı. Buna karşılık işverenlerin kârlarından alınan vergi yüzde 6,2 azaltıldı. Birçok başka ülkede de aynı şeyler oluyor.

Demek ki, kitlelerin sosyal ve ekonomik haklarına tekelci burjuvazi tarafından yöneltilen büyük boyutlu bir saldırı söz konusudur. Bu halk düşmanı siyaset milyonlarca sıradan insanın hayatını gerçek bir trajediye çevirmektedir.

Kapitalist ülkelerde bugünkü ekonomik bunalım işsizliğin feci surette artmasına neden olmuştur. ABD'de 12 milyon insanın, yani çalışabilir nüfusun nerdeyse yüzde 11'inin çalışma hakkı tanınmıyor. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ulaşılan en yüksek işsizlik oranıdır bu. AET ülkelerinde de, 1982 yılı sonunda 11,5 milyon işsiz sayısı ile (çalışan nüfusun yüzde 10,3'ü), buna benzer bir rekor kırılmıştır. İtalya'da işsizler iki milyondan fazla; Fransa'da ve İspanya'da da öyle. Federal Almanya'da aşağı yukarı iki milyon, Kanada'da 1,5 milyondan çok, Japonya'da 1,3 milyon işsiz var. 24 sanayileşmiş kapitalist ülkede toplam 31 milyon insan işsiz. Kaldı ki, bunlar resmi burjuva istatistikleri; gerçek durumu ifade etmekten çok uzaklar. Meselâ ABD'de işsiz sayısı, sendika kaynaklarına göre, 12 milyon değil 15 milyondur ve bunların büyük çoğunluğu işsizlik sigortasından da yararlanmamaktadır.

İşsizlik her kategoriden çalışan insanın başına belâdır. En çok da kadınları, gençleri ve yaşlıları vurur. Birleşik Devletler'de beyaz gençlerin yüzde 20'si ile zenci gençlerin en az yüzde 50'si iş bulamamaktadır. Time dergisi bu konuda şöyle yazıyor: "Hem genç hem de kadın olmak çifte belâ demektir." Bütün Batı Avrupa ülkelerinde işsizlerin yüzde 40'dan fazlası yaşı yirmibeşi geçmeyen gençlerden oluşuyor. 1980'lerin başında FAC'de işsizlerin yüzde 51'i kadındı. Bu rakkam Fransa'da yüzde 53, Belçika'da yüzde 60 oldu.

Kapitalist işçi piyasasında ortaya çıkan tipik bir durum, yapısal iş-

sizliktir. Bu tür işsizlik, genellikle belirli coğrafi bölgelerde yoğunlaşmış "geleneksel" sanayilerin gerilemesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden de işsiz kalan bir kimse bir türlü yeni iş bulamamaktadır, çünkü aynı meslek ve zenaatlerden, aynı vasıfta sürüyle insan zaten işsizdir. Ve kapitalizimde yeni bir iş ya da meslek öğrenmek isteyenlerin aşmak zorunda oldukları engeller öylesine zordur ki, böyleleri uzun süreler beyhude yere iş aramaya mahkum kalmaktadırlar. İngiltere'de 1981 yılında işsizlerin yüzde 70'den fazlası 13 haftadan, yüzde 26'sı ise bir yıldan daha uzun bir zamandanberi işsizdi. ABD'de işsizlerin dörtte bir kadarı 15 haftadanberi işsizdirler. Fransa'da işsizlerin yüzde 74'ü üç ay ya da daha uzun zamandır iş bulamamıştı. FAC'de bu oran aynı süre için yüzde 66 idi.

Ekonomik sıkıntıların yanısıra kitlesel işsizlik de, sanayileşmiş kapitalist ülkelerde ciddi sinir bunalımlarına, akıl ve kalp hastalığına neden olmaktadır. ABD'li uzmanların bildirdiklerine göre, ülkelerinde işsizlik oranında yüzde 1 artış, kalp yetersizliğinden ölenlerin oranını yüzde 2 arttırmaktadır. Akıl hastalarının sayısı erkeklerde yüzde 4,3 kadınlarda yüzde 2,3 yükselmektedir. Intiharlar yüzde 4,1 oranında artış göstermektedir.

Fransa'da her altı ya da yedi intihar olayının doğrudan nedeni işsizliktir. Cambridge Üniversitesi ekonomistlerine göre İngiltere'de bugünkü Muhafazakar Parti politikaları 50 bin kadar insanı işsizlikten ve sosyal harcamaların kısıtlanmasından ileri gelen çeşitli gerginlikler nedeniyle erken ölmeye mahkum etmektedir. Bu uzmanlar, aynı nedenden ötürü 1984 yılında bir 50 bin kişinin de hastenelik ya da tımarhanelik olacağı görüşündeler.

Artan işsizlik rakamlarının ardında, burjuva propagandasının "refah devleti" ve "eşit fırsatlar" toplumu dediği kapitalist sistemin dışına itilen milyonlarca insanın sıkıntı ve yoksulluğu, kahrolan umudu, sakatlanan kaderi, hüznü ve karamsarlığı yatıyor. Bu insanların zor katlanılır çilesinin kapitalist sistemdeki sosyo-ekonomik ilişkilerin doğrudan sonucu olduğu tartışma götürmez bir gerçektir.

EMPERYALİZM VE YARDAKÇILARI ÖZGÜRLÜKSEVER HALKLARA KARŞI KORKUNÇ SUÇLAR İŞLEMEKTE DEVAM EDİYORLAR

Son yıllarda, emperyalizmin doğrudan suç ortaklığı ile işlenen saldırganlık ve soykırım suçlarına tanık olunmuştur. Bunların, bazı hallerde, Nazi suçlarından aşağı kalır yanı yoktur.

ABD emperyalizminin *Lübnan'da* "stratejik müttefik"i İsrail tarafından girişilen kanlı saldırganlık eylemi bütün dünyayı dehşet içerisin-

de bıraktı. Sonuç: 60 bin ölü ve yaralı sivil, harebeye çevrilen 6 şehir, yanıp kül olan 30 köy, yerle bir edilen 14 mülteci kampı ve aşağı yukarı 1 milyon evsiz barksız insan. Birleşmiş Milletler uzman kuruluşlarının belirttiklerine göre, 4 Haziran 1982'den 15 Ağustos 1982'ye kadar on beş yaşından küçük 11.840 çocuk, 8688 kadın ve altmış yaşından yukarı 2409 insan öldürüldü ya da yaralandı. Sabra ve Şatila mülteci kamplarında Oradour, Katin, Lidice ve Son My trajedileri bir daha tekrarlanarak genç, ihtiyar, çocuk 7000 kişi soykırıma kurban edildi.

ABD emperyalizmi bu suçlara ortaktı. Saldırgana silâh sağladı, onun caniyane faaliyetlerine esin kaynağı oldu. 1982 yılının ilk yarısında, ya da saldırıdan az önce, Washington İsrail'e 1,8 milyar dolar tutarında askeri yardımda bulundu. Birden fazla başlıklı mermileri ile Beyrut'u harabeye çeviren topların yüzde 90'nı Pentagon cephaneliğinden gelmeydi. İsrail'in elindeki 567 avcı uçağının 457'si ABD tarafından sağlanmıştı. Lübnan şehirlerinin yoğun nüfuslu mahallelerine ABD yapısı fosfor bombası türünden ölüm ve yıkım bombaları yağdırıldı: emperyalizm Lübnan'ı en yeni silâhlarının deneme alanı yaptı. Birleşmiş Milletler Beratı'nın 39., 41. ve 42. Maddeleri gereğince İsrail saldırısını durdurmak için zorlayıcı tedbirler alınması gerekirdi ve alınabilirdi. Fakat ABD'nin Güvenlik Konseyi üyesi olarak sahip olduğu veto hakkını kullanması nedeniyle BM'in İsrail'i yola getirmesi engellendi. Saldırgan hâlâ, bu yüzden, dilediği gibi suç işlemekte devam ediyor.

Emperyalizm *Afganistan* halkına karşı ilân edilmemiş savaşını sürdürüyor. 1982'de ABD Senatosu Afgan karşı-devrimcilerine askeri ve mali yardımın arttırılmasını onayladı. Bu yardımın tutarı son yıllarda 217 milyon dolara dayandı. Pakistan'da altmış kadar sabotaj ve beşinci kol merkezi, ABD'li uzmanların yönetiminde, paralı asker çeteleri eğitip Afgan topraklarına gönderiyor. Emperyalizmin silahlandırıp güttüğü karşı-devrimci çeteler binlerce sivil Afganlının hayatını cehenneme çevirmiştir. Bugüne kadar bu çetelerin yakıp yıktıkları okul sayısı 1500'ü, evler de yüzleri bulmaktadır.

Emperyalizm *El Salvador'da* kendi halkına karşı soykırım savaşı yürüten askeri diktatörlüğün vahşi suçlarına da doğrudan ortaktır. Salvador cuntasına ABD yardımı 1980-82 döneminde 400 milyon doları geçmiştir. ABD'de eğitilmiş ve ABD silahları taşıyan kaatiller Morazan Eyaletinde birkaç gün içinde, yeni doğmuş bebelerden 95 yaşında ihtiyarlara kadar 1009 kişiyi katlettiler. Bu trajedinin de suçlusu emperyalizmdir.

Emperyalizm, *Guatemala'nın* bir "ikinci El Salvador"a çevrilmekte olmasından sorumludur. Yalnız 1981'de ABD Guetamala yöneticilerine 3,2 milyon dolar yardım yaptı. O yıl içinde Guatemala cuntası 13,500' den fazla insanı doğradı. Bunların yüzde sekseni sivil halktı. 2600 kişi daha 1982 Mart ve Ekim ayları arasında katledildi.

ABD emperyalizmi *Nikaragua'ya* karşı gizli savaşını yaygınlaştırıyor. Honduras topraklarında kurulan 17 askeri kamptan Nikaragua'ya yöneltilen silahlı istilâ operasyonlarının sayısı 1980 ile 1982 arasında 80'ni aşmıştır. Bu operasyonlarda sivil ahali de katliama uğramıştır. 1982 yılı sonunda ABD yönetimi Sandinista hükümetine karşı yeni bir CİA eylem programını onaylamıştır.

ABD-Güney Afrika işbirliği *Angola'da* istikrarı bozma girişimlerini hızlandırmıştır. Bunun için bahane olarak Angola'da Kübalı askeri birliklerin bulunması ileri sürülüyor. 1981 ve 82 yıllarında Güney Afrika askeri kuvvetleri Angola topraklarında büyük çapta istilâ hareketlerine girişti. Birkaç defa tekrarlanan bu operasyonlarda şehirler ve köyler tahrip edildi, yüzlerce insan öldü ya da yaralandı.

Emperyalistlerin ve ırkçıların toparlayıp eğittikleri 10 bini aşkın mevcudlu sabotaj birlikleri *Mozambik'de* ortalığı kasıp kavuruyor.

Emperyalizm *Namibia* yurtsever güçlerine karşı sömürge savaşı sürdüren Güney Afrika'ya askeri, diplomatik, ekonomik yardımı esirgemiyor. Yalnız 1980 yılında bu savaş 1500 Namibialının hayatına maloldu. Güney Afrika ırkçılarının orda tuttukları bir "tedip gücü" Hitler'in Sonderkommando SS birlikleri örnek alınarak oluşturulmuştur.

Emperyalizm ve hempaları emperyalizme karşı savaşan insanları, siyaset adamları ve sair tanınmış kişileri, işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketi önderlerini, komünistleri ortadan kaldırma suçunu işlemektedir.

Son yıllarda kasaplar ve kiralık katiller elinde can verenlerin listesinde, Dünya Barış Konseyi üyesi, sendika lideri (Türkiye) *Kemal Türkler;* Devrimci Demokratik Cephe Başkanı (El Salvador) *Enrique Alvarez Cordoba;* gençlik lideri (Pakistan) *Nazır Abbasi;* Ulusal İşçi Birliği sekreteri ve Uruguay Komünist Partisi Yürütme Kurulu üyesi *Gerardo Cuesta;* tanınmış Filistinli yazar ve gazeteci, El Fetih Merkez Komitesi üyesi *Macit Abu Şarar;* Kızılderililerin Haklarını Savunma Hareketi lideri (Kolombiya) *Avelino Ul;* İtalyan Komünist Partisi yöneticisi, İKP Bölge Komitesi sekreteri ve milletvekili *Pio La Torre;* Güney Afrika sendika ve anti-rasist hareketleri liderleri Neil Aggett ve Ruth First ile daha birçok kimse sayılabilir.

Gerici rejimlerce hapsedilen dünyaca tanınmış birçok özgürlük, demokrasi ve toplumsal ilerleme savaşçısının hayatı tehlike altındadır: Paraguay Komünist Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri *Antonio Maidana* ile Paraguay İşçi Konfederasyonu Genel Sekreteri *Emilio Roa;* Haiti Komünistleri Birleşik Partisi Sekretarya üyesi *Rock Derose* ve Haiti Hristiyan Demokrat Parti lideri *Sylvio Claude;* Uruguay Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri *Jaime Perez* ve UKP Merkez Yürütme Kurulu üyesi, tanınmış bilim adamı *Jose Luis Massera;* Güney Afrika'da

Afrika Ulusal Kongre Partisi lideri *Nelson Mandela.*

Emperyalizm, siyasi ve mali destek sağladığı rejimlerin başvurdukları gittikçe keyfileşen polis yöntemlerinden sorumludur. Bu rejimlerin baskı mekanizmalarını ayakta tutmak için ayrılan ABD tahsisatı yılda 8,6 milyar dolar artmıştır. Şu anda bu rejimlerin sultası altındaki ülkelerin binlerce yurtdaşı baskı altında inletilmektedir.

Şili'de zorba Pinochet rejimi 30 bin insanı hapsetmiştir. 2500'den fazla insan "ortadan kaybolmuş"tur. Masum kişilerin işkence altında öldürülmesi sürüyor.

Türkiye'de 1981-82'de 200 bin kişi tutuklandı. Bunların 50 bini hâlâ hapiste. Rejim 52 DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) liderini yargılıyor. Komünist Partisi üyesi olmakla suçlanan yüzlerce insan hapishanelerde işkence altında öldü.(*)

Paraguay'da binlerce yurtseverin iddianamesiz ve yargılanmadan hapis tutulduğu 20 tane konsantrasyon kampı var.

Pakistan'da askeri rejim 15 bin siyasi tutukluyu demir parmaklıklar ardında tutuyor.

Güney Afrika'da siyasi mahpusların sayısı 120 bin. Nüfusa oranla dünyada birinci geliyor. Sözümona "hür dünya"da verilen ölüm cezalarının yüzde 90'nı bu ülkenin payına düşüyor.

Sudan, Haiti ve Güney Kore'de ağır baskılar sürüyor.

Emperyalist gericilik, kitlelere karşı çeşitli terörist gruplar ve neo-faşist örgütlenmeler eliyle gittikçe daha çok açık zor kullanıyor.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Klu Klux Klan, Omega-7, Alpha-66 ya da Yahudi Savunma Ligi gibi ultra-sağ örgütlerin işledikleri alçakça cinayetler 1980-81 döneminde, resmi istatisliklere göre, beş misli artmıştır.

İtalya'da sadece 1980'de 1200 terör eylemi gerçekleştirilmiştir. Bu eylemlerde 123 kişi ölmüş, 253 kişi yaralanmıştır. Aralarında kadınlar ve çocuklar var.

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde neo-faşist örgüt ve guruplar 1981 de 2000, yani 1980'dekinin iki misli, suç işlediler.

İspanya'da 1981 ve 1982'de siyasi şiddet 85 kişinin hayatına maloldu. 1982 Ekim ayının bir tek gününde, genel seçim arifesinde, ultra-sağcılar anti-demokratik bir eylem sırasında yirmiden fazla bomba patlattılar.

Yunanistan'da neo-faşist Ulusal Yenidendoğuş örgütü 1980 ve 1982 yıllarında Atina'da yetmiş kadar bomba patlattı.

Güney Afrika'da 1980 yılında 1600 silahlı tarama, yangın ve bomba patlatma olayı– hepsi apartheid rejimi muhaliflerine karşı– resmi kayıtlara geçti.

Son zamanlarda *Fransa, İngiltere* ve bazı diğer kapitalist ülkeleri de bir terör dalgası kaplamıştır.

Özgürlük-sever halklara karşı soykırım ve saldırı eylemlerini kışkırtma, emekçilerin çıkarları uğruna savaşanların ortadan kaldırılması, halk düşmanı diktatörlüklere bol keseden siyasi ve mali yardım sağlama, hepsi, emperyalist politikanın ayrılmaz parçasıdır.

EMPERYALİZMİN FAALİYETİ GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERİN SORUNLARINI DERİNLEŞTİRİYOR

Birçok Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının göze çarpıcı sosyo-ekonomik geriliği sömürge imparatorlukları çağının mirasıdır. Bu gün insanlık, geçen yakın dönemde gelişen ülkelerin milyonlarca insanına çektirdiği sıkıntı ve yoksulluğun hesabını emperyalizmden sormaya hak kazanmıştır.

Yeryüzünün bu bölgelerinde her yıl 50 milyon insan açlıktan ölüyor. Bu arada, Uluslararası Gıda ve Tarım Örgütü istatistiklerine göre, açlık çekenlerin sayısı durmadan artmaktadır. 1976'da bunların sayısı 420 milyonken 1981'de 1 milyara yaklaşmıştır. Bu rakam Asya'da gelişmekte olan ülkeler nüfusunun yüzde 27'si, Afrika'da yüzde 22'si ve Latin Amerika'da yüzde 13'üdür.

İnsanların açlık çekmelerinin nedeni dünyada yeterli besin olmaması değildir. Zira dünyanın sadece tahıl üretimi yılda adam başına ortalama 330 kiloyu buluyor. Yetersiz beslenmenin nedeni, besin maddeleri ikmal ve fiyatlarını denetleyen emperyalist tekellerin kurdukları caniyane sistemdir. Sanayileşmiş kapitalist ülkelerden gelişmekte olan ülkelere giden "gıda yardımı"nın başlıca amacı hiç bir zaman açları beslemek olmamıştır. Amaç, fazlalık besin ürününü kârla satmak, "yardım" alan ülkeleri bağımlılık boyunduruğu altına sokup emperyalizmin diktasını dayatmaktır.

Gelişmekte olan ülkelerde 700 ilâ 800 milyon yetişkin insanın hiç okuması yazması yoktur. 1,5 milyar insan en basit tıbbi müdahele imkanından yoksun yaşamaktadır. Bu ülkelerde çocuk ölümü sanayileşmiş ülkelerdekinden altı kat fazladır. Asya, Afrika, Latin Amerika ülkeleri nüfusunun yüzde 40'a yakın bölümü "mutlak yoksulluk" içinde yaşıyor. 450 milyonun hiç bir zaman iş sahibi olma umudu kalmamıştır. Bunlar hep Birleşmiş Milletler kaynaklarınca verilen rakamlar.

Sosyalist ülkeler, askeri bütçelerin bir an önce indirilmesini ve burdan tasarruf edilecek fonların bir kısmının muhtaç insanlara yardım için kullanılmasını öneriyorlar. Bu öneriler kabul edilse bütün bu sorunlar daha kolaylıkla çözüme ulaştırılabilirdi. Oysa emperyalist devletler bu makul ve insancıl öneriyi kabul edecek yerde askeri bütçelerini, daha önce gördüğümüz gibi, büsbütün arttırıyorlar.

Emperyalizm gelişen ülkelerin ekonomik geri kalmışlığından yararlanarak, onların zorluklarını sömürüyor ve özgürlüklerine yeni kavuşmuş halkların çıkarlarını durmadan talan ediyor.

Son 30 yılda emperyalizm bu ülkelerden kendine, eski sömürgeci devletlerin sömürgelerinden üç yüzyıldır aktardıklarından daha çok gerçek değer aktarmıştır. Her yıl emperyalist tekeller 100 milyar dolar kâr sağlamaktadırlar. Bu ülkelerin ekonomilerine yatırılan her bir yeni dolar yatırımcılara ortalama 2,40 dolar kâr getirmektedir. Asyalılar, Afrikalılar, Latin Amerikalılar ise kendi doğal kaynaklarının gerçek piyasa değerinin ancak yüzde 10 ilâ 17'sini elde edebilmektedirler, çünkü geri kalan tekellerin banka hesaplarına gitmektedir.

Emperyalist talan ekonomik geri kalmışlığı derinleştiriyor. Gelişmekte olan ülkelerde bundan yirmi yıl önce adam başına Gayrisafi Yurtiçi Hasıla sanayileşmiş kapitalist ülkelerdekinin 1/26'sı iken bugün sadece 1/44'üdür. Bu arada kapitalist devletlerin gelişen ülkelere hükümet "yardım"ları da azalmaktadır. OECD'ye göre son yıllarda 17 en zengin ülke bu sözde yardımı büyük ölçüde azaltmıştır. (ABD yüzde 26 oranında.) Bu duruma, öte yandan, gelişen ülkelere verilen borçların faiz hadlerinde yükselme eşlik etmektedir. 1981'de Dünya Bankası faizleri yüzde iki arttırılmıştır. Yüzde bir artış yeni bağımsızlığını kazanmış ülkelerin her yıl fazladan 2 milyar dolar ödemek zorunda kalmaları demektir. Emperyalizmin bu tür aç gözlü, talancı uygulamaları yüzünden, gelişen ülkelerin dış borçları 1982 yılında toplam 540 milyar dolara fırlamıştır.

Emperyalizm gelişen ülkelerin içişlerine politik müdahalelerini gittikçe arttırırken çeşitli komplo ve çabalara başvurmaktan da hiç geri durmamıştır. 1981 ve 1982 yıllarının olayları bunu çok açık bir biçimde gözler önüne sermektedir.

Hindistan'da Başbakan Indira Gandi'ye karşı hazırlanan bir komplo ortaya çıkarıldı. Bu komploda Hindistan gerici çevreleri CIA ve diğer emperyalist istihbarat servisleri ile işbirliğine girişmişlerdi.

Mozambik'de ordu ve devlet aygıtı içinde yuvalanıp Başkan Samora Machel ve diğer ülke yöneticilerini öldürmeyi planlayan ABD ajanları yakalandı.

Zambia'da ABD diplomatlarının Kenneth Kaunda hükümeti aleyhinde bir komploya karıştıkları anlaşıldı.

Libya devriminin lideri Muammer Kaddafi'yi öldürmek için bir ABD planının tezgahlandığı öğrenildi.

Gana'da Rawlings hükümetini devirmek amacıyla ülkeye paralı askerlerin çıkarılmasının emperyalistlerce planlandığı öğrenildi.

Mauritius'da muhalefet partisi lideri Paul Berenger'i öldürmek için CIA'nın komplo hazırladığı açıklandı.

Seychelles'de paralı askerler adaya baskın verdiler. Baskın emper-

yalist gizli servisleri ve ırkçı Güney Afrika tarafından planlanıp paraca desteklenmiştir. Amaç hükümeti devirmekti.

Zimbabwe'de CİA'nın da katılmasıyla Thornhill hava üssünde büyük bir sabotaj gerçekleştirildi.

Demokratik Yemen'de resmi makamlar Suudi Arabistan'da özel merkezlerde ABD uzmanları tarafından eğitilmiş bir gurup sabotajcıyı tutukladılar.

Grenada'da CIA ve ajanları karşı-devrimci bir darbe yapıp ülkenin liderlerini öldürmek için çeşitli denemelere giriştiler.

Gelişmekte olan ülkelerde emperyalizmin faaliyetleri —milyonların güç durumlarını ve çaresizliklerini sömürme olsun, ekonomik talan ya da siyasi müdahele olsun— ancak suç olarak nitelendirilebilir.

EMPERYALİZM SOSYALİST ÜLKELERİN İÇİŞLERİNE KARIŞMAYI İLERİ BOYUTLARA VARDIRIYOR

Son zamanlarda emperyalizm sosyalist ülkelere karşı büyük boyutlarda sabotaj ve karışıklık çıkarma eylemleri başlatmıştır.

Bu eylemlerin başta gelen hedefi sosyalist *Polanya'dır*. 1981 yılına gelinceye kadar NATO ülkelerinde, Polonya halk iktidarına karşı bozguncu faaliyet yürütmekle görevli 400'den fazla merkez oluşturulmuştu. Çok sayıda basın aracı ve radyo vericisi gizlice Polonya'ya sokulup karşı-devrimci gurupların hizmetine sunulmuştu. Ayrıca, taşıdıkları sandıklar bozguncu literatürle dolu binlerce balon havadan içeri sevkedilmişti. 1981 yılında emperyalist gizli servislerinin casusluk ve bozguncu faaliyet için Polanya yurttaşları arasından kendilerine adam bulma teşebbüsleri, Polanya İçişleri Bakanlığına göre, neredeyse yüzde 40 arttı.

Orda burda isyan örgütlemek için talimat ve ayrıntılı senaryolar "Hür Avrupa" adındaki CİA radyosundan yayınlanıyordu. 1982 Ocağında ABD yöneticileri televizyonda Polonya'ya karşı eşi görülmemiş bir bozguncu yayın sahnelediler. Eylül 1982'de İsviçre'deki Polonya sefaretine emperyalist gizli servislerinden esinlenme bir baskın gerçekleştirildi.

Polonya'ya yaygın ekonomik "müeyyide"ler uygulanmaya başlandı. Bunun sonucunda birçok besin maddesinin tüketiminde ilaç vb. üretiminde göze çarpar düşüşler oldu. Bu uygulamalar evrensel olarak kabul edilmiş uluslararası hukuk normlarına hep aykırıdır; bunlar, egemen bir devletin içişlerine kaba müdahele demektir ve ancak Polonya halkına karşı işlenen bir suç olarak nitelendirilebilir.

Polonya'daki olaylardan bahane olarak yararlanmaya yeltenen emperyalistler *Sovyetler Birliği'ne* karşı yeni provokasyon eylemleri sahne-

lediler. 1981 yılı sonlarında Regan Yönetimi ABD'ye Aeroflot seferlerinin askıya alındığını, gemicilik ve tahıl ticaretiyle ilgili görüşmelerin ertelendiğini, Sovyet-ABD bilimsel ve teknolojik temaslarının kısıtlandığını açıkladı; Sovyetler Birliği'ne petrol ve doğal gaz çıkarma ve taşıma techizatı ihracını büyük ölçüde yasakladı ve 1982 Haziranında bu yasağın kapsamını daha da genişletti. Bu ekonomik baskı teşebbüsleri hep boşa çıkmakla birlikte uluslararası durumu kötü etkiledi ve halklar arasında işbirliği ve karşılıklı anlaşmaya zarar verdi.

Son yıllarda *Küba* aktif emperyalist bozgunculuğun boy hedefi olmakta devam etmiştir. ABD emperyalistlerinin Küba halkına karşı yeni provokasyonlar için hazırladıkları yöntemler arasında ekonomik ablukanın sertleştirilmesi, askeri müdahele tehditleri, sabotaj ve casusluk faaliyetinin arttırılması ve "cezalandırma" tehditleri yer almaktadır. 1981' de Pentagon ve CIA'nın Küba'ya uygulanacak tam bir deniz ablukası ve hattâ Küba sahillerine bir çıkarma için senaryolar hazırladıkları açığa çıktı.

Silah ikmali, dolar enjeksiyonları, siyasi spekülasyon ve iftira... bunların hepsi, *Kampuçea* sınırlarında ormanlarda yuvalanmış cani Pol Pot çetesini diriltmek için emperyalizm tarafından kullanılıyor. Emperyalistler karşı-devrimci süprüntüleri toparlayıp koalisyonlar oluşturuyor, onların yardımıyla o ülkede halk iktidarını devirip Kampuçealıların sosyalist bir toplumun temellerini atmalarını önleyebileceklerini umuyorlar. Emperyalistler *Laos* halkına karşı da aynı yöntemleri kullanarak 1982 Ekiminde bir "Laos hükümeti" kurulduğunu açıkladılar.

Emperyalizmin sosyalist ülkelere karşı giriştiği psikolojik savaşın kapsamı kesin bir biçimde genişlemiştir.

ABD'nin dış siyaset propaganda kurumlarının başlıcaları 1982 yılında bu amaçla 489 milyon dolar harcadılar ve 1983 yılı için 640 milyon dolardan fazla tahsisat istediler. Bugün 400 kadar propaganda merkezi ve örgütü emperyalist ülkeler adına Sovyetler Birliği'ne karşı faaliyet gösteriyor. 40 radyo istasyonu 23 dilden, günde 200 saatin üstünde, iftiralar yayınlıyor. Polonya'nın kendisinde mevcut radyo istasyonlarının üç katı kadar radyo vericisinden bu ülkeye yayın yapılıyor. Sadece Batı Alman topraklarında tam 326 verici ve 38 aktarıcı istasyonu var. Anti-Polonya yayınların sayısı son zamanlarda üç katı artmıştır.

1982'de CIA'nın "Hür Avrupa" radyosu için ayrılan tahsisat 100 milyon dolara çıkarılmıştır.

1980-82 döneminde emperyalizmin propaganda araçları sosyalist ülkelerde insan haklarının sözde çiğnendiğine, sözüm ona "Sovyet askeri tehdidi"ne, uluslararası terörizmde Sovyet "parmağı"na, vb. dair muazzam bir yalan kampanyası başlattılar. Amaç, sosyalizm mevzilerini za-

yıflatmaktı. Sosyalist ülkelerin ekonomik ve sosyal yapılarını karıştırıp "yıpratma" niyetiyle girişilen gayretlere hız verildi. 1981 yılında Washington'da ABD propaganda elamanları için hazırlanan bir dizi seminer bunun çarpıcı örneklerinden biriydi. Bu seminerlerden birinde Sovyetlerin ekonomik gelişme perspektifini çarpıtarak yorumlama üzerinde duruluyor, bir başkasında ise sosyalist ülkelerin kapitalist bir yönde "yavaş yavaş evrim geçirmeleri" koşullarının sağlanması ele alınıyordu.

Başkan Regan'ın komünizme karşı ilan ettiği "haçlı seferi" kavramına cuk oturan bir ideolojik bozgunculuk örneği de 1982 Güzünde Washinton'da toplanan "komünist ülkelerin demokratikleştirilmesi" konferansıydı. Bundan yıllarca önce Macaristan'da ve yakın zamanda Polonya'da karşı-devrimci komplolar tezgahlayan CIA uzmanları ve ileri gelen ABD propaganda personeli bu toplantının hazırlanmasında rol oynadılar.

Sosyalist ülkelere karşı emperyalist bozguncu faaliyet uluslararası ilişkilerde üzerinde anlaşılmış evrensel normlar, Birleşmiş Milletler Beratı'nı ve Helsinki Nihai Belgesi'ni pervasızca hiçe saymaktır. Bunların hepsi başka devletlerin içişlerine karışmayı yasaklamaktadır. Bu davranış doğrudan doğruya suçtur, çünkü barışı, güvenliği ve uluslar arasında işbirliğinin gelişmesini tehlikeye sokmaktadır.

Emperyalizmin artan militarizmi dünyanın gelişme çizgisini değiştirme, halkların ilerlemesini engelleme ve yitirilen mevziler geri kazanma çabalarının ifadesidir. Bu çabalar ne kadar gözü kara olursa olsun nafiledir; dolayısıyla yeryüzünde barış ve insanlığın geleceği bakımından o kadar daha tehlikelidir.

EMPERYALİZMİN GERİCİ, CANİYANE FAALİYETİNİ SÜRDÜRDÜĞÜ HER ALANDA ONA KARARLILIKLA KARŞI ÇIKMAK BUGÜN HERZAMANKİNDEN DAHA ZORUNLUDUR

Bu yazı Barış ve Sosyalizm Sorunları
dergisinin Bilimsel Haberalma ve
Belgeleme komisyonunca hazırlanmıştır.
Şubat 1983.

* İLKE'nin notu:

Burada araştırmayı hazırlayanların bilgilendirilmesinde bir aksama olduğu anlaşılıyor. Çünkü TKP'nin, kendi verdiği bilgilere göre sadece bir üyesi hapiste işkence altında ölmüştür. Herhalde ibarenin aslı "Komünist Partisi üyesi olmakla suçlanan" değil "komünist olmakla suçlanan" olsa gerekir.

DÜZELTME

İLKE'nin Aralık 1983 sayısında Nikaragua Dışişleri Bakanı Miguel d'Escoto ile röportaj, yanlışlıkla, dergimizle yapılmış gibi yayınlanmıştır. Bu röportaj Barış ve Sosyalizm Sorunları dergisinin Mart 1983 sayısından çevrilmiştir. Özür dileyerek düzeltiriz.